

»C E Ļ Š«

laikraksts reliģijai un gara dzīvei.

I gads.

Redaktors: māc. G. Šaurums.

Redakcijas kollēģija: prof. Dr. K. Kundziņš, prof. Dr. V. Maldonis,
prof. Dr. L. Bērziņš, doc. Dr. A. Freijs, māc.
P. Rozenbergs.

1935.

Izdevēja: E v. L u t. B a z n ģ i c a s v i r s v a l d e.

I. Vispārīgi raksti:

	Lpp.
Archibīskaps D. T. Grünbergs — „Ceļam ceļā“	1
Māc. G. Šaurums — Gaišu sākot	3
Prof. Dr. K. Kundziņš — Eros un Agape	6, 73
Prof. Dr. V. Maldonis — Reliģijas fainomenoloģija	13, 82, 158
Dr. A. Freijs — Saulieša reliģija	21, 90
A. Augstkalns — Vens stipers pils	28
Prīv. doc. E. Rumba — Kristīgās ārmisijas reliģiskais pamats	34, 119
Prāv. ēmer. D. K. Kundziņš — Lieldienās	65
Prof. V. Dāle — Dvēseles patstāvība un pastāvība	68
Novēlējums archibīskapam prof. D. T. Grünbergam gadu maiņā	88
Prof. Dr. V. Maldonis — Masariks kā filozofs	99
Cand. theol. Arn. Lūsis — Sirdsšķīstie un viņu traģēdija	106, 166
Cand. phil. Hildegarde Reinharde — Vācticiba	109
Priv.-doc. F. Treijs — Evangēlija fragmentu jaunatradums	114
Prāv. A. Kundziņš — Vasaras svētkos	145
Psalmi. Tulk. doc. Dr. E. Zicāns	147, 227
Prof. Pauls Kundziņš — Mūsu baznīcu architektūra	150, 236
J. Straubergs — Latviešu pirmās dziesmu grāmatas 171, 235, 322, ...	402
Māc. B. Fedders — Modernais pagānisms, mūsu senči un mēs	178
Doc. Dr. G. Menšings — Kristietības savdabība	184
Prāv. J. Reinharde — Atjaunošanās	225
Prof. K. Kundziņš — Daži vārdi par dievkalpojumu dziesmām	248
Māc. E. Bergs — Divkārtīgi plaujas svētki	289
Doc. Dr. J. Rezevskis — Radikālās Jēzus ētikas prasības sa- karā ar viņa sludināšanu par Dieva valstības nākšanu	292, 357, 370
Māc. H. Biezais — Reliģiskās kultūras pesimisms	298
Dr. V. Sanders — Par liturģijas reformēšanas jautājumu	312, 383
Cand. theol. A. Krauklis — Kungu baznīcu, vai tautas baznīcu?	317
Prāv. J. Straumanis — Svētku prieks jauniešiem	353
Māc. G. Klēmanis — Kaŗa un revolūcijas sekas ticības dzīvē	395
Prof. L. Adamovičs — Pie raksta par latviešu pirmajām dzies- mu grāmatām	407
Cand. theol. Rob. Murejs — Baznīca un valsts Zviedrijā	408
Cand. theol. Kārlis Bilzēns — Kad lasa Kārlis Bārts	413

II. Skola un paldagōģija.

Cand. theol. Z. Brauere — Skolas lūgšana	39
Māc. A. Voitkus — Ticības mācības cenza komisija	43, 131, 334

Priv.-doc. F. Trejs — Prof. Dr. phil. et. Dr. theol. h. c. J. Bencingera (Benzinger) piemiņai	124
Prof. K. Kundziņš — Līdzība par strādniekiem vīna kalnā	190
Cand. phil. Edm. Šmits — Reliģijas skolotājs	196, 257
Pauls Žibeiks — Un neived mūs kārdināšanā	252
Skolotāja M. K. — „Es nemelošu“	331
Cand. theol. Milda Ziverte-Zāļīte — Jēzus un grēciniece	416
Māc. A. Birznieks — Pārdomas pie rīta lūgšanām skolā	420
Māc. J. Lapiņš — Skolotāja autoritāte	424

III. Domu izmaiņai.

Oskars Štrīters — Kristīgās sludināšanas pamats	202
Edg. Rumba — Atbilde māc. O. Štrīteram	268
Māc. G. Klēmanis — Ticēt	269
Prof. K. Kundziņš — „Ticēt Kristum“ vai „ticēt uz Kristu“	271

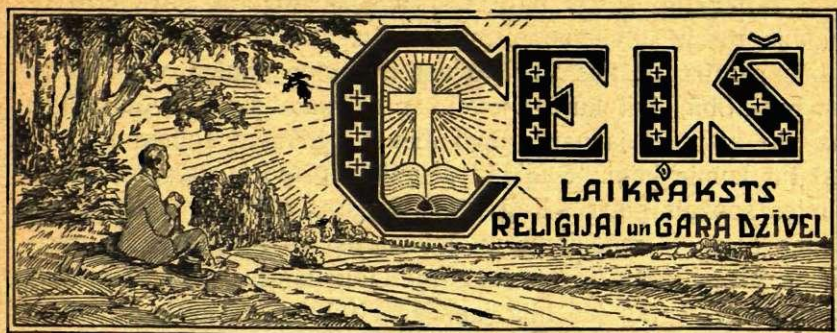
IV. Grāmatu apskats.

44, 133, 206, 275, 336, 427.

V. Chronika.

54, 141, 212, 282, 343, 437.

№ 3

Jūnijs

1935. g.

Prāv. A. Kundziņš

Vasaras svētkos

Ap. darbi 2, 4, — Jāņa ev. 14, 23.

Vasaras svētkus svētījam laikā, kad daba pušķojās zaļumiem un ziediem, — kad lauki, dārzi, meži, pļavas ir tāds jauks un puķains dārzs, kas saukdams sauc cilvēku, iziet ārā un kavēties bagātajā Dieva radībā, — lai tur dziļi ieelpotu pavasara gaisu, un pēc ziemas paguruma atspirgtu pie miesas un dvēseles. Šī jaunība laukā, šī priecīgā plaukšana un augšana ir kā tāds dabas dzīvē ierakstīts stāsts par pavasari cilvēces gara dzīvē, ko sludina Vasaras svētki. Dieva svētais Ģars nāk kā straumes no debesīm, ņem mājas vietu dvēselēs, svētīdams tās lielām un svētām atziņām, lai vājiem cilvēkiem pacelties ticības augstumos, svētā aizrautībā un priecībā apliecināt dziļos pestīšanas noslēpumus. Patiesi, jo liels brīdis kristīgās ticības gājienā, svēts un izšķirošs pārdzīvojums, kas nodibina kristīgo draudzi, liek viņas sirdij pukstēt un strādāt, un dod tai brīnišķu spēku, ticēt, cerēt, mīlēt, — cīnīties, ciest un uzvarēt.

Pavasaris nāk pēc ziemas aukstuma un sastinguma. Viņš nāk dažreiz lēniem soļiem, it kā kavēdamies — nākdams un apstādamies, solīdams, un tūlī nedodams. Bet kad viņa noliktais laiks ir piepildījies, — tad viņš atdara savas rokas un

izdala bagātīgi savas balvas. Tāds sastingums garīgā dzīvē valdīja toreiz cilvēkos, pirms Kristus atnāca. Tāds nepanesams pamirums, kas var novest dvēseles pilnīgā vienaldzībā un bezjūtībā, bet kuŗā Dievs var arī pamodināt svētas ilgas un likt atspīdēt jaunai, gaišai dienai. Lēniem soļiem tuvojās arī tur jaunie laiki. Šad tad atspīdēja praviešu vārdos jaunās saules spožais stars. Kad Jēzus Kristus sāka iet savu pestīšanas ceļu, — mācīdams un mīlēdams, — glābdams un ciedzams, un pabeidza to mirdams pie Golgātas krusta un augšamceldamies, — tad jau bija jaunās dzīvības un Dieva valstības sēkla mācekļu un ļaužu sirdīs iesēta. Tā gaidīja tikai, lai laiks piepildas. Tad lija Vasaras svētku lietus. Sakustējās dvēseles. Dega sirdis. Plūda vārdi. Un zemi, vāji cilvēki palika par augstāko un svētāko lietu lieciniekiem un Jēzus Kristus darba biedriem.

Mūsu laiku cilvēks reliģiskā dzīvē arī grib un gaida ko jaunu. Liekas, ka ne visai mazs ir to ļaužu skaits, kam šī Vasaras svētku valoda ir sveša, — kas to nevar saprast un ko tā nevar apmierināt. Viņi nav pavisam pārrāvuši saites, kas viņus saista pie kristīgās ticības. Bet šīs saites ir tikai ieradums un bērnības laika atmiņas. Viņi domā, ka kristīgā ticība tagadējā veidā viņu dvēselēm nekā nedod. — Gribētu iet vēl tālāk: daudzi savu iekšējo dzīvi pavisam atraisījuši no Kristus un viņa vārda, — ne tikai reliģiskā, bet arī ētiskā nozīmē, sacīdami: kristīgā ticība ir pa daudz smaga. Viņa prasa no cilvēka pa daudz, — ko cilvēks nekad nevar dot. Viņa grib iekšķīgu atjaunošanos, pašaieliedzību un krusta panešanu. Viņa ierobežo mīlas ērtības un apspiež tō, kas patīk sirdij. Bet turpat atskan atkal balsis, ka reliģija tomēr cilvēkam vajadzīga, — ka viņš to meklē, un grib to šādā vai tādā veidā piekopt, lai savu dvēseli apmierinātu. Tāpēc rodas vēlēšanās, ticības lietās atrast ko jaunu, — mūsu laikam un mūsu laika cilvēkam piemērotu, — vai nu izņemot ārā no kristīgās ticības to, kas prātam kavēklis un piedauzīšanās, — vai kristīguma vietā uzceļot jaunu ticības altāri.

Arī mēs gaidām ko jaunu, priecājamies par katru lapiņu un ziediņu, kas no tautas īpatnības izplaukst mūsu kristīgās baznīcas dārzā. — Bet pār visām lietām mēs gaidām jaunu

svētā Gara dzīvību un priecību sirdīs un draudzēs. Gaidām to no tām Gara straumēm, kas Vasaras svētkos atjaunoja pasauli, un kas arī tagad plūst visur tur, kur cilvēki mīlē savu pestītāju un tura viņa vārdus.

Mūsu garīgā dzīve nav vēl tapusi nedzīva un nederīga, — kā to domā tie, kas šai dzīvei tālu stāv. Viņā manami un dzirdami pukst vēl viņas sirds. Un tā pukstēs arī joprojām, kamēr mums būs dārgs Kristus svētais vārds, kā tas mums tiek pasniegts evaņģelijos, — un kamēr mūsu vidū mājo Jēzus Kristus visā savā godībā, — kā Dieva dēls un mūsu pestītājs, — pilns žēlastības un patiesības. Tikmēr piedzīvosim arī mēs, mūs-laiku cilvēki vienmēr jaunus Vasaras svētkus.

Psalmi¹⁾

1. Divi ceļi

1. Svētīgs tas vīrs, kas nedzīvo tā, kā bezdievji māca,	3+3
Nestaigā grēcinieku ceļos, nesēž smējēju pulkā,	3+3
2. Bet kam patīk Jahves likums, kas to apcer dienā	
un naktī.	4+4
3. Tas ir kā koks, strautmalā stādīts,	4
Kas savus augļus laikā nesīs, kam lapas nevīst, —	3+3
Tam izdodas viss, ko viņš dara.	3
4. Ne tā bezdievjiem, nē! tie ir kā pelus, ko aiznes vējš.	3+3
5. Tādēļ nepastāvēs bezdievji tiesā, ne grēcinieki	
taisno pulkā,	4+3
6. Jo Jahve zina taisno ceļu, bet bezdievju ceļš iet bojā.	4+3

8. Debess un cilvēka godība

1. Gittīt mūzikas vadonim; Dāvīda dziesma.	
2. Jahve, mūsu kungs, cik cēls ir tavs vārds visā zemē!	6
„Es dziedāšu“ par tavu godību pie debesīm	
ar bērna un zīdaiņa muti.	3+3

¹⁾ Ar šo sākam iespiest virkni vērtīgāko psalmu jaunā tulkojumā. Psalmu celsmes spēks parādās visā varenībā tik tad, kad visā košumā atmirz viņu reliģiskās un dzejiskās vērtības. Lai lasītājam būtu vieglāki orientēties īpatnējā ebrēju dzejas formā, rindām pielikti cipari, kas apzīmē pacēlumu skaitu. Vārdi, kas ebrēju tekstā vēlāk pielikti, likti iekavās, vārdi, kam tekstā būtu jāstāv, — pēdiņās.

3. Tu cietoksni esi cēlis savu pretinieku dēļ,
likdams klusēt naidniekam un atriebējam. 3+3
4. Kad skatu tavu debesi, tavu pirkstu darbu, mēnesi
un zvaigznes
(kam tu licis pamatus): — 6
5. Kas tad ir cilvēks, ka tu viņu iedomā,
kas cilvēka bērns, ka tu viņu ņem vērā? 3+3
6. Maz tu viņam licis trūkt, ka Dievs viņš būtu,
ar godību, cēlumu vainagodams viņu, 3+3
7. Valdību dodams par tavu roku darbiem,
visu likdams zem viņa kājām: 3+3
8. Avis un vēršus visnotaļ un arī lauka zvērus, 3+3
9. Debesputnus un zivis jūrā un kas staigā ūdens ceļus. 3+3
10. Jahve, mūsu kungs, cik cēls ir tavs vārds visā zemē! 6

15. Kas būs Jahves viesis?

1. Dāvida dziesma.
Jahve, kas būs viesis tavā teltī,
kas mājās tavā svētajā kalnā? — 3+3
2. „Kas nenoziedzīgi staigā un taisni dara
un patiesību runā savā sirdī. 4+3
3. Viņš nepārsteidzas savā valodā,
Viņš nedara ļaunu savam tuvākam,
viņš necel citiem negodu; 3
4. Necienīgie viņa acīs ir nicināmi,
bet kas Jahvi bīstas, tos viņš godina; 3+3
Ja zvērējis sev par ļaunu, viņš neatsakās; 3
5. Savu naudu uz augļiem viņš nedod,
dāvanas pret nevainīgo viņš neņem: 3+3
Kas tā dara, tas vienmēr stāvēs droši.“ 3

12. Taisnā sūdzība par netaisniem

1. Mūzikas vadonim, uz astotās; Dāvida dziesma.
2. Palīdzi, Jahve, jo taisnie ir pagalam,
uzticība zudusi starp cilvēku bērniem! 4+4
3. Viņi saka melus, ikviens savam tuvākam,
teic glaimus, runā divkosīgas runas. 4+4

4. Iznīcini, Jahve, visādu liekulību,
mēles, kas pauž uzpūtību, 4+3
5. Cilvēkus, kas saka: „Ar muti mēs esam stipri,
mums ir mēles, kas mums ir kungs?“ — 4+4
6. „Trūcīgo spaidu, nabadzīgo vaidu dēļ
es nu celšos,“ saka Jahve, 4+4
„Sniegšu tam palīdzību, kas pēc tās ilgojas.“ — 4
7. Jahves vārdi ir skaidri vārdi,
tīrs sidrabs (māla traukā kausēts), sep-
tiņkārt šķīstīts. 4+4
8. Jahve, tu turēsi tos,
pasargādams mūs no šiem ļaudīm arvien, 3+4
9. Kaut arī bezdievji dīžojas
un nelietība augsti ceļas cilvēcē. 3+4

23. Jahve vada un atspirdzina.

1. Dāvīda dziesma.
Jahve ir mans gans, man netrūkst nekā.
2. Viņš mani gana zāļainās ganībās, 3+4
Ved mani atpūtā pie ūdeņiem, lai atspirdzinātu
manu dvēseli; 5
3. Vada mani pareizās tekās sava vārda dēļ. 5
4. Ja arī eju tumšā aizā, es ļaunuma nebaidos (jo tu
esi pie manis): 5
Tavs zizlis un tavš spieķis ir tie, kas mani mierina. 5
5. Tu klāj man priekšā galdu, maniem naidniekiem redzot; 5
Tu svaidi ar elļu man galvu, mans kauss ir pilns. 5
6. Tik laime un labvēlība mani pavada visu manu mūžu: 5
Es nākšu atkal Jahves namā, kamēr dzīvošu. 5

Tulk. doc. Dr. E. Zicāns.

Prof. Pauls Kundziņš

Mūsu baznīcu architektūra

Atšķirot kādu mākslas vēstures grāmatu, atrodam architektūru pirmajā vietā minētu. Mūsu tagadējā dzīves plūsmā turpretim, architektūru maz ievēro. Pa paradumam to gan tur par kādu augstu un cēlu lietu, bet reti kad izprot tās būtību, tās uzdevumus un nozīmi.

Architektūra neatvairami ir kultūras redzamākais izpaudums: tā aptver un piepilda visu dzīves telpu, organizēdama un veidodama apkārtni, ko cilvēks sev rada. Kultūras brieduma laikos architektūra atplaukst varenībā un krāšņumā. Nevarīga un neizkopta architektūra turpretim ir kultūras vājuma pazīme.

No šī viedokļa raugoties mēs savu kultūru vēl nevaram atzīt par gatavu un nobriedušu. Panākumi dažāda veida garīgos un saimnieciskos panākumos, kā arī sasniegumi atsevišķās mākslas nozarēs nav vēl paspējuši rast vienotu un pilnvērtīgu izteiksmi telpas veidojumos.

Mūsu lauku sētas un pilsētu mājokļi, atsevišķas sabiedriskas ēkas un veselas pilsētu apbūves liecina, ka šie architektūras uzdevumi bieži vēl risinas bez pareizās izpratnes un izjūtas, neapgaroti un neizkopti.

Vērojama gan nojauta, ka mūsu telpiskā apkārtnē ir nepilnīga un neglīta, bet reti kāds atskārsts, kādi ir šo trūkumu cēloņi un kādi būtu pareizie līdzekļi to novēršanai.

Ļoti populāra pašlaik ir prasība visu ko izdarīt, arī telpas, ēkas un to apkārtni. Šīs tieksmes pamatā ir pareizais atzinums, ka mūsu ārējā kultūra jāizkopj. Bet bieži pie „daiļošanas“ ķeras neizprotot un pat neapsverot uzdevuma saturu un lietojot tam neatbilstošus līdzekļus, vai derīgos neizkārtojot piemērotā veidā.

Gleznas, skulptūras, pielietotās mākslas darinājumi, dažādi rotājumi, krāsojumi un dēstījumi par sevi nespēj piešķirt daiļumu telpai, ēkas ārienei vai kādam būvju kompleksam, ja minētie mākslinieciskās izpausmes veidi nebūs iekļāvušies robežās, ko tiem nosaka architektūra. Archi-

tektūras faktori un ar tiem saistītās prasības nosaka ne tik vien telpu sakārtojumu un celtnu tehnisko lietderību, bet arī to iekšējo un ārējo glītumu, gan par sevi ņemot, gan arī sakarībā ar apkārtni.

Architektūra organizē telpu un piešķir tai veidu, kā formās tā krāsās. Tā līdz ar to noteic arī vietu un veidu pārējām mākslām, kas ņem daļību architektūras veidotāja darbā.

Tikai tādā ceļā, gan sīkos ikdienas uzdevumos, gan monumentālos celtniecības risinājumos, jaunbūves ceļot un pastāvošās pārveidojot vai izbūvējot, sasniedzama tā organiski saskaņotā un izkoptā arhitektoniskā izteiksme, kas vainago tautu un laikmetu centienus pēc pilnvērtīgas kultūras. Ja tā sasniegta, architektūra ieņem vietu, kas tai būtībā pienākas, kā dziļākai un aptverošākai mākslai citu starpā. To rāda vēstures gaita pagātnē, kā arī tagadnes kultūras tapšanas process. To nozīmi, kas architektūrai bij grieķu, romiešu, viduslaiku un renesanses kultūrā, tā sāk atkal gūt arī tagad visur tur, kur tautas savā kultūras izkopšanas darbā iet pretim lielākai pilnībai.

Šinī skaidrošanās un kristalizācijas gaitā sevišķi svarīga nozīme ir sakrālajai architektūrai.

Kulta celtnēs visur un vienmēr iemiesojas architektūras pilnīgākie sasniegumi. Atcerēsimies tikai Ēģiptes nekropoles, grieķu un romiešu tempļus. Indijas svētnīcas, viduslaiku domus, renesanses un baroka katedrāles. Šī parādība kļūst saprotama, ja ņemam vērā, ka architektūras attīstībai nepieciešama ne tikai spēcīga saimnieciska — materiāla bāze, bet arī dziļš garīgs saturs.

Izkoptas, pat greznas un monumentālas var būt arī būves, kas pilda laicīgus uzdevumus, bet tās nespēj sasniegt to izteiksmes augstākās pakāpes vērtību, kas piemīt kādam dievnamam, ja tas celts dziļā reliģijas apgarotībā.

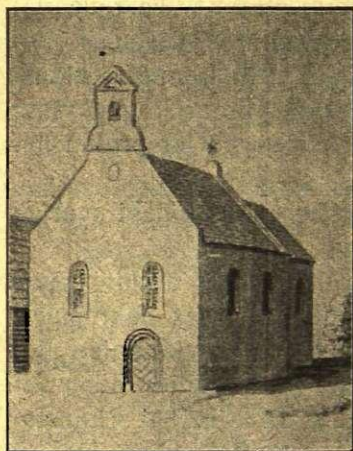
Arī mūsu dzimtenē iekšējā satura zīmīgākie vēsturiskās architektūras pieminekļi ir baznīču celtnes. Kaut gan šejienes apstākļi ne vienmēr ļāvuši sakrālām būvēm veidoties plašākā vērīenā, tās tomēr apliecina laikmetu architektūras nopietnākos centienus un labāko prasmi.

Laikmetu architektūra vēsturisko stilu secībā piešķirusi Latvijai baznīcām daudz un dažādus veidus. Katrs no šiem

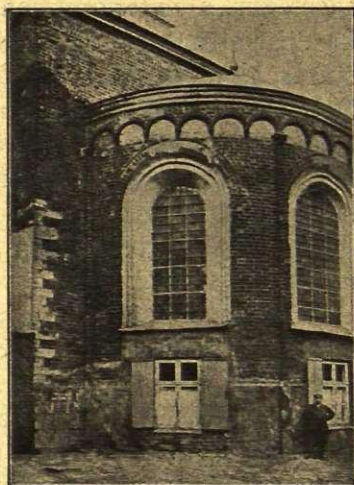

vēsturiskiem stilēm bijis sava laikmeta dzīves, tās garīgā un saimnieciskā satura nevirtots izpaudums. Būtu tāpēc aplami baznīču arhitektūras pieminekļus vērtēt atkarībā no šo stilu ārējām formālām pazīmēm, piem. turēties pie uzskata, it kā gotisks dievnams būtu pārāks par renesanses laikmeta baznīcas celtni.

Arhitektūras sasniegumiem piemērojams cits kriterijs, proti, vai uzdevuma praktiskajam un garīgajam saturam rasts atrisinājums, kas skaidrās un izteiksmīgās formās iemiesojas un top jauzams celtnes iekšējā un ārējā veidojumā, neatkarīgi no formu kanoniem.

Romanika. Ikšķiles baznīca.

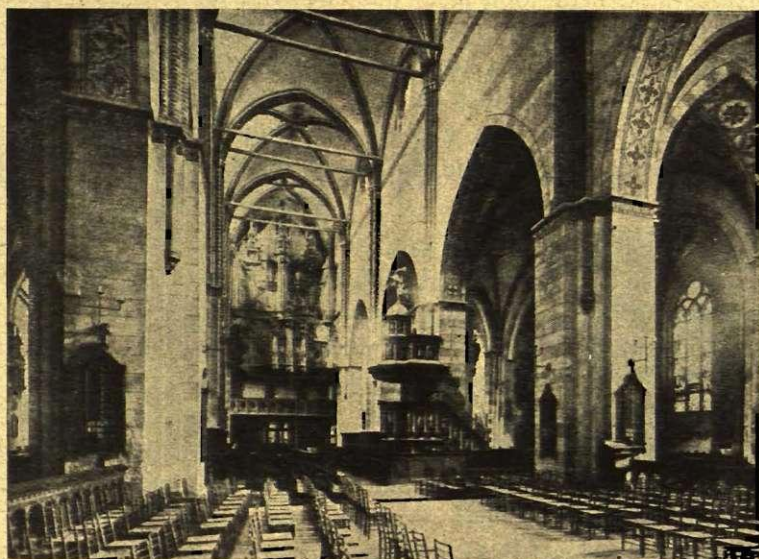
Romanika. Doma baznīcas
koņa apsīda Rīgā.

Pirmās Latvijā celtās baznīcas, r o m a n i k a s laikmeta pieminekļi (Ikšķilē, Salaspilī, Jura baznīca Rīgā), raksturīgi apliecina grūtības un nedrošību, ar ko bij saistīts šejienes baznīcas dzīves pirmsākums. Toreiz bij jārada nevis plašas un greznas telpas dievlūdēju pulkiem, bet gan patvērumi kristīto laužu nelielajām šūniņām. Tāpēc tos cēla piļu aizsardzībā, bieziem mūriem, šauriem lodziņiem, masīvām velvēm, bez kādām sevišķi redzamām ārējām pazīmēm (par kādām vēlāk izvērtās piem. zvanu torņi). Šauro līdzekļu robežās raudzījās tomēr,

lai darba izpildījums būtu kārtīgs un kaut cik izkopts: tā piem. Ikšķiles baznīcu ceļot darbā aicināja piedzīvojušus amatniekus — gotlandiešus, kas labi pārzināja romanikas laikmetam raksturīgo mūrēšanas un velvēšanas tehniku un bij spējīgi piešķirt savām būvēm arī vienu otru dekoratīvu formas veidojumu. Tāds piem. vēl tagad redzams Ikšķiles baznīcas akmenī izkaltā stabā, kas balsta lokus starp baznīcas telpu un kori.

Cits uzdevums, cits saturs, cita materiāla bāze un līdz ar to arī cits iekārtas atrisinājums un cita formāla izteiksme bij šejienes gotikas baznīcām, sevišķi lielajām pilsētas katedrālēm.

Agrā gotikā. Doma baznīcas iekšskats Rīgā.

Katoļu baznīcas organizācija pa to laiku bij izaugusi liela un stipra. Tirdzniecība un amatniecība plauka mūsu zemē, lai gan ar nokavēšanos, straujāki ieplūda arī Vakareiropas mākslas noskaņas. Tādā kārtā radās prasības un līdzekļi veidot dievnamus, kas monumentālās formās paustu reliģiskās dzīves izkoptību, aizrautību un spēku.

Rīgas Doma baznīca, kaut gan tās iekārtas sistēma, kā arī koŗa un klostera daļas uzbūve vēl ietiecas romanikas

laikmetā (ap 1211. g.), savā tagadējā veidā var noderēt par labu piemēru gotikas principu pakāpeniskai izveidošanai un pielietošanai. Vairākkārt mainot pirmprojektu, tā izveidota par viduslaiku grandiozu arhitektūras pieminekli ar sevišķi iespaidīgiem izmēriem. Gotikas ziedu laikā (15. g. s.) baznīcai paaugstināts vidusjoms, lai piešķirtu tam cēlākus samērus un lai iegūtu gaismu pāri sājumu jumtiem (t. s. bazilikas princips). Līdz ar to baznīcas sānsienas pārceltas līdz kontrforsu ārpusei, ierīkojot laikmeta prasībām piemērotus plašus logus. Celtni vainagoja slaida torņa smaile, kas augstuma ziņā pārspēja visu pārējo baznīču torņus. Arhitektūru bagātīgi rotāja skulptūras darbi: akmenī izcirsti kolonnu kapiteļi un bāzes, konzoles u. t. l. ar lopu u. c. dabas formu stilizācijām. Dekorācijā sastopamas pat portreju galvas. (Par lībieši tērptu vilainē ar sakti tur attēlu koņa ārmurī). Skaists portāls ziemeļu ieejai darināts gotlandiešu gaumē. Virs tā vēl līdz mūsu dienām uzglabājušies sienu gleznojumu fragmenti, kas raksturo glezniecības koordinētu līdzdalību gotiskās arhitektūras veidošanā.

No pašiem pamatiem gotikas laikmeta garā, izdomā un izpildījumā celta *Pēterā* baznīca Rīgā (sākta 1406. g.). Būves gaitā notika daži pārgrozījumi. Par pirmprojekta vērienu un nodomiem tagad visspilgtāk liecina pirmajā būvperiodā uzceltā koņa daļa. Šeit redzams, ka pateicoties gotiskās konstrukcijas jaunajām metodēm un sasniegumiem, kas deva iespēju dažāda veida telpu elementus pārsegt vieglām, koši izveidotām velvēm, bet to atbalstu masīvus samazināt līdz minimumam, radās uzsvērtā vertikālismā organizēta telpa, kur pārlicinoši izteicas tiekšanās uz augšu un katoļu dievkalpojuma rituālam piemērots mistisks svinīgums.

Tik varens un cēls nobriedušās gotikas iemiesojums, kāds parādās šinī Rīgas pilsētas pašvaldības lepnejā baznīcā, citur Latvijā nav atrodams.

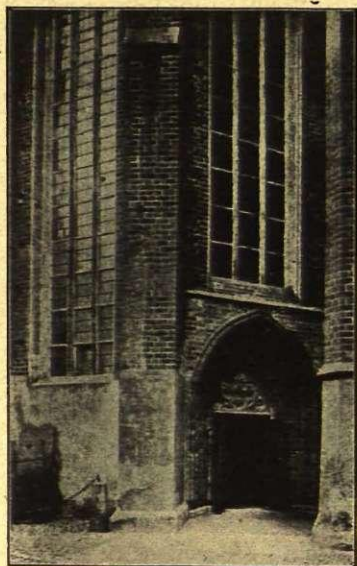
Agrajā gotikā 13. g. s. otrajā pusē un 14. g. s.) mazākos centros celtās baznīcas (piem. Rūjienā, Valmierā, Cēsis) nav vēl atraisījušās no zinama stinguma un smaguma, kas gan tehnikas, gan arī mākslas ziņā raksturo provinces primitīvākos apstākļus. Pat dižās gotikas laikā (15. g. s.) provincē vēl

nav ne drosmes, ne arī līdzekļu sekot architektūrā lielo pilsētu paraugiem. Baznīcas ceļ rustikalā gotikas uztverē (Straupē, Dobelē), kas labi raksturo cēlēju spējas, viņu mentalitāti, vietējos materiālus vai darba paņēmienus un tādā ceļā laimīgi iekļaujas apkārtnes ainavā.

Renesanses stila laikmets, kas Latvijā iestājās ar lielu nosebošanos (ap 1550. g.), saistīts ar šejienes vēstures sevišķi drūmu un smagu posmu. Kara posts un sabrukums saimniecības laukā ļoti nelabvēlīgi atsaucās uz celtniecības darbību. Var tomēr arī šini laikā atzīmēt, kādas raksturīgas

parādības baznīču architektūras laukā. Šeit jāņem vērā, ka ar reformācijas ieviešanos iezīmējas arī lūzums uzskatos par dievkalpojumu telpu iekārtu un to izveidošanu. Kā zināms, lūterisma piekritēji ļoti radikāli iznīcināja katoļu baznīču inven-

Gotika. Pēteru baznīcas
koņa daļa Rīgā.

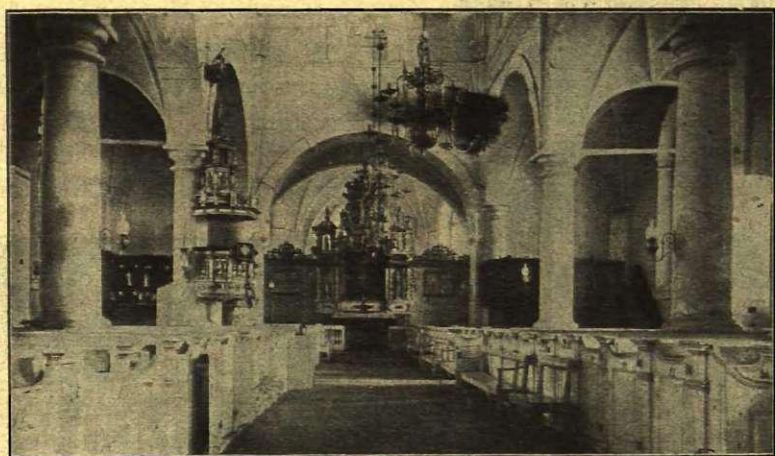
Gotika. Jāņa baznīcas
sānjoms Cēsis.

tāru. Patstāvīgi protestantu draudze arī uztvēra uzdevumu, ja nācās rast sev jaunas, piemērotas baznīču telpas.

Tāda vajadzība piem. radās pretreformācijas laikā, kad Rīgas pilsētā latviešu draudzei atņēma Jēkaba baznīcu. Šai draudzei piešķirtā Jāņa baznīca, kas pēc dominikāņu padziņšanas stāvēja pamesta, izrādījās par mazu un tāpēc stājās pie tās paplašināšanas. Pagarinot baznīcu austrumu virzienā, piebūvi necentās uzcelt un izveidot pastāvošās daļas raksturā —

gotikas stila risinājumā, bet gāja pa jaunu ceļu, ko rādīja renesanses laikmeta kultūra. Apzinīgi atteicās no viduslaiku garā izaudzētās gotikas, lai bez aizspriedumiem varētu izpausties jauno apstākļu uztvere. Šiem uzskatiem sevišķi labi atbilda klasiskās tradīcijās izaugusi loģika un skaidrība, kas raksturo renesanses stilu. Tādā veidā Jāņa baznīcas arhitektūrā apvienojās divi vēsturiski stili, kuriem katram par sevi ir savs loģisks attaisnojums. Viens otram pāri nedarīdami tie tīkami kontrastē, bet kopīgi apvienojas labā saskaņā, kas liecina, ka arī arhitektūrā satura un izteiksmes patiesīgums ir pirmajā vietā liekami.

Renesanse. Trisvienības baznīca Jelgavā (Arch. f. d.).

Baznīču celtniecībai renesanses laikos samērā labvēlīgi apstākļi bij Kurzemē. Ketlers ar īpašu rīkojumu lika uzcelt pāri par 50 jaunas baznīcas lauku draudzēs. Tās gan rāda jaunā stila iezīmes, bet visumā savā vienkāršībā un taupīgā izpildījumā raksturo vairāk tipiskos Kurzemes lauku apsākļus, ne kā kādu vēsturiskā stila maiņu.

Tikai pašā Jelgavā to laiku baznīču būvēs, sevišķi Trisvienības baznīcā, lietotas izkoptākas renesanses formas, lai gan turpat sastopamas arī vēl gotikas reminiscences (zvaigžņu velves).

Baroks savā reprezentatīvā un dekoratīvā izpausmē šejienes ev. lut. baznīču arhitektūrā nav radījis lielāku skaitu izcilu jaunceltnu. No pilsēu dievnamiem varētu minēt Liepājas Trisvienības baznīcu ar efektaino, bet pavirši izpildīto iekšējo iekārtu pēc arch. Rastrellija projekta. Rīgā Pēterļa baznīcai uzcēla apbrīnojami samērīgo un eleganto torņa smaili, kā formas mūs iepriecina vēl tagad. (Tagadējais tornis ir 1690. g. celtā torņa atkārtojums, kas gāja bojā 1721. g. katastrofā.)

Arī vairākām lauku baznīcām baroka laikmetā uzceltiem torņu galiem ir barokās gaumes raksturīgās dzīvās siluetēs. Tāpat iekārtas priekšmeti, sevišķi Kurzemes hercogistes baznīcās, rāda baroka dekorācijas bagātību (kokgriezumiem rotāti altari, kanceles, ērģeļu luktas un patronu krēsli. No šī laika baznīču jaumbūvēm lauku draudzēs varētu minēt Suntažu, Ādažu un Lēdurgas bazn. Bet jāatzīmē, ka to arhitektūra ir visumā nopietna un apvaldīta, tiekdama uz klasikas skaidrību un nekādi nav salīdzināma ar baroka grezno un reprezentatīvo raksturu, kādu šinī laikmetā centās piešķirt katoļu baznīcām Latgalē un Augšzemē (Krāslavā, Aglonā, Ilūkstē, Skaistkalnē).

Baroks.
Ādažu baznīca (Māzungens).

18. g. s. beigās ev. lut. baznīču arhitektūra noteikti ievirzās tirā klasicisma gultnē. Racionālais pasaules uzskats centās izvairīties no visa tā, kas atgādinātu vidus laiku noskaņojumu vai vispār būtu prātam neattaisnojams un neapvēršams.

(Turpmāk beigas.)

Prof. Vold. Maldonis

Reliģijas fainomenoloģija

(Beigas)

Sniegšu vēl vienu tipisku piemēru, lai redzētu reliģijas fainomenoloģijas metodes smagās un vieglās puses. Iesim pie ziedojumu, upuru iztirzes. Kas ir ziedojums? G. van der Leeuw's saka papriekšu, ka senāk ziedojumi bijuši dāvanu, pakļautības vai mielasta simboli. (Mielastā Dievs esot vai nu galda biedrs, vai arī Dievu pašu ēdot). Tādēļ „do ut des“ („es dodu, lai tu dotu“) principu nevarot paturēt par ziedojumu pirmavotu, jo Dievs dažu tautu ziedojumos nemaz nefigurējot. Bet ko nozīmē dāvana? dot? Bībelē Apust. d. 20, 35. teikts: „dot ir svētīgāki nekā ņemt.“ Dot te jau nozīmējot stāties sakaros, piedalīties zināmā procesā otram par labu ar kādu daļu no sava „pats“. Dot nozīmējot — sevi dot, lai būtu ciešas saites. To apstiprinot angļu rakstnieks Emersons, sacīdams: „Viena vienīga dāvana ir kāda tava paša daļiņa.“ Dod, lai pats dāvanas devējs plūstu uz apdāvinājamo! Dāvana neesot prātošana, vai komersanta rēķināšana, bet dinamiska kustība. „Saņēmējs esot vienmēr devēja varā“ teicis (Grönbechs). „Saņemšana esot piesaistīšanās“ teicis Grimms. Tāda plūsma manāma arī tā saucamajās „rokas naudās“. Dāvanas uzturot draudzību.

To zinot jau primitīvie. Ar dāvanām nodibinot kopību. (teicis Livingstons). Ja tā nedarītu, tad izceltos kara stāvoklis. Tā tad dāvanai ir vara kopot, saistīt. Dāvana esot vienmēr kāda gara pilna. Dāvana neesot nekad nedzīva. Piedāvāt tā tad nozīmētu sevi dot, no savas dvēseles dot. Germaņu dziesmās „Edda“ senie germaņi prasījuši pēc sirdsdomu kopības, ko iemantojot savstarpīgos apmeklējumos un apdāvinājumos. Tagad skaidrs, ka dāvanās ir aprēķins, ir draudzība, bet ir arī trešais — kāds mistisks spēks, kas rada kopību (communio) (Lévy-Brühls).

Primitīviem esot mantas izšķērdēšanas sacikstes, kur bagātie topot nabagi. Visa tā nolūks esot tas, lai vara nestāvētu uz vietas, lai vara sāktu plūst, lai svētība plūstu; arī pirkt nozīmējot dot, saņemt un atdot, lai saņemamo mantu atraisītu

no inerces, no mantas īpašnieka. Leeuw's apgalvo, ka arī naudai sakrāli sākumi, jo vecākais grieķu vērtēšanas līdzeklis bijis vērsis — svētais ziedojamais kustonis. Tā nauda tapusi Dievam nodotais nodoklis.

Ziedojuma mielasts, kur ziedojamā gaļa vienlīdzīgi sadalīta, esot finanssaimniecības pirmsākums. Vēlāk nauda ieņemot zieda vietu, ar ko atverot tekošu straumi, pilnu dinamikas, kas plūstot dāvanu un pretdāvanu gaitā. Ziedojumi neesot jāsaprot, kā tirgošanās ar dieviem, ne padošanās dieviem, bet kā svētības bagāto avotu atvēršana, atklāšana. Īstais centrs esot ne devējs ne ņēmējs (pat ne dievi), bet pati dāvana, kā vara, vara iekustināt dzīvības plūsmu bez adresāta. Fainomenologi apgalvo, ka ziedojums ir dzīvības varas dāvana. Tā tad „do ut possis dare“ (es dodu, lai tu varētu dot), lai dzīvības vara neapstātos. Tāda nozīme ziedojumiem esot bijusi romiešu reliģijā, piem. ziedojuši pavardam (dzīvokļa centram), lai tecētu dzīvības plūsma (R. Wunsch). Tāda plūsma esot katoļu dievgalda mistērijā. Priesteris varot Dievu ataicināt no debesīm uz altāri ar saviem kansekrecijas noslēpumiem.

Ziedojumā esot arī vietnieciska ziedojuša iezīmes, jo ziedojumā atdodot kādu daļu no sevis paša. Cilvēks labprāt sevi neziedojot, bet savā vietā bērņus, vergus, kustoņus, maizi piem. kustoņa formā vai arī kādu matu sprogu savā vietā. Bet jūdu profets turpretim prasa ziedot Dievam paklausību. Zieds tā tad atvieto ziedotāju.

Tā viegli esot saprast atraitņu, vergu u. t. t. sadedzināšanu vīra, īpašnieka miršanas gadījumā. Tas nenozīmējot, lai līdzī sadedzinātie tam kalpotu viņšaulē, ne lai atvieglotu mirēja atdzimšanas procesu, bet tas process esot līdzmiršana, lai dīgtu jauna dzīvība. Ar tādu lielu nāves ziedu iemantojot lielāku dzīvības straumi. Tādā nozīmē jāsaprotot Kristus vietnieciski nesto ziedu. Jāsargājoties izprast Jēzus ciešanas juridiski.

Ziedojumi uzturot dzīvības straumi arī tad, ja ceļā stātos nedzīvas dabas priekšmeti. Iesvētītā substance (kustonis vai augļi etc.) — stiprinot kopību. To rādot Ainu tauta Japānā ar savu ceremoniju ziedot lāci, ko kopīgi audzinājuši, mielojuši, tad kopīgi nokāvuši, ziedojuši, un kopīgi apēduši. Tā esot īsta

kommunija. Tāpat bijis Romā, kur dievi bijuši mielasta daļnieki.

Jāziedo kopība, lai mantotu kopību. Ziedojumu izpratne Indijā apliecinot to pašu. Indijā katrs notikums esot spēku rotaļa, to spēku, kas vadot universu. Tos spēkus zinot lietpratēji. Zināšana glābj cilvēku. Bet īstais zinātājs esot cilvēks pats. Ar to apgalvots, ka cilvēka paša ziedojums spēj vadīt kosmu. Tādēļ dievi lieki, tikai ziedojums top sakraments.

Arī kristīgo sakramentā vienojoties dāvanu straume ar personīgo Dievu, Pestītāju (kas nav tikai zieds, ne ziedotājs, bet vēsturiska persona). Katolu sakramentā tekot tāda žēlastības straume. Jo viss tas esot Dieva darbs. To pašu izteicot Pauls Gerhards: (sic!)

Pie taviem šūpliem stāvu es,
Tu avots pilns ar prieku;
Ak Jēzu, saņem, ko sirds nes,
Netur to par nenieku.
Es domu, ko tu devis man,
To prātu, sirdi, saprašan, —
Saņem to labu prātis!

Te nu redzam, lūkojoties piemēros, kā operē rel. fainomenologi resp. Leeuw's. Viss materiāls, kas tam pieejams, rindots. Lauž vecos uzskatus, bet uz vēl vecāku uzskatu pamata ceļ jaunus. Tie skatās tautas ziedojumu būtībā; tie meklē latīņu vārda „dare“ nozīmi (filologi). Vienā plāksnē apskata primitīvo mielastu un kristīgo dievgaldu un atrod abu būtisko nozīmi vienādu, t. i. vispār cilvēcīgu. Te polimizē, te piesliecas katoļiem. Daudz tekstu nianse meklētas. Parādības, attiecīgie fainomeni virknēti, lai tie būtu, kur būdami. Citāti apliecināti. Nesaukt to par zinātnisku un sistematisku darbu būtu nepareizi, šinī daļā par ziedojumiem arī intuitīvais skats pielietāts. Tulkoti ticējumu izteicieni, ierašas un simboli. Tikai prasāms, vai tautas tā domāja, kā tagad tulko un izloba rel. fainomenoloģija. To varētu dažā vietā apšaubīt.

Tomēr latviešu gara mantas šo uzskatu vēl nopietnāki apstiprina. Latvieši ziedo, ne upurē, t. i. latvieši runā par ziedošanu arī tad, kad vācieši runā par upurēšanu (Das Opfern). Vārdi ziedošana, ziedojumi cēlies no vārda zieds. Vispirms

puķu, stādu, koku ziedi ir krāšņākais augšanas sasnieguma īpatnējais izpaudums. Ziedi slēpj sevī nākamos augļus, nākamos stādus. Ziedos — auga būtiskais sastāvs.

Otrkārt latvieši runā par sievu ziediem (t. d. Barona kr. 7373, 11915). Treškārt ziedi nozīmē veltes, dāvanas, kas jādod piem. līgavai pārnākot līgavaiņa sētā.

Dievaina, dievaina tautiņu sēta,
Kur soli speru, tur ziedu vajaga.“

Te cieši saistīti ziedi un Dievs. Svešniekam jāiemanto Dieva labvēlība visur, kur kāju spers. Ar ko lai iemanto lielās varas svētību. Ne ar kaut ko ārēju, bet ar būtisko, vislabāko, īstenāko, t. i. ar ziedu. Tad droši var teikt arī latvietis: „Še dieviņ, tava daļa“. Tas, ko latvietis dod veltēs, ir viss viņa būtiskais, kā to apliecina t. d.:

„Ziedi bira istabā...
Tie nebija puķu ziedi,
Tie māsiņas gabaliņi.“

Latvietis vēl dziļāki domā par ziedošanu būtību, dziedādams „Nedzer manis kumeliņis, neziedotu ūdentiņu“ (20010. var.). Nedzer kumeliņi svešu ūdeni. Tādos ūdeņos nav kopības varas. Būtiska kopība, dzīvības varas plūsma saista vienas sētas laudis un dzīvniekus. Svēta kopība, kas sasniedzama ziedošanu ceļā. Tādēļ jādomā, ka ziedošana ir savas būtības dāvināšana kādai varai, lai saplūstu kopā vienā vienībā un lai tad ar to gūtu kopspekā varu, lielās dzīvības plūsmu. Latvietis nekur un nekad nav bijis bez ziediem un bez dziesmām, jo vienmēr un visur vērojis kopīgās varas plūsmu.

Reliģijas fainomenoloģijas attīstības gaita diezgan viegli pārskatāma. Par reliģijas fainomeniem runāts, priests jau senenos laikos, bet apzinīgi, mērķtiecīgi, sistematiski par to sakarību un būtību sāka pētīt tikai 18. g. simtenī tā saucamajā apgaismotāju laikmetā. Lai gan tai laikā runāja par dabisko reliģiju, par iedzimtiem jēdzieniem, piem. Dievs, nemirstība, tikumība, pārmesdami kristīgo mācītājiem reliģijas trūkumu, liekulību, varas kāri un dziņas, laudis mānīt, tomēr tai pašā periodā sāka meklēt pēc reliģijas būtības, pēc reliģijas sakarības un kopības, pēc reliģijas pirm-

elementiem un savstarpīgu harmoniju. Galvenais pētnieks šīnī virzienā bija vācu reliģijas zinātnieks Meiners. Viņš negrieza tik daudz vērības uz kādas reliģijas objektu skaitu, piem. uz monoteismu, politeismu, vien- un daudzdievību, bet meklēja pēc reliģiju kopīgiem elementiem, pēc reliģiju struktūras koplikumības, pēc reliģijas fainomenu tipizēšanas, iztirzājot kādi fainomeni turami par lūgšanu, kādi par ziedojumu, kādi par šķīstīšanas u. t. t. elementiem. Tādai metodei pieslienās vēl tagad pa daļai rel. fainomenologi.

Visvairāk ierosinājuma reliģijas fainomenologiem devis romantisma laikmets, kas izcēla jūtu lielo nozīmi pretī racionālismā aizstāvētam prātam, jo jūtas iedziļinās priekšmeta būtībā dziļāki nekā prāts. To patiesībā sludināja savos rakstos G. F. Kreucers (1771.—1858.) teologs, vēsturnieks. Savā grāmatā „Seno tautu simbolika un mitoloģija“ Kreucers atzīst visām reliģijām par pamatu pirmatklāsmi, kas atsevišķās reliģijās izpaužoties kā atsevišķi fainomeni, t. i. kā atsevišķi pirmatklāsmes simboli. Viņš ticēja arī pirmvalodai un apgalvoja, ka atsevišķās valodas esot tikai pirmvalodas izloksnes. Tāpat visi mīti esot pirmatklāsmes izteiksmes veidi, jo cilvēkam kā tādām piemītot mitoloģiska uztveres spēja, appercepcija, tādēļ visām reliģijām esot pamatā kopīgu elementu vairāk nekā atsevišķu. Kas tā tāda pirmatklāsmē, to nepasaka lāgā Kreucers. Mēs zinām, ka to dēfinēja Hegelis (1770.—1831.), šis lielais panlogists. Pirmatklāsmē esot mūžīgā objektīvā gara dialektiskā kustība, kas reālizējoties reliģiskos priekšstatos (ne jēdzienos), kas rādot kā subjektīvais gars tiecoties uz mūžīgo garu. Mūžīgais objektīvais gars esot pasaules pamats kā loģiska ideja, kā absolūtais, kā absolūtais saprāts, kas attīstās dialektiski, t. i. apgalvodams (pro, teze), tad noliegdams (antiteze, kontra), lai sakustu kopā par sintezi, par jaunradītu īstenību, kas savukārt iet tādai pašai attīstībai atkal cauri — u. t. t. Tāda esot apziņas fainomenoloģija, tāda esot arī pasaules gaita, tāda arī, saprotams, reliģijas attīstība. Rel. priekšstati esot tādas attīstības posmi savā laikā un vietā. Īsti ņemot, ne cilvēks esot tas, kas rada šo kustību, bet tā ir mūžīgā gara neatvairāma darbība. Tā tad arī reliģija nav cilvēka apziņas radīta, bet absolūtais gars manifestējas, rādās cilvēku reliģiskos priekšstatos. Absolūtais gars dzīvo galīgajos garos, tādā ceļā

radīdams vēsturi. Līdz ar to pateikts, ka arī vēsturē manifestējas absolūtais gars, ko grib izteikt filozofija savos jēdzienos un tādēļ Hegelis skaita filozofiju augstāku par reliģiju. Hegela attīstības jēdziens ir ierosinājis daudz domātājus, arī reliģijas fainomenologus, kaut gan tagadējiem fainomenologiem ir citāds attīstības jēdziens. Jau toreiz Herders (1744.—1803.) vēsturi saprata kā pārdzīvojumu, jo vēsturē vajagot iejusties. Jūtas vislabāk izpaustas dzejā un tādēļ dzeja esot pirmvaloda, pirmruna. Dzejā vajagot atrasties īstajam reliģiskam pārdzīvojumam. Baudīt tautu dzeju apzīmējot izprast tautu reliģiju. Par to ideju sajūsminājās, lasīdami Herdera kopotās tautu dzejas zem virsraksta „Tautu balsis“, kur atrodamas arī latv. tautas dziesmas, jo Herders dzīvoja arī Rīgā. Ar to reliģijas fainomenu pētīšana ieslīdēja reliģiōzās dvēseles izprašanā. Tādu rel. fainomenoloģijas gaitu paātrināja teologs-filozofs Šleiermachers (1768.—1834.). Šleiermachers lūkoja aprādīt, ka reliģijas fainomeni nav prāta (filozofijas), ne gribas (morāles) izpausme, bet reliģija redzama jūtu sfairā. Tai tur esot sava province, patstāvīga, autonoma, neatkarīga no ne kā cita, kā tikai pati no sevis.

Ar Šleiermacheri sāka zelt rel. psiholoģija un tad lūkoja skaidrot rel. fainomenus no psiholoģiskā viedokļa, ko vēl tagad stipri piekopj rel. fainomenoloģija. Sacēlās mazs pretvilnis no romantisko filologu-valodnieku puses, proti: Reliģijās neesot vis konstatējama kāda augstāka gara pirmatklāsme, bet reliģija veidojoties pēc kāda dīgļa, kas mītot pašos cilvēkos — cilvēcē. To domu aizstāvēja Makss Müllers (1823.—1900.) un citi, izceldami ka reliģijas priekšstatos attēlojoties tautas dabas dzīves uztvere un izpratne. Tie ieslika pēdīgi valodas un dabas salīdzinājumos, kas neveicināja reliģijas būtības atrašanu.

Bet pirmatklāsmi kā īstu elementāru domu aizstāvēja Bastians (1826.—1905.), lielais pazīstamais etnologs. Jāsaka, ka šai laikmetā reliģijas attīstības doma piedzīvoja savus ziedu laikus, ja te pieskaita Herm. Useneru (1834.—1905.). Ievērojami viņa pētījumi par dievu nosaukumiem un rel. jēdzienu attīstību. Viņš fainomenologiem devis ļoti daudz materiālu.

Bet īstais rel. fainomenoloģijas tēvs ir Chantepie de la Soussaye († 1920.), kas 1887. gadā izdeva savu reliģijas vēstu-

res mācības grāmatu, ko IV. izdevumā laidis klajā E. Lehmans. Šantepijs pārliecināts, ka fainomenu ārējās formas ir iekšējo reliģisko pārdzīvojumu izteiksme, rezultāts. Fainomeni būs izprotami, ja meklēs to jēgu psihiskās norisēs. Zināms, tagad reliģijas fainomenoloģijā psiholoģijai ierādīja redzamu plašu vietu.

Šai virzienā strādāja W. Wundts (1832.—1920.), iztīrādams rel. fainomenus no sociālās psiholoģijas viedokļa (Völkerpsychologie: Mythen und Religion). Tie lieli cienijami darbi. Nopietni darbi, kas būtu jāstudē šādi: Fr. Heilers: Das Gebet (lūgšana) 5. izd. 1923. G. van der Leeuw': Phänomenologie der Religion 1933., R. Otto: das Heilige (svētums), 22. izd. 1931. N. Söderbloms: das Werden des Gottesglaubens (Dievtības tapšana), 2. izd. 1926. g. u. c. Latviešu valodā iznāca 1935. gadā Latv. universit. māc. spēka G. Menšinga grāmata: „Vispārīgā salīdzināmā reliģiju vēsture“. Menšings ir R. Otto skolnieks un par rel. fainomenoloģijas jautājumiem laidis klajā dažus rakstus vācu valodā. Pēc G. van der Leeuw'a domām vēl neesot krietnas vēstures rel. fainomenoloģijā. Viņš slavē Natānu Söderblomu kā labu fainomenu izpratēju un ieteic viņa vēstures grāmatu: Tiele-Söderblom: Kompendium der Religionsgeschichte, 6. izd. 1931. g.

Fainomenologi grib sev pieskaitīt vēl Levy Brühl'u — Francijā, J. Wach'u un Maksu Šeleru — Vācijā pie savas saimes, jo tie apzinīgi visos savos darbos, gribēdami izprast rel. vēstures jēgu, labi izlobot arī rel. fainomenu kodolu.

Tas rāda, ka rel. fainomenologi paši atzīst: 1) ar psiholoģijas zināšanām vien neizdibinās reliģijas pirmsākumus un būtību; 2) vajadzīga nopietna vēstures pazīšana. Mums tiešām jāatzīst, ka rel. fainomenoloģija pavirzījusi daudz rel. jautājumu izšķiršanu labu gabalu uz priekšu.

Piem. rel. būtībā R. Otto teicis ievērojamu vārdu. Reliģijā saredzami 6 dažādi elementi. Heilers padziļinājis lūgšanas izpratni, G. van der Leeuw's nogājis līdz ziedošanas pamatiem. J. Wachs noskaidrojis rel. dibinātāja un mācekļa attiecības, rādīdams, ka rel. dibinātājs stāv kāda apļa viduspunktā, pats kā vadonis izraudzīdams mācekļus (nevis otrādi, Jāņa ev. 15, 16),

kas atkal rindojas savos apļos. Turklāt dibinātājs, šis svētais vienmēr ir vēstures pagātnes tumsā (varoņi un ģēniji ir vēstures gaismā). Dibinātājs top uzskatīts par absolūtu, neapšaubamu mērauklu, tādēļ tāda svētā attiecības vienmēr sakarā ar absolūto Dievu. Dibinātājam ir no Dieva pilnvaras, leģitimitācija un viņa patiesība. Mācekļi, vienoti rel. meistara substancē, ceļ gaismā meistara domu dziļumus un seko tam pakā. Tie nav tikai skolnieki, mācīti kā to saprotam ikdienas dzīvē. Mēģinājums savā grāmatā „Die Idee der Sünde“ lūko atrisināt grēka jēdzienu. Grēks esot kaut kas, pats pēdējais, vispārīgākais, kāda vispārīga negatīva situācija pret transcendentu, neatvairama visu cilvēku kopsituācija. Grēka jēdziens ir irracionāls, t. i. neizprotams kā profanās esamības ass pretstats svētumam. Šinī pretstatā grēks ir rel. nezināšana un neticība, pilnīgs negatīvs trūkums satiksmē ar transcendentu. Grēcīgam cilvēkam nav kontakta ar dievību, ir tikai izolācija. Tāda esot mūsu pirmvaina, kā to jau postulēja agrāki filozofs Heidegers. R. Otto atrod rel. vēsturē paralēlu likumību, t. i. ka daudz rel. fainomenu attīstība rit vienā laikā, puslīdz vienādā gaitā, lai gan dažādās tautās un vietās. Pat reliģiju dibinātāju liktenis esot kaut cik līdzīgs. Pat viņu mācībā sastopamas paralēlas. Fainomenologi apgalvo, ka reliģija attīstās, par ko uzbudinas Dieva atklāsmes aizstāvētāji, jo ko Dievs atklājis, tas vienmēr un visur esot pilnīgs kā tāds, kas no Dieva nācis. Bet rel. fainomenologi saprot attīstību kā lietā doto varbūtību atrisināšanos. Pirmstadijā tieši dotais, teiksim atklātais, meklē sev zemi, kur augt. Tas asimilējas, izplatās, sintezējas un sistematizējas, bet līdz ar to stingst formās un parašās grimst, pagrimst, kamēr nāk savukārt reformācija, atjaunošanās. Ir kāda numinozā appercepcija, noslēpumainā svētuma uztvere, kuŗa iešķilas kā uguns kādā personā. Pēdējā tad sāk liesmot un liesma sagrauj visu apkārtējo saimi. Bet ar to tā padota vēstures likteņa gaitām. Liesma var dzist, var tālāk kvēlot. — Mēs redzam, ka pirmā dzirkstele līdzinas pirmatklāsmei. Bet visa šī kustība ir noslēpumu pilna kā pati reliģiozā dvēsele un religioza vita (dzīve). Šos dziļos noslēpumus nav vēl atklājusi mums arī rel. fainomenoloģija, kaut gan ievirzījusi visu reliģijas pētišanu jaunā gultnē. Ar to noslēgsim mūsu aizrā-

dījumus par rel. fainomenoloģiju. Tā dara labu darbu. Parādībās jāmekē būtība. Tvert Dieva varas plūšanu nav viegli, bet to minēt, manīt var tad, ja lūkojas parādībās ar dziļ- un tāl- skati un ja vēro tās visā visumā, t. i. kā veselu viengabalainu fainomenu.

Cand. theol. Arn. Lūsis

Sirdsšķīstie un viņu tragēdija

(Beigas)

Sirdsšķīstie ir pieticīgi. Viņi neprasa nekā priekš sevis. Viņi cenšas citiem vairāk dot, nekā no citiem ņemt. Dziļi pārdzīvojot savas apkārtnes priekus un bēdas, sirdsšķīstie cenšas mazināt citu ciešanas. Viņi ir paraduši tāpat uzticēties cilvēkiem, kā Dievam — dziļā pašāvībā, neaprobežotā, bezkritiskā tieksmē palīdzēt. Un daudzkārt pasaule izmanto šo viņu, — ja tā varētu teikt, — rakstura „vājību“.

— Kā tevīm vajaga? — šādiem vārdiem veca kalpone sagaida kādu ciemiņu Poruka stāstā „Sirdsšķīsti ļaudis“ — naudas, vai rudzu sēklas?

Jūs jau šim cilvēciņam izvilksiet viņa pēdējo grasi!

— Kādam cilvēciņam?

— Nu, tam pašam saimniekam, — par kādu tu viņu godini! Kas tas nu par saimnieku! Kauns un grēks runāt! Drīz jau būs šis pats grausts jāatstāj un jāiet uz nabagu māju! Un tas viss tīri nieka pēc!.. Traks un traks!.. Tikdaudz parādnieku: Tīrumu Gusts vien kādu simtnieku parādā! Bet vai tāds cilvēciņš, kā mūsējais, ies savu parādnieku apsūdzēt!“ (Sirdsšķīsti ļaudis).

— Jā — sirdsšķīstie nevienu neapsūdz. Vēl vairāk — viņi paši jūtas vainīgi citu priekšā. Viņi domā, ka neviens cits, bet viņi ir tie, kas par maz darījuši, lai mazinātu pasaules postu un sāpes. Sirdsšķīstie nemeklē vainu pie citiem, bet vispirms pie sevis. Viņu otrais „es“, būdams rada pilnībai, ir to asās paškritikas neapzinātais ierosinātājs. Sirdsšķīstie nepazīst varizējisko pašapmierinātību un vienmēr jūtas atbildīgi Dieva priekšā par citu vainām un kļūdām.

Ārēji raugoties — t. i. — pēc viņu izturēšanās pret sabiedrību, liekas, ka sirdsšķīstiem nemaz nav savas dzīves. Viņi pazīst tikai lielo uzpurēšanos. Un tamdēļ viņu mantojums ir — labākā gadījumā — tikai krusts uz kapa un mīļu roku atnestais zieds.

Visa viņu dzīve, liekas, arvien vairāk un vairāk neatvairāmi tuvojas bankrotam. Šādu ainu redz dzejnieks Poruks Salkšņu tēva sētā.

... „Pagalmā viss bija itkā izmiris. Rījas priekšienē atradās pussaplīsuši rati, pār kuņiem līda melns kaķis. Istabas durvis bija līdz kāju vaļā, pa kuņām drusku dūmi vai suta ārā spiedās...

Istaba Salkšņu tēvam ir ar vienu logu. Pie loga atradās vecs glads, uz kuņa bija uzlikta bībele, stiprā ādas sējumā, misiņa āķiem. Šis galds, gulta, kuņā gulēja Annīna, viens krēsls, bez tam garš sols gar krāsni, mazs, pie sienas pakārts skapītis — tās bija Salkšņu saimnieka istabas lietas. Pie sienas karājās Pestītāja bilde ar parakstu „Nākat šurp jūs, bēdīgie un grūtsirdīgie — es jūs gribu iepriecināt. Pie gultas karājās otra bildīte — pinkains, balts sunītis ar izkārtu mēli, kas laikam bija Annīnas īpašums.“ (Sirdsšķīsti ļaudis).

Šāda aina tiešām atstāj pārāk bēdīgu iespaidu. Nabadzība, trūkums un iznīcības elpa dveš pretim no visas Salkšņu tēva saimniecības, lai gan Salkšņi ir krietni palielas mājas, kuņās varētu labi dzīvot.

Bet Salkšņu tēvs, acīmredzot, to neprot. Arī viņu ir piemeklējusi sirdsšķīsto „vājība“ — dzīvot citiem, aizmirst sevi.

Sirdsšķīstos nesaprot. Viņi ir nobīdīti ēnā. Un arī tur jūtas labi. Sirdsšķīstie ir pazemīgi. Labprāt viņi iet gar ceļa malu, lai ceļa vidus paliktu citiem, lai viņi tos netraucētu. Un tā palīdzēdami citiem ātrāki tikt uz priekšu, viņi paši paliek itkā atpakaļ, jo viņi neprot izmantot situāciju un noķert laimi aiz spārnjiem kā putnu, kas dažreiz tiem, varbūt, tuvu laižas garām.

Sirdsšķīsto loma ir izspēlēta tad, kad tie atdevuši visu, kas tiem bijis.

Tomēr sirdsšķīstie uzvar vienmēr un visu. Kā viņi to spēj? — Ar mīlestību, ar pacietību un lēnprātību. Sirdsšķīstiem ir daudz mīlestības. Un šī mīlestība — šī spēja pāriet no „es“

dzīves uz „tu“ dzīvi ir, varbūt, viņu traģēdijas lielākais veicinātājs. Viņa neļauj šiem cilvēkiem ieslēgties sevī un vienaldzīgi noraudzīties apkārtnes notikumos. Viņa liek glābt to, kam draud bojā eja. Un tamdēļ pie sirdsšķīstiem nāk tikai tie, kam ir kaut kādas bēdas, kam vajaga materiālā atbalsta, padoma un t. t.

Sirdsšķīstos mīlestība „spiež“ labu darīt, atteikties, ieroņoties. Kristus, Asīses Francis un citi pilnības meklētāji — vēsturiskas personas — šīs mīlestības dēļ savā dzīvē neiemanto īstus draugus, jo viņi mīl visus vienlīdzīgi. Viņi ir tie laudis, kas nes savās rokās krūzes ar ūdeni, kurā nomazgāt dubļus no citu cilvēku kājām, kas tās aplājuši staigājot pa ceļa vidu.

Sirdsšķīstie nav kompromisa cilvēki, un tomēr meklē un atrod katras parādības izlīdzinājumu mīlestībā. Kristus, Asīses Francis redz cilvēku grēkā un tomēr cenšas viņu saprast, piedot un mīlēt. Mīlestība ir tā, kas liek to darīt. Kristus saka lielai grēciniecei, ka viņai daudz piedots, jo tā daudz ir mīlējusi. (Mt. 8.). Zosima, Dostojevskas romānā „Brāļi Karamārovi“, saka šādus skaistus vārdus: „brāļi, nebaidaties no cilvēku grēkiem, mīlat cilvēku arī grēkā, jo tā ir dievišķās mīlestības līdzība un augstākais mīlestības sasniegums virs zemes“. (Ir izteiktas domas, ka Zosima ir Tichons Sadonskis, kas dzīvojis laikā no 1724.—1783. gadam. — Die Urgestalt der Brüder Karamasoff“, Piper. München, 1929. g.). Arī Salkšņa tēvs atvērs savas durvis pakļūdušai sievietei un audzina viņas meiteni Anniņu.

Sirdsšķīstie netiesā. Viņi piedod. Klusu ciešot tie paņes pārestības un nekad nemeklē laicīgās tiesas atbalstu un aizstāvniecību.

Sirdsšķīsto dvēseles pamatnoskaņojums ir Dieva un cilvēku mīlestība. Un man gribas apgalvot, ka patiesa, dziļa mīlestība, ir vienmēr traģiska. Poruks nemelo, ja saka, ka mīlestība ir saldās sāpes. (Pērļu zvejnieks). Viņa liek sevi atdot — un vai var kāds justies laimīgs, ja viņam palicis vairs pāri nav nekas?

Ilgas skaidram būt izteicas simbolos — saulē un zvaigznēs. Skaista ir Asīses Franča „Sauls dziesma“. Salkšņu

tēvs arī mīl pilnības un gaismas simbolu — zvaigznes. Viņa mīlākā vakardziesma skan tā:

„Jau zvaigznes spīd kā zelts!
Es ar tāds skaidris būšu,
Kad es no zemes kļūšu,
Pie Dieva debess godā celts!“

Mīlestībā, tā tad, sakņojas šo cilvēku lielākais spēks. Un — jāsaka — tāds spēks, kuŗu nevar uzvarēt dūre, kuŗu nevar saliekt, jo viņš, kā trausla atspere, neļaujas liekties, bet ātri lūzt. Un tamdēļ „sirdsšķīstie“ aiziet no dzīves pirmie, visu pazaudējuši, visu atdevuši.

Tāda ir viņu traģēdija.

Pasaule nevar sirdsšķīstos izmācīt. Dzīve nevar viņus padarīt citādākus, kā tie ir. Vēl tad, kad matos ir sabiris gadu sniegs un seja kļuvusi grumbu izvagota — vēl tad viņi savā sirdī ir kā bērni — šķīsti, skaidri, pirmatnējību nezaudējuši. Vēl tad, kad vairākkārt tie jau pievilti un pievīlušies, — viņi tic un uzticas Dievam un cilvēkiem. Viņi stāv ēnā, un tomēr visur redz sauli, saskaņu un gaismu, kuŗā tie ieies arī tad, kad viņu dzīvi pārsegs aizsaules necaurredzamā tumsa.

Viņiem pieder Kristus solījums — Dievu redzēt. Un tā ir viņu daļa un mantojums par šeit pazaudēto dzīvi.

*

Raugoties no parastā un ikdienišķā vērtēšanas viedokļa, liekas, ka sirdsšķīstie ir nederīgi dzīvei. Vai viņi neglabā vītumu sevī? Vai viņu mīlestība nav viņu slimība un lāsts? Ir taču taisnība, ka mūsu laiks prasa citādu cilvēka tipu. Nevīs kluso, pieticīgo, pazemīgo, bet pašpārliecināto, stipro, drošo, neatlaidīgo.

Tomēr — sirdsšķīstiem ir cita bagātība, cits spēks, kuŗa trūkst tagadējā laikmeta cilvēkam. Viņu noliegt — nozīmētu novērsties no kristīgās reliģijas un ētikas pamatatziņām. Un šo „sirdsšķīsto“ trūkumu mēs savā dzīvē bieži sāpīgi sajūtam. Mēs visi jau esam kļuvuši viena šablona cilvēki — mēreni un apdomīgi, savā mīlestībā un pārdzīvojumā pret ārējo pasauli un līdzcīvēkiem.

— Varbūt, ka arī nekad cilvēki nav citādi bijuši. Varbūt, ka tāds Salkšņa tēvs nekad nav dzīvojis, un ir tikai dzej-

nieka fantāzijas veidojums, kurā sintezēti Brāļu draudzē gūtie iespaidi un pieredzējumi. Mēs taču zinām, cik liels bija apkārtnes iespaids uz Poruka dvēseli. Tamdēļ iepriekš teiktais būtu pilnīgi iespējama lieta.

Un — vai arī šodien mēs varam runāt par sirdsšķīstiem laudīm? Vai tādi vispār atrodami mūsu vidū? Kur viņus meklēt. Lauku sētās, kas klusu snauz zaļo mežu un zemes elpas ieaijātas? Vai, varbūt, pilsētās. Ielās, kas pulso nemitīgā dzīvības ritmā, bulvāros, kas sviež pret debesīm reklāmu uzbāzīgās ugunis un mašīnu kliecsošos dārdus. Vienkāršās, nabadzīgās istabās, kurās trūkums auž zirnekļa tīklus gar smagām griestu sijām, vai greznās zālēs, kur acis apžilbst lustru gaismā, un soļu atbalsi uzsūc tepīku dārgais audums.

Kur meklēt sirdsšķīstos? Jā — kas to zin. Cilvēki, uz kuriem varētu attiecināt šo Kristus doto apzīmējumu, ir pārāk ikdienišķi un pelēki, lai viņus spētu ieaudzēt reklāmu izlutinātā acs. Poruks viņus iedomājās šāda izskata:

— „Viņš manim uzkrita caur savādo izturēšanos, bez tam viņa acis spīdēja tik laipni, mīlīgi, itkā gribētu citus apburt. No pirmā acu uzmetiena es novēroju, ka šis cilvēks pieder pie tiem laudīm, kurū lūpas savilkta aiz svešām dvēselēs sāpēm, bet kurū acis tomēr izverd kautko laimīgu.

... Gaŗi, pelēki, mugurā šķērēti svārki sedza viņa izkaltošās miesas; ap kaklu tam bija apsiets balts lakatiņš, kājās nodiluši, veci zābaki... Kreiso roku viņš arvien turēja svārku kabatā, aizvien izvilkdams mutes autiņu, noslaucīdams augsto pieri, pie kam tas allaž viegli nopūtās. Galva bija puskaila. Pasirmie mati sedza to plāni, vaiņaga veidīgi. Reta, pagara bārzda apslēpa iegareno žodu... Seja bija izkaltusi, patumša. — Bēdu vīrs, es neviļus nodomāju, viņu ieraudzīdams...“

Lūk — tāds viņš — sirdsšķīstais Salkšņu tēvs bija apmēram sešus gadu desmitus atpakaļ — tāds, kā visi Brāļu draudzes sacītāji un tētiņi...

Laiki ir mainījušies. Un mēs esam pārvērtušies viņiem līdz. Salkšņu tēva dzīves ritums ir bijis pārāk lēns, lai varētu sekot līdz tagadējā laikmeta straujiem joniem. Bet visā mūsu steigā, troksnī un skaļumā, daudzkreiz no pagātnes tumsas iz-

nāk kāds tēls, kuŗa acīs staro savāds mirdzums, un kuŗa lūpas savilkta aiz citu cilvēku sāpēm un ciešanām.

Brīdi mēs vērojam šo savādo parādību. Un tad ejam tālāk...

*

Piezīme. Savu apcerējumu par tēmu „Sirdsšķīstie un viņu traģēdija” neesmu centies uzrakstīt kā zinātnisku darbu šī vārda tiešā nozīmē, bet tikai kā sintēzi Poruku Jāņa darbos gūtiem iespaidiem. Un, ja es šai darbā runāju par „sirdsšķīsto traģēdiju”, tad tikai tamdēļ, ka tāds ir manu domājumu gala rezultāts. Šī traģēdija ir viņu reāla dzīve šai pasaulē. Kristus solījums sirdsšķīstiem — ir viņu balva mūžībā un polemizēt par viņa piepildīšanos nevēlējos, jo tas ir zināmā mērā apoloģētikas jautājums.

K. Straubergs

Latviešu pirmās dziesmu grāmatas

Latviešu luterāņu dziesmu grāmata līdz 19. gs. beigām parasti ir rokas grāmatas sastāvdaļa. Šī rokas grāmata, kuŗas pirmais izdevums iznāca 1586./7. g., saturēja to minimālo, kas bija nepieciešams, lai latviešu valodā varētu noturēt kārtīgus dievkalpojumus un izdarīt nepieciešamās baznīcas ceremonijas. Katras šīs rokas grāmatas izdevumā bija vismaz trīs daļas: perikopi t. i. evaņģēlijs un epistulas, kas mācītājam bij baznīcā jānolasa katru svētdienu, tad katķisms, kas bez Lutera mazā katķisma ar jautājumiem un atbildēm, saturēja vēl galvas gabalus, kristāmo un laulāšanas grāmatu un dažas lūgšanas, un, beidzot, dziesmu grāmata, kas bez dziesmām saturēja arī pārējos dziedamos gabalus, kā: kollektes, antifonas, rezponzorijas, sekventas un liturģijas daļas. Šī rokas grāmata ir radusies nevis 1586. gadā, bet jau daudz agrāki un daži noteikti dati liek domāt, ka pirmais, kas šo rokas grāmatu sakārtojis, ir Joh. Eks, laikā no 1535.—1537. gadam; izmantojot tos materiālus, kas bij sakrājušies pirmos reformācijas gados un arī katoļu laikmetā. Divas pirmās rokas grāmatas daļas — perikopi un katķisms — ir stipri stabili un nākošos izdevumos

daudz neko nemainās, ko nekādi nevar teikt par trešo daļu, kuŗas mūŗs ir seviŗķi raibs.

17. g.s. pēdējā ceturksnī, kad latvieŗu garīgās dzīves un kultūras prasības pāraug vecās rokas grāmatas robeŗas, kad grāmata sāk pāriet no garīdznieku un baznīcas kalpu rokām tautas rokās, kad rodas latvieŗu skolas arī ārpus Rīgas, kad latvieŗu valodā iznāk ābece, lielie katķismi, lūgŗanu grāmatas, un, beidzot, visa bībele, — saites starp atseviŗķām rokas grāmatas daļām arī paliek vaļīgākas. Parādās patstāvīgi dziesmu grāmatu izdevumi, kas vairs neietilpst rokas grāmatā. Pirmā šāda atseviŗķa dziesmu grāmata ir Wilkena 1686. g. drukātā un Dreseļa rediģētā dziesmu grāmata, tad nāk 1693. g. Nöllera izdotā dziesmu grāmata, tad 1704. g. Nöllera drukātā un Depkina rediģētā dziesmu grāmata, 1708. g. Depkina rediģētā un Nöllera maza formāta drukātā dziesmu grāmata, kas pilnīgi pazudusi, 1714. gadā Jelgavā iznākusē Bīnemaņa dziesmu grāmata un Frōlichā izdotās, tā sauktie „nukiņi“. Bet arī pieprasījums pēc atseviŗķām rokas grāmatas daļām bija nevienāds, un tieŗi gadijās, ka viena izdevuma kāda daļa bij izpārdota daudz ātrāki, kā pārējās daļas, un nācās komplektēt jaunā izdevumā daļas ar vecā daļām. Lai to varētu labāk izdarīt, tad uz atseviŗķām rokas grāmatas daļām, arī uz dziesmu grāmatām, nedrukāja vairs gada skaitli, kad grāmata drukāta. Ņo paņēmienu iesāka Nöllers un visplaŗāki izlietoja Frōlichs, un šādas dziesmu grāmatas izsauca ļoti lielus pārpratumus dziesmu grāmatu datēŗanā.

Dziesmu grāmata iznākusi šādos izdevumos:

- 1) 1587. g. Drukāta Karalaučos, rediģējuŗi Kurzemes mācītāji.
- 2) 1615. g. (divi varianti), Rīgā, rediģ. Rīgas mācītāji.
- 3) 1631. Rīgā, red. Mancelijs.
- 4) 1643. Rīgā, red. Mancelijs.
- 5) 1672. Rīgā, red. Rīgas mācītāji, Lademachers, Stals un Kleinŗmidts.
- 6) 1685. Rīgā, Nöllers, red. Ulrichs un Lademachers.
- 7) 1685. Jelgavā, red. Adolfijs.
- 8) 1686 Rīgā, Wilkens, red. Dressels.
- 9) 1690. turpat, red. Glūks.
- 10) 1693. Nöllers Rīgā, red.?
- 11) 1696. Nöllers Rīgā, red. Depkins.
- 12) 1700. (?). Wilkens Rīgā, red. Glūks. Ir iespējams kāds agrāks izdevums (1694.?)
- 13) 1704. Nöllers Rīgā, red. Depkins.
- 14) Ap 1708. (nav uzglabāties mazā formātā „nuka“?) Nöllers, red. Depkins.
- 15) 1712. Nöllers, red. (?).
- 16) 1714. Jelgavā, sastādījis Bīnemans.
- 17) 1723. Frōlichs Rīgā, red. Dīcs.
- 18) 1727. Jelgavā, red. Grēvens.

Sākot ar šiem diviem pēdējiem krājumiem, luterāņu dziesmu grāmata nošķirojas Vidzemes un Kurzemes dziesmu grāmatā. Rīdzinieki pārdrūkā vairākos izdevumos Dīca grāmatu bez kādām pārmaiņām, tikai pievienojot viņām trīsdesmitos gados nelielu pielikumu, un 1762. g. lielāku pielikumu, kā parasta 8°, tā arī „nuku“ formātā, 1767. g. Ravensbergs šo grāmatu pārstrādā, izmetot ārā nerimētas dziesmas, un šis pārstrādājums ir Vidzemes vecā dziesmu grāmata, kas iznāk daudzos izdevumos.

Arī Grēvena grāmata iznāk nākošos izdevumos kā Kurzemes dziesmu grāmata.

Galvenais avots, no kā savu saturu smēlusi latviešu dziesmu grāmata, ir Rīgas vācu dziesmu grāmata. To dziesmu, kas ņemtas no citiem avotiem, ir niecīgs procents. Grēvens visas dziesmas tulko no vācu valodas; izņēmums ir kādas 28 Dīca dziesmas, kas tulkotas no zviedru valodas. Visas tās pārmaiņas, kas notika vācu dziesmu grāmatā, atspoguļojās arī latviešu dziesmu grāmatā un tādēļ, lai izprastu latviešu dziesmu grāmatas attīstību, īsumā jāiepazīstas ar Rīgas vācu dziesmu grāmatas attīstību.

Pirmā Rīgas vācu dziesmu grāmata iznāca 1530. gadā. Šīs dziesmu grāmatas virsraksts ir: „Kurtz Ordnung des Kirchendiensts, Sampt eyner Vorrede von Ceremonien, an den Erbarn Rath der löblichenn Stadt Riga ynn Liefflandt. Mit etlichen Psalmen und gotlichen Lobgesangen die yn Christlichen Versamlung zu Riga“.

No šī virsraksta redzams, ka pirmā Rīgas dziesmu grāmata faktiski nemaz nebija domāta kā dziesmu grāmata, tā bija domāta kā agenda, kas nosaka baznīcas ceremonijas Rīgas jaunajā luterāņu baznīcā, kurā starp citu norādīts kādas dziesmas kādos gadījumos dziedamas, un, tā kā šīs vācu jaunās dziesmas plašākām aprindām vēl nebija pazīstamas, tad bij nodrukāti arī šo dziesmu teksti lejas vācu „izloksnē“. No šīs agendas „Kirchen-Ordnung“ izauga pazīstamā Rīgas vācu dziesmu grāmata, kurā vēl līdz 18. g.s. beigām lietoja ne tikai Rīgā, bet arī daudzos Vācijas apgabalos. Mums ir pazīstami sekojoši, šīs Rīgas vācu dziesmu grāmatas izdevumi: 1530., 1537., 1548., 1559., 1567., 1578., 1592., visi tie ir lejas vācu

izloksnē, tad nāk pirmais augšvācu izdevums, kuŗu parasti datē ar 1615. g., bet kas izdots ap 1600. g., tad nāk 1621. g. izdevums 1625., 1631., 1635., 1640., 1654., 1660. un tad 1664. gadā iznāk Brevera pārstrādātā Rīgas vācu dziesmu grāmata, kuŗa daudzos izdevumos ar dažiem papildinājumiem Rīgā paliek līdz 18. g.s. beigām.

Rīgas vācu dziesmu grāmatas attīstību 16., 17. un 18. g.s. var sadalīt sekojošos posmos.

1) 1530.—1548. Veidošanas laikmets, pie kuŗa pieder 1530., 1537. un 1548. gadu izdevumi, kad katrā grāmatā nāk klāt jauns materiāls un vecais tiek pārkārtots.

2) 1559.—1592. Stabila dziesmu grāmata lejas vācu izloksnē. Grāmatas iekārta un saturs, izņemot nelielus grozījumus, nemainās. Jaunās dziesmas ievieto nelielā pielikumā.

3) 1600.—1621. Augšvācu dziesmu grāmata divās daļās. Pirmā izdevumā teksti pēc vecās lejas vācu dziesmu grāmatas, tālākos izdevumos tekstus pieskaņo pārējām augšvācu dziesmu grāmatu tekstiem. (H. Samsons?)

4) 1621.—1664. Šredera un H. Samsona sakārtotā dziesmu grāmata.

5) 1664.—1791. Brevera sakārtotā dziesmu grāmata.

Latviešu dziesmu grāmatu paraugi ir vācu dziesmu grāmatas un viņas arī ietilpst šai schēmā sekojošā kārtā:

1) 1587. g. izdevums pieder pie otrā tipa, un pēc savas uzbūves saskan ar tām Rīgas vācu grāmatām, kas drukātas laikā no 1559. līdz 1592. gadam.

2) 1615. g. izdevums, visumā piekļaudamies tam pašam otram tipam, satur sevī daudz no pirmā tipa, tas ir pirmo izdevumu 1630.—1648. g. elementu un arī trešā tipa elementus no laikmeta 1600.—1621. gadam.

3) 1631. g. izdevumā Mancelis cieši seko 4. tipa paraugam, t. i. Šredera un Samsona sakārtotai dziesmu grāmatai.

4) Tālākie dziesmu grāmatas izdevumi vielas sakārtojumā seko Manceļa paraugiem, un tikai 17. g.s. beigās sāk mazliet atsvabināties no Manceļa virskundzības.

5) Bīnemanis, Dīcs un Grēvens galīgi pāriet uz Brevera dziesmu grāmatu.

Pēc tulkojuma veida latviešu dziesmu grāmatas sadalās:

1) neritmiskie, burtiskie tulkojumi, kur vācu teksts tulcots vārdu pā vārdam. Pie šī tipa pieder 1587. un 1615. gada dziesmu grāmatas.

2) neritmiski, loģiskie Manceļa tulkojumi, kurš Mancelis cenšas izteikt vācu teksta domu jau latviskā vārdu sakopojumā. Pie šī tipa pieder 1631. un 1643. gada izdevumi.

3) jauktie izdevumi, kur kopā ar Manceļa neritmiskiem tulkojumiem ietilpst ritmiskie tulkojumi ar atskaņām. Pie šī tipa pieder izdevumi sākot ar 1672. gadu līdz 1762. gadam, izņemot Dresela 1686. g. izdevumu un Jelgavas izdevumus, sākot ar 1714. gadu.

4) rīmētas dziesmu grāmatas, kur ir tikai rīmētas dziesmas; tādas bez 1686. gada izdevuma ir visi Jelgavas izdevumi pēc 1714. un Rīgas pēc 1762. gada.

Pirmo vācu dziesmu grāmatu saturs un forma ir vēl stipri nabadzīga. Arī šeit rīmētām dziesmām bij jāizspiež nerīmētas. Lai gan Dāvida dziesmas bija tās, kas pirmās tika pārstrādātas rīmētā veidā, tomēr 16. g.s. Rīgas vācu dziesmu grāmatās priekšroka ir nerīmētām Dāvida dziesmām, kurū dziedāšana tieši ietilpst baznīcas ceremoniālā, bet kurās var atvietot arī rīmētām dziesmām. Tāpat arī vēlākos laikos, kad jau pilnīgi valdīja rīmēta dziesma, pat 18. g.s. Magnificatu, Cacharijas slavas dziesmu un 12. Jezajas nodaļu dzied vēl nerīmētā veidā. Bet arī rīmēto vācu dziesmu ritms pirmā laikā ļoti klibo un pie grāmatu pārrediģēšanas sastopam tādas parādības, ka vienzilbju vārda atvietošanu ar divzilbju, vai otrādi; lieku vārdu iespraušana nav reta lieta, tāpat arī toreizējos autorus nebūt netraucē tas, ka zilbju skaits dziesmas otra pantīnā ir lielāks vai mazāks kā pirmā pantīna attiecīgā teikumā. Ka šāda neizkopta gaume nevarēja sekmēt latviešu dziesmas attīstību, arī ir skaidrs.

Pašu dziesmu izvēle arī bija nabadzīga. Oriģināldziesmu bija samērā maz, lielākā daļa dziesmu bija psalmu t. i. Dāvida dziesmu pārstrādājumi, kā arī latīņu himnu, dažādu citu dziedājumu, kā antifonu, introitu, sekventu un liturģijas daļu tulkojumi un pārstrādājumi. Tāpat arī dziesmu veidā pārstrādāja lūgšanas, baušļus, ticības apliecību. Un tas arī ir saprotams,

jo pārejot uz dievkalpojumiem vācu valodā, nevarēja uz reizi visu radīt no jauna, bet bija jāapmierinās ar vecā pārstrādāšanu un pielāgošanu jaunajiem apstākļiem. Sevišķi viss tas uzkrīt Brīsmāņa agendā, kur faktiski gandrīz visi dziedāmie elementi ņemti no katoļu kulta; rīmētas un nerīmētas Dāvida dziesmas, antīfonas, introiti, himnas, un tikai dažas oriģinālas dziesmas, kuras savu īsto vietu dievkalpojumā nav vēl iekarojušas. Ir dziesmas, ko var dziedāt himnas, antīfonas vai kāda cita dziedājuma vietā. Rīgas vācu baznīcā gan vēlāk visi latīņu dziedājumi atgriežas un tos Doma skolas skolnieki dzied latīņu valodā.

Ka ar latviešu pirmām dziesmām nevarēja būt citādāki, arī skaidrs.

Lai tuvāki izsekotu latviešu dziesmas attīstības, apskatīsim īsumā 1587. gada dziesmu grāmatu.

Šī grāmata sakārtota pēc 1559. gadā pārveidotās „Rigische Kirchenordnung“ parauga.

Kā pirmās ievietotas dziesmas, kas dziedamas svētdienas agrā dievkalpojumā. Šis dievkalpojums sākas ar Antifonu *Veni sancte Spiritus*, tad dzied vai nu dažus aktonārijus no 119. Dāv. dziesmas vai viņu vietā pirmo, otro un trešo Dāvida dziesmu, starp tām lekcijas no vecās vai jaunās derības un tad *Te deum Laudamus*. Einhorns piezīmē, ka uz laukiem var apmierināties ar antifonu, vienu Dāvida dziesmu, vienu lekciju vai katķisma gabalu un *Te deum laudamus* vācu vai latviešu valodā. 1587. gada „Undeutsche Psalmen“ sākas ar Antifonu, tad nāk trīs Dāvida dziesmas un *Te deum laudamus*, ar ko noslēdzas rīta dievkalpojuma dziesmas. Antīfonas „Naatze swetais Gars Kunx Dews“ ņemts no Rīgas „Kirchenordnung“ izdevuma pēc 1567. gada, turpretim šīs pašas antīfonas teksts 1615. gada izdevumā ir vecāks un ņemts no tā paša R. K. pirmajiem izdevumiem (1530.—1559.).

Trīs Dāvida dziesmu tekstu tulkoti no lejas vācu bībeles 1533. gada izdevuma. *Te deum Laudamus* nodrukāts divās redakcijās: Vitenbergas un Rīgas. Pirmais ir noteikti pašu Kurzemnieku tulkojums, 1587. gada izdevumam, otrs turpretim ir tulkots latviešu valodā jau daudz agrāk un nodrukāts tikai tādēļ, ka ne tikai Rīgā, bet arī visur citur jau no

veciem laikiem šo tekstu dziedāja un tas ļaudīm bija parasts. Šis teksts tomēr nebija oficiālais Mārtina Lutera Vitenbergas teksts, bet tuvāks vecājam latīņu tekstam.

Nākošās dziesmas, sākot ar Kyrie un beidzot ar Benedictio, satur svētdienas parasto dievkalpojumu (Messi.) Šis dievkalpojums sākas ar introitu, 1687. g. izdevumā introitu nav, bet 1615. g. izdevumā nodrukāti introiti: Ziemas svētkos „Viens bērns mums ir piedzimis un viens Dievs ir mums dots.“ Lieldienās divi: „Tas akmens, katru tie darba ļaudis“, un „Tas gir auxkam czelis, ko meckleyat yus tho cziwe py mirron-nems?“ Introits Debesbraukšanas dienā „Jus galileie vire“, Vasaras svētkos „Tas gars tā Kunge Pepueld tas passaules Galle Halleluia“. 1587. g. izdevumā introiti nav ievietoti tādēļ, ka šie introiti sākot ar 1567. gadu izdalīti no R. K. atsevišķā pielikumā, un, tā kā redaktori stingri turējušies pie 1667. gada parauga, tad arī nav introitus ievietojuši; 1615. gadā sastādītāji izmantojuši vecākus izdevumus, kur introiti vēl vācu dziesmu grāmatās atrodami. Pēc introita nāk kyrie, pēc tā nāk gloria: „Gode unde szlow / gir Dewam exkan auxte Debbess“, uz ko koris vai draudze atbild ar dziesmu: „Wenam Dewam exkan auxte gir Goodtcz“, kuŗu pēc R. K. sākot ar 1537. g. var lietot vecās Gloria atbildes vietā. Tad nāk kollektes, kuŗas 1587. g. izdevumā tulkotas no 1567. gada R. K. O. un vēlāk pār-drukātas bez pārmaiņām 1615. gada izdevumā. Tad pēc epistulas, kuŗu pēc Einhorna varēja atvietot arī ar katķisma gabalu nolasīšanu, nāk sekvente un alleluja.

Sekventes tāpat kā introiti latviešu dziesmu grāmatās ļoti reti un viņus ļoti agri jau atvieto noslēguma dziesmas. 1587. gadā ir tikai viena sekvente: Grates nunc omnes: „Wnesze mhes nu sackam patteitczibe“. 1615. g. izdevumā vēl ir Vasaras svētkos sekvente: „Nu nātcz atkal swetcz gars apgaismo muse sirde“ un Lieldienas „Christo tam pattese lele dene Jeze lai mums Chrustitemš czedat“. 1587. gada vienīgā sekvente ir sadalīta divās daļās un ar to zaudē savu patstāvīgu nozīmi un pārvēršas it kā par dziesmas „Gelobet seystu Jezu Christ“ ievadu un noslēgumu. Tad nāk evaņģēlijs, bet ticības aplicība jau atvietota ar dziesmu „Mhes titzam wuesse exkan wene Dewe“, tad nāk sprediķis, pēc sprediķa

ja nav dievgaldnieki, nodzied „Erhalt uns Herr bey deinen Wort“, jeb Litaniju, ja ir dievgaldnieki, tad sākas praefatio t. i. sagatavošana svētam vakarēdienam, tad nāk consecratio ar sanctus, tad mācītājs dzied tēvreizi, tad dzied Agnus Dei, un pēc svētišanas pasniedz vakarēdienu, dziedot dziesmas „Jēzus Christus musze Pestitays“ un „Dews gir szlaweetcz unde sweetytz“. Tad noslēdzas Messe ar kollekti un Benedictio.

(Turpinājums sekos.)

Māc. B. Fedders

Modernais pagānisms, mūsu senči un mēs

Modernā pagānisma dzimtene ir Vācija. Savā laikā esam no turienes mantojuši indīgo marksismu; tāpēc ir visai vietā aizsardzības dēļ uzmanīgi novērot šo jauno ačgārno kustību. Piekļaujoties rakstam „Vācticība“ „Ceļa“ 2. num., centīšos šeit dot šīs kustības teoloģisko novērtējumu, pie kam par materiālu lietoju E. Bergmann'a „Die deutsche Nationalkirche“.

Autors nepārprotami galīgi noraida kristīgo ticību un ir viņai pretim noteikti naidīgi noskaņots. Un ne tikai pret pastāvošām kristīgām baznīcām, kuŗu kļūdas un nepilnības viņš pareizi uztver un asi graiza. Viņš itnebūt neapstājas pie baznīcu kritikas, bet ķeras pie pašiem ticības pamatiem, tos noārdīdams un izzobodams — gribētos teikt — cik vien viņš spēj! — „Līdz apm. 500. gadam pirms Kr. cilvēce attīstījās puslīdz normāli, uzplauka filozofija, zinātnes, te piepēši cilvēcei piesitās šī šausmīgā sērga, kas apturēja viņas attīstību veselus 2000 gadus“ — tik spēcīgi, ka „nopietni jājautā, vai maz varēsīm no šīs slimības atspirt“. „Tagad Krievijā iznīcina šos maldus uz visradikālāko, un jāatzīst, ka ne tas ir lielniecisms, ka šāda ačgārnība tiek nobīdīta pie malas, bet gan ir lielniecisms, ka cilvēki top padarīti nabagi savā dzīvē un iepriecināti ar mūžību“. „Visnetiklākais, kas vien var būt, ir tā sauktā pagānu misija“. „Kaut Boniāciju savā laikā būtu sašķaidījis Donāra ozols, un nevis viņš šo svēto koku!“

Sevišķi B. vēršas pret mācību par grēku un Pestītāju. — „Mēs vēl svētām Lielo lūdzamdienu. Patiesībā mums vajadzētu nožēlot šinī dienā, ka esam atkrituši no mūsu senču skaidrās tikumības un pieņēmuši mācību par grēkos kritušo cilvēku“. „Nekad ziemeļtauta nebūtu izgudrojusi stāstu par pirmo grēku, kur starp citu tiek nozākāta dzimumdzīve, kurai mums jāpateicas par savu eksistenci“. „Valstij vajadzētu noliegt, ka necienīgā mācība par mūžīgo sodību tiek izplatīta tautā“. „Ja šādi grēka āži“ (Sündenlummel) izmirtu, tad, varbūt, celtos atkal skaidra cilvēces reliģija virs zemes“... „Humānitāte un tikumība būtu daudz tālāk gājušas uz priekšu, ja senās šausmu vēstures tumšākais simbols, proti krusts, nebūtu pacelts pār baltās rases tautām“. „Mums vāciešiem jaunās cilvēces dzimtenē nav steidzamāka darba, kā izdzēst no mūsu ziemeļnieku sirdīm krustā sistā dienvīdu Kristus šausmīgo piemiņu“. „Ceļot vācību, mums Lutera, Kanta, Götēs tautas locekļiem nav vairs nekāda iemesla atbalstīties uz Jēzu Kristu“. „Kas grib nodarboties ar rašu zinātni un rasu uzlabot un audzēt, nevar būt kristietis“.

Tikpat konsekventi kā krustā sisto Pestītāju vācība noliedz arī Dievu, kaut gan nemitīgi tiek lietoti apzīmējumi vāc-„ticība“, „vācu dievs“. Tomēr arī šis viņiem pieņemīgais dievs galu galā nav nekas cits, „kā ikvienas tautas pašas ražojums, ko tā veido pēc sava ģēnija, rases, asinīm. — „Kas tic viņpasaulē dievam un viņam līdzīgam dēlam Kristum, noliedz dievišķo sevī pašā, proti apzinīgo un tikumiski raženo dabas spēku mūsos, — brīvību un atbildības gribu cēlajā cilvēka garā, kas vienīgais pelna tikt saukts par dievu visā pasaulē“. Tāpēc var būt tikai runa par nacionāliem dieviem un nevis vienu debesu tēvu. „Ir laiks saredzēt, ka šim dievam nav auss, ko uzklaut mūsu vaimanas, nedz sirds, ko apžēloties par apspiestajiem“. „Internacionālais dievs laižas ar vistiprākajām gaisa flotēm, un tās nav vācu pusē. Viņš ir Ver-saljas miera patrons un mēs — viņa pabērni“. „Kad nāks mūsu Elija iznīcināt šo baalu un viņa priesterus!“

Pietiek šo piemēru, lai izdzirdētu to pašu valodu, ko runāja un rakstīja mūsmāju lielinieki. Starpība ir tikai tā, ka šie noliedza vispā-

rīgi reliģiju, bet vācu „nacionālie lielinieki“ ir to piepaturējuši kā cilvēku, sevis pašu, dievināšanu. — „Cilvēks ir tikai tur pilnīgs, kur viņš pats grib būt dievs un dievam līdzīgs: visgudrs, visspēcīgs, vislabs, kur viņš pats grib būt savs Kristus un palīgs. Teknikā un zinātnē esam jau gandrīz visspēcīgi un visgudri. Pie tā, ka vēl neesam vislabi, ir vainīga vienīgi kristīgā ticība, šī cilvēces guļamā sērga (Schlafkrankheit) un gara slimība (Pneumatose)“. „Vai nu negribēsim reiz paši Kristus būt, pēc tam ka tik daudz gadsimtenus esam tikai viņam ticējuši“. Tā, lūk, ir izprotami „Vācu apostolikuma“ pirmais loceklis: „Es ticu vācietības dievam“ un otrs: „Un palīgam Kristum“... Trešais ticības loceklis, par „vācbaznīcu“ tiek motivēts sekošā kārtā: „Reliģiskais moments dod politiskā cīņā uzvaras spēku“. Reliģija ir „vienotas tautas izjūtas augstākais izpaudums“. Tāpēc par visām lietām ir tagad vajadzīga šī jaunā vācu baznīca veco vietā. „Mēs viņas nenojauksim, kā krievi to darija“. „Baznīcas pašas mēs negribam zaudēt, — savas baznīcas, mūsu vācu nacionālās baznīcas“. Te „preti mācībai par kritušo cilvēku liekama mācība par cēlušos cilvēku“. „Vācu gara mantas no Edas līdz Gōtem, Kantam ir tik bagātas“, ka B. patētiski sauc: „Dodiet man kanceli, un es jums teikšu sprediķus.“ Nevilus rodas jautājums, cik ilgi gan būs viņam klausītāji? Vai tad nezinām, cik garlaicīgi ir visi politiskie sprediķi. Un cik pretīgi, kad teicējs kancelē izceļ sevi pašu! Tas ir pamatīgākais līdzeklis iztukšot kuŗu katru baznīcu, arī „vācu baznīcu“, kas gan būtu uzskatāma par nedzīvu bērnu, ja viņa nespraustu acīm redzamu praktisku mērķi: apvienot vācu tautu un iznīcināt visus morāliskos kavēkļus, lai vestu tautu cīņā un pie uzvaras (?). Jāpiezīmē, ka pēc B. meta „vācu baznīca“ ir visiem vāciešiem obligātoriska valsts baznīca, viņas galva — valsts prezidents.

Pārliecībā būt vislabākā, visdziņēnāka rase, fanatismā, agresivitātē, pasaules iekarošanas plānos ir daudz līdzīga Islama ticībai viņas dibināšanas laikos. Bet tā kā vācietībai nav Dieva, tad vispareizākais gan ir un paliek salīdzinājums ar marksismu. Proti: kā marksisms cenšas pievilkt savām mācībām ceturto šķiru

ar solījumu dalīt bagātnieku mantas, tā vācticība sola vāciešiem robežas, šoreiz nevis viņus Reinas, bet — „pie Jeniseja“. Un gan tikai tāpēc, lai šī nākotnes armija nebažītos par gaidāmā laupījuma taisnīgo sadalījumu, vācticība vēl it kā žēlīgi atzīst „īstās kristietības“ cēlās sociālās un brālības idejas šo savu triju katēgorisko imperātīvu apjomā: darbs (Tat), sociālā taisnība un ticība tautai.

Ievērojot visu līdz šim teikto, top nenozīmīgs vācticības vienīgais skaistais gabals — dabas mīlestība. Vācticība tieši saucas par dabas reliģiju. Tomēr visi šie skaistie vārdi un jaukās domas spēj mums tikai atgādināt Rom. 8 22, jo mēs zinām, ka pats briesmīgākais dabas bagātību un jaukumu iznīcinātājs ir patmilīgais, varmācīgais neatpestītais cilvēks pats, kas vēsturiskajos laikos ir jau pārvērtis senās austrumu zemes tuksnesī un, acīm redzot, gatavo to pašu likteni mūsu rietumiem.

Mums, mazai tautiņai būs velti spriest, cik tālu, varbūt, vācu tautas pāriju stāvokļa uzlabošana varētu viņas pašas nosvērtākajiem elementiem palīdzēt cīņā pret šo pāriju izmisuma garu. Bet gan mums ir jāraugās, kā šī sērga, zem tautiskuma maskas, nepiesitas arī mums, atraujot mums visas kristīgās pasaules simpātijas, nonivelējot mūsu augstāko garīgo stāvokli starp šiem abiem zaķiem: austrumos un rietumos. Tad nu mēs spriežam tā, ka nosaukums modernais „pagānisms“ ir maldīgs un kuŗa katra senču pieminēšana te galīgi nevietā. Pret to ir jāprotestē pagānu pašu vārdā. Vācticībai, vismaz, ar pagānismu ir tik pat maz kopēja, cik Antikristum ar Kapernaumas komendantu vai Kaniešu sieviņu, par kuriem abiem Augstākā autoritāte ir devusi atzinumu, ka viņu ticība ir bijusi liela. Pie brīnišķiem rezultātiem ir arī nākusi senpagānisma jaunākā pētīšana, spriežot piem. pēc Merežkovska „Das Geheimnis des Westens“ un „Der Messias“. — Autors tur seno Plātōna uzrakstīto Atlantīdes nostāstu par vēsturiskas tiešamības atspoguļojumu un atrod kopējas linijas senamerikāņu, ēģiptiešu un babiloniešu ticējumos. Galvenais ir, ka blakus bojā ejošas cilvē-

ces izvirtībai, kas visspilgtāk pierādījās cilvēku upuros, atīstās pie mazākām „klusu gaidītāju grupām ilgas pēc atpestīšanas“. „Dievam pašam ir jāmirst cilvēku dēļ!“ Tā autors tulko senās mistērijas. Oziris Ēģiptē, Tamucs Bābelē, Atis Mazāzijā, Dionīsijs Grieķijā, visi šie saplosītie „krustā sistie“ dievcilvēki ir tā ēnas, kam bija nākt. Merežkovskis tieši lieto izteicienu „kristietība priekš Kristus“, atsaucoties uz Apustuļa Pāvila attiecīgo liecību Atēnu areiopagā. Un uz vēl svarīgākiem vārdiem: „Pirms ne kā Ābrams bija, esmu Es.“ — Akli sauli neredz, bet sajūt viņas siltumu, pagānu Kristus ir neredzīgo saule, kas jau sildīja zemes bērnus, iekams tā uzlēca visā godībā...

Nostādot tādā kārtā arī pagānus Kristus liecinieku rindās, M. domā būt atradis jo asu zobīnu Kristus gaidāmai cīņai ar Antikristu. Katrā ziņā viņa mācība ir daudz bībeliskāka par Augustīna un viduslaiku maldīgajiem „massa perditionis“ uzskatiem. Tāpēc arī kristīgā baznīca, gribot negribot, ir tik daudz mantojusi no senpagānisma, „kristietības priekš Kristus“. Tā piem., senā teoloģija ir uzņēmusi sevī labu daļu grieķu filozofijas. Un vai mēs maz varam iedomāties kristīgo baznīcas gadu bez Ziemassvētkiem, ziemeļtautu Gaismas nesēja dzimšanas dienas! Bez šaubām katoļu baznīca ar savu internacionālo tendenci un šauro viduslaiku fanatismu ir atstājusi novārtā daudz vērtīga materiāla: zelta, sudraba un mīrņu, ko līdz ar austrumzemes gudrajiem nolikt pie Jēzus kājām. Tas ir jauks nākotnes uzdevums, Kristus un senču pagodinājums, darbs, ko pavadīs IV. baušļa svētība! — Tik nevajaga tā darīt, kā modernie pagāni — patiesībā pretkristieši — dara, kas, meklējami sava goda, laupa Kristus pienācīgo godu, „nododot viņu grēcinieku rokās“... Ir zīmīgi, ka arī mūsu laikos tas nevar notikt bez Jūdasa pakalpojuma, un Jūdasa loma, bez šaubām, ir pati bīstamākā šīnī modernajā Kristus ciešanu norisē. Ar viltību vācītība patur visus šos nosaukumus: Dievs, Kristus, baznīca, ticība, jo „Vācbaznīcā, kurā mūsu tauta neatrastu Kristus tēla, daudzi iekšā nenāktu. Tūkstoš gadu tradīcija nav izdzēšama vienā paņēmienā.“ Bet pati vissmagākā atbildība gan krīt uz visiem tiem dažādu pasugu „kri-

stīgajiem“, kas meklē apvienot Kristu ar Belialu, tāpēc ka vācu valsts vadība acumirkli simpātizē vairāk 200.000 vācticībniekiem nekā 65,8 miljoniem kristīgo!

Šeit gribētos pasvītrot, ka Jūdasa mēs nedrīkstam iedomāties galīgi samaitātu, tam pretī runā viņa drīzais izmisums. Nepārprotama ir tikai lielu lielā neskaidrība viņa centienos. Piem., nenoliedzami ir nacionālie motīvi viņa rīcībā, bet arī ir skaidrs, ka viņš bija „zaglis“, t. i. paša labuma meklētājs. Tomēr viņa galvenā traģika bija, ka viņš skaitījās Kristus mācekļi, nevarēdams panest sava augstā uzdevuma, no kā nav šķirams smagais Kristus krusts! Tāpēc arī Jēzus kā dvēseles kopējs galvenokārt gribēja viņam dot skaidru jēdzienu par viņu pašu, bet Jūdass arvienu izvairījās no Jēzus vadības, līdz kamēr pats mantoja „savas netaisnības algu“ un savai tautai atmodas vietā — lāstu: „Viņa asinis lai nāk pār mums un mūsu bērniem“...

Noteiktībai un skaidrībai grib kalpot arī šis raksts: a) mācot atšķirt moderno pagānismu no senču ticības un b) aprādot Jūdasa liktenīgo kļūdu: nenoteiktību, savienotu ar paša labuma meklēšanu, kas viņam lika uzsākt gaitas, kuŗas pēdīgi noveda bezizejas stāvoklī. Jo vienotai kristīgo frontei modernais pagānisms nav bīstams. Tāpēc ikviena Kristus patiesa mācekļa uzdevums šo baltu dienu ir: centīgi iedziļināties līdz pašam pamatam tai žēlastībā, kas mums ir atspīdējusi Kristū Jēzū — kas ir bijis „no iesākuma“ — un to apliecināt laikā un nelaikā nepārprotamos vārdos un darbos, kādiem vien var piederēt šīs un nākamās dzīvības apsolījumi. Kaut ikviens tik zemē sētu vienu graudu veselu!..

Doc. Dr. G. Menšings

Kristietības savdabība

I.

Jēzus saka: „Neviens nenāk pie Tēva, kā vien caur mani“ — (Jāņa ev. 14, 6). Šajos vārdos izpaužas kristietības absolūtisms. Absolūtisms šeit nozīmē tādu attiecību pret Kristu, kas radikāli izskauž pārējās reliģijas. — Pret šo radikālo absolūtismu tagad nostājas liela opozīcija. Asie uzbrukumi kristietībai vērsti tieši pret šo absolūtismu. — Rodas jautājums: kā būtu novērtējams šis absolūtisms, raugoties no reliģiju vēstures viedokļa? Lai atbildētu uz šo jautājumu, jāņem noteikts viedoklis šīs problēmas apcerē. Es personīgi esmu pret kristietības radikālo absolūtismu.

Šajā jautājumā mums jāaplūko 2 attiecības (relācijas): pirmkārt attiecība pret citām reliģijām. Šeit radikālajam absolūtismam šāda nozīme: citās, t. s. pagānu reliģijās ir maldi. Turpretim kristietībā ir absolūtā, neierobežotā patiesība atrodama. — Šādu kristietības absolūtisma veidu noraidām.

Es apgalvoju, ka arī ārpus kristietības atrodami ceļi, kas ved pie Tēva. Varbūt tie ir aplinkus ceļi, varbūt tie daudzkārt ir maldu ceļi, bet tie tomēr ir ceļi, kurus nosaka kopējs mērķis. Varbūt šie ceļi ved svētnīcas pagalmos, bet tomēr viņi ievēd arī svētnīcā. — Tā tad iebildumi pret pirmo relāciju nav absolūti, bet tikai relatīvi.

Tālāk otrkārt relācija Dievs — Cilvēks. Šai problēmai ir 2 puses. Vienā pusē nostājas salīdzināmās reliģijas vēsturnieks. Viņš pazīst praktiskās dievbijības relatīvās attiecības. Reliģiskais cilvēks to nepazīst. Attiecība Dievs — Cilvēks nav relatīva. Šeit ir absolūtisms. Te ir vieta Jēzus vārdiem: „Neviens nenāk pie Tēva, kā vien caur mani...“ Praktiskai saistībai ar Dievu ikvienā konkrētā reliģijā ir vienmēr absolūts raksturs. Šo absolūto saistību kristietībā tieši tagad mēģina satricināt. —

Aplūkosim vispirms citu reliģiju svētos rakstus, ariešu un israēliešu reliģiju sākumus, tad runāsim par augstākām reliģijām un kristietību un beidzot par pašu Kristu.

Vispirms varētu teikt, ka ar šiem reliģijas dokumentiem iespējams polemizēt pret kristietību un viņas savdabību. Tas ir arī noticis. Jautāsim: kāds pamatojums ir šiem uzbrukumiem? — Mēs pazīstam šos svētos rakstus: Vēdu, Bagavadgītu, Avestu, Kōrānu. Kādi sakari viņiem ir ar Biblii? Vai viņos ir atklāsme? Nenoliedzami! Visi šie teksti pauž reliģiskus pārdzīvojumus un tādēļ arī satur atklāsmes. Ir zināms, ka Kōrāns ir atkarīgs no Vecās un Jaunās derības, ka Vēdas saturs ir ļoti diferencēts. Upanišādas satur sublīmu mistiku. Šeit saskatāma pasaules vērtību noliegšana, nav ētisku pamācību, bet ir nepersonīga mācība. Mēs arī zinām, ka Vēdai kristietībā atbilst zināmas mistiskas formas un ka parsisma dokuments Avesta satur ētiku un vēsta par lielo cīņu starp Labo un Ļauno.

Jaunajā un Vecajā derībā pašai mācībai nav ierādīta centrāla vieta. Jaunās derības centrā stāv Kristus dzīvā personība. Tā ir draudzes divinācijas objekts. — Šis īsais salīdzinājums jau rāda, ka kristietībā ir liela dažādība un pilnība. Galu galā personīgi ir jāizšķiras par reliģijas lielajiem pamatveidiem: vai pieslieties pasauli noliedzošai mistikai, vai pasauli veidojošai profeticai.

II.

Mēs tālāk jautājam: Kādas attiecības pastāv ariešu un israēliešu reliģiju starpā? Kā raksturot izraēliešu un ariešu reliģiju sākumus?

Tieši tagadnes cīņās var konstatēt principiālas vērtību atšķirības. Bet vai šeit, objektīvi raugoties, ir kāda starpība? (Sk. A. Titius: Die Anfänge der Religion bei Ariern und Semiten — Göttingen 1934).

Ir skaidrs, ka tiklab pie semītiem kā arī pie ariešiem ir kopējs socioloģisks izejas punkts: cilts. Šeit godināja senčus. Dievība un tautas kopā te saistītas noteiktās attiecībās. Šajā socioloģiskā kopā dievību pielūdz kā valdnieku, ķēniņu. Mēdz teikt, ka šis moments esot sevišķi raksturīgs semītiem (orienta despots ar savu galmu!). — Tomēr nenoliedzams ir arī tas, ka ariešu dievs Ahuramazda ir tāds pats kungs — (Ahura = gudrais kungs. Ahura ir iran. vārds. Sanskritā tam atbilst vārds asura; asu = dzīvības spēks, ra = nesējs; sal. asuras

— daimoniskās būtnes, dzīvības spēku nesējas). Indijā viņam līdzīgs ir dievs Varuna. Viņš ir kungs un valdnieks par savu valsti.

Tā tad varam teikt, ka šis valdnieka moments nav raksturīgs tikai semītu reliģijām.

Tas pats sakāms arī par šo reliģiju sākumiem. Līdzīgas šeit ir ētiskās prasības un normas. Tikumības visvecāko slāni — bērna pietāti — sastopam ir semītu, ir ariešu reliģijās.

Norāda arī uz cīņas motīvu ariešu dievbijībā. Šis moments esot raksturīgs ariešu reliģijai. Semītu reliģijai tas esot svešs. Tā piemēram Indra ir kara dievs, kareivju kastas dievs. Bet šī kasta izira, un Indra pamazām zaudēja pielūdējus. — Arī Ahuramazda ir kara dievs. Šeit ir abu garu — Labā un Ļaunā — lielā kosmiskā cīņa. — Bet arī Jahve ir kara dievs. Viņš savus kara pulkus ved pretim uzvarai. Tā tad cīņas motīvs semītu reliģijai nav svešs.

Kulta un hierarchijas izveidošanās rāda līdzīgu attīstību. Zaratustras reliģija izira tāpēc, ka reliģijas turpmākā attīstībā kultiskais elements guva pārsvaru un kļuva par noteicošo faktoru. Arī Indijā priesteru kasta — brahmani — nostājās naidīgi pret Buddas brīvo mācību. — Jēzus protestē pret farizeju sekundāro dievbijību. +

Ir zīmīgi, ka visur sastopama reliģijas maģiskā interpretācija (sk. piem. Atarvavēdā). Arī kristietībā to sastopam (katolu kultā). — Tā tad neapšaubāmi reliģijās ir tipoloģiskas atšķirības, bet šīs atšķirības neattiecas uz atsevišķām reliģijām. Tas sakāms sevišķi par reliģijas dziļāko problēmātiku — par grēka ideju, par grēka pārdzīvojumu.

Visās reliģijās ir aktuālā grēka ideja. Augstākās reliģijās šī ideja kļūst dziļāka. Tur runā par esenciālo grēku — cilvēka eksistenciālo izolāciju no transcendentā.

Bet rodas jautājums: Kādēļ tik dažāda ir reliģiju empiriskā attīstība? Ticijs (Titius) domā, ka uz šo jautājumu nevarot dot būtisku atbildi. — Ētisks un cēls dievs bija Ahuramazda. Parsisms bija monoteistiska reliģija, bet, izņemot Zaratustru, vēlāk šai reliģijai nebija neviena pravieša. Šīs reliģijas attīstību sāk ietekmēt priesteri; primitīvie pamatelementi uzplūda, un mazdaisms atkal noslīdēja atpakaļ primitīvā stāvoklī.

Izrāēja reliģijā profētu dievbijība stāv tiešā pretstatā tautas dievbijībai. Profēti cīnas ar tautu. Pravieši, bet ne tauta, ir nākuši pie atziņas, ka Dievs ir svēts. Ar šo domu sasniegti reliģijas atziņu kalngali.

To pašu vērojam Indijā. Principā atmet daudzdievību, tomēr tauta praksē godina šīs dievības pat līdz mūsu dienām. Vienu vienīgu dievu tikai nedaudzi pielūdz. — Indijā zīmīga ir mistikas līnija, piesliešanās mistikai (novēršanās no pasaulē). Mistika tomēr nav specifisks indiešu reliģiju elements. To sastopam arī Islamā (sufisms). Agrāk domāja, ka mistika ir „eksportējama“ un nezināja, ka šie elementi rodas spontāni, neatkarīgi. —

Kristīgās reliģijas vietā bieži ieteic „natūrālās“ reliģijas. Religio naturalis jēdziens radās apgaismības laikmetā (sk. Lessinga Nātāns Gudrais; visās reliģijās pielūdz vienu Tēvu). Bet praksē tāda saprāta reliģija nekad nav pastāvējusi. — Mēs zinām, ka kopējais nav būtiskais, bet tieši tas, kas reliģijas atšķir, ir raksturīgais un īpatnējais elements. Mēs uzlūkojam reliģijas savdabību kā šīs reliģijas būtisko iezīmi. — „Natūrālā“ reliģija nav dabas reliģija. —

Mēdz teikt, ka dabas rituma godināšana esot būtiskais elements reliģijā. Uz to jāatbild, ka parasti pārprot reliģijas būtību, jo dabas reliģijām un augstākām reliģijām ir kopēji pamatelementi. Dabas objekti kā tādi nekad nav pielūgti. Tieši dabas parādības dod primitīvam cilvēkam iespēju izteikt viņam īpatnējo reliģisko pārdzīvojumu. Šeit viņš redz kaut ko singulāru. R. Oto (Rudolf Otto) saka: „Reliģija iesākas pati ar sevi.“ Bet V. Vunts (Wilh. Wundt) domā, ka reliģija iesākas ar dabas objektu dievināšanu.

Reliģija noteikti iesākas pati ar sevi! Visu reliģiju sākums ir sensus numinis. Šo reliģisko pārdzīvojumu apraksta un iedomājas dabas gleznās.

To ievērojot, ir skaidrs, ka par dabas reliģijām nevar tā spriest, kā to parasti dara. — Reliģijas turpmākā attīstībā šos reliģiskos pārdzīvojumus pilda ar zināmu tikumisku saturu. — Vienā ziņā nav principiālas atšķirības starp reliģiju sākumiem un augstākām reliģijām. Šeit kā tur pielūdz dievību viņas izpausmes veidos. Tāpat arī augstākās reliģijās.

Kādās attiecībās stāv augstākās reliģijas un kristietība? Šleiermachers saka: Ikvienai reliģijai ir savs īpatnējs gars (Sondergeist). Tā piem. konstatējam Hinajāna buddismā īpatnēju garu: ciešanas moments, cilvēka individuācija, svētais ir nepersonīgs lielums (nirvana), ētika te pilnīgi šķirta no reliģijas. Arī Japānas Sukavati buddismam ir savs īpatnējs gars. Viņš ir analogs ev. protestantismam. Pestīšanas mērķis ir — „būt pie Buddas“. Zīmīgs vēl ir pienākums arī citus atgriezt. Hinduismā īpatnējais ir bakti; parsismā — cīņa starp Labo un Ļauno, u. t. t.

Kādas tad ir kristietības īpatnējās iezīmes?

Visur konstatējamas ilgas pēc pestīšanas. Šīs ilgas, satura ziņā, ir ļoti dažādas. Pestīšana (Heil) ir „das ganz Andere“, ko sagaida, jo neviena reliģija neapmierinās ar doto pasauli. —

Dažādos kristīgā pārdzīvojuma elementus varam atrast pa daļai arī nekristīgās reliģijās. Kristietībai ir visas tās vērtības, kādas atrodam citur. Bet kristietībai ir vēl kas vairāk. Tas ir pats Kristus! Savdabīgais kristietībā ir Kristus. Nevienā citā reliģijā nav tādas personības, kas izteic šīs reliģijas būtību tik spilgti, kā kristietībā Kristus. — Mēs zinām, ka ir gan reliģiju dibinātāji. Tāds ir arī Kristus. Bet tas vēl neizsmēļ Kristus būtību.

Lielās reliģijas var raksturot ar sv. nakti, kuŗu tās svin. Piemēram buddisma sv. nakts ir tā, kuŗā Buddha saņem atklāsmi: piedzimst sv. mācība. Islama sv. naktī piedzimst sv. vārds — kārāns. Bet kristietības sv. naktī piedzimst pats Kristus¹⁾. Kristietība bez Kristus nav iedomājama. —

Kādas ir šī Kristus īpatnības? Vai viņš ir Dieva dēls? Tas, protams, ir ticības jautājums. Tas prasa personīgo izšķiršanos. Tas ir ticības spriedums par to, ko cilvēki ar — pie — caur Kristu piedzīvojuši un pārdzīvojuši. Šādu spriedumu izsaka vārdi „...mēs esam ticējuši un atzinuši, ka tu esi Kristus...“ (Jāņa ev. 6,69).

¹⁾ „Christus selbst ist die Stiftung, die von Gott in die Welt hineingestellt wurde.“

Zinātniski mēs jautājam: Kāda ir Jēzus pašapziņa? Jēzus zin, ka kaut kas jauns iesākas, ka laiks ir „piepildījies“. Ar Jēzus darbību sākas šis jaunais, proti: Dieva uzvara par Sātana valsti...

Attiecības pret Jēzu noteic mūsu attiecības pret Dievu. Šīm attiecībām jābūt — personīgai sekošanai (Nachfolge). Sekot Jēzum nozīmē vairāk nekā sekot vadonim²⁾. Sekot Jēzum nozīmē piesavināties Kristus personības būtisko kodolu. Jēzus iespaids bija tāds, kas prasīja šādu sekošanu. Numinozais vijas ap Jēzu. R. Oto (Otto) savā rakstā „Reich Gottes und Menschensohn (München 1934) norāda uz iespaidu, kādu Kristus atstājis savās zemes dzīves gaitās. To pauž evaņģēliju tiešie (nereflektētie) izteicieni, piem. „... Jēzus gāja viņu priekšā un tie iztrūkās un bijās...“ (Mk. 10, 32). Šie izteicieni ir spontāni. Viņos atspoguļojas Jēzus numinozās būtības iespaids. Tie, kas Jēzum seko, jūt, ka šeit runā tāds, kam ir pilnvara no Dieva (Mt. 7, 29). Tas nav dogmatisko formulējums, bet tieša pārdzīvojuma izteiksme.

Kas bija Jēzus? Reliģiju vēsture atbild: pestītājs — glābējs! Viņš nenāk draudiem. Viņš sūtīts pie pazudušajiem, sludina tiem vēsti par Dieva valsti. — Neskatoties uz augstām ētiskām prasībām, viņa jūgs ir viegls. Atpestītai sirdij smagais kļūst viegls. To, ko nespēj bailīgā sirdsapziņa, to spēj atpestītā dvēsele.

Svētuma atklāsme piepildās un top vēl augstāki celta Jēzus ciešanu mistērijā. Šeit viegli sasniedzams sakars ar viņa personālo būtības kodolu. Labāko iespēju Kristus sekot sniedz viņa krusts. Kristus krusts ir pieskares vieta sakaram ar Tēvu.

(Tulk. stud. theol. Kacenbergšs.)

²⁾ „Einem Führer folgt man; dem Heilande folgt man nach.“

Skola un pedagogija

Prof. K. Kundziņš

Līdzība par strādniekiem vīna dārzā

Mat. 20, 1—16.

Didaktiska skice¹⁾

1.

Pamatskolas ticības mācības piektā kursa uzdevums — ievadīt bērnus Jēzus mācības un līdz ar to kristīgajā dzīves izpratnē. Bērnus šinī vecumā neinteresē vēl stingri teorētiska ētika un reliģijas mācība, bet notikumi un piemēri no reālās dzīves, kā arī cilvēka rīcība un izturēšanās dažādās dzīves situācijās. Šai interesei labi atbilst Jēzus mācīšanās veids līdzības (parabolās). Jaunās Derības līdzību starpā, atskaitot īsos (aforistiskos) salīdzinājumus un metaforiskos izteicienus, kā piem. „Ko tu redzi skabargu sava brāļa acī etc.“, „Pie viņu augļiem jums tos būs pazīt etc.“, „Redzi, es jūs sūtu kā avis vilku starpā“ un taml., jāizšķir trīs dažādi didaktisku stāstījumu vārdi: 1) līdzības šī vārda tiešā nozīmē, piem. 1. par uzticētiem talantiem, 1. par nekrietno (nepateicīgo) kalpu, 1. par lielajām vakariņām; 2) allēgorijas, kas sastopamas sevišķi Jāņa evaņģelijā, piem. „Jēzus — labais gans“, „Jēzus — īstais vīna koks“ un 3) stāsti — piemēri, piem. stāsts par farizeju un muitnieku, par žēlsirdīgo samārieti, par bagāto zemkopī.

Nav šaubu, ka didaktiskā ziņā vispateicīgākais un bērniem vislabāk saprotamais materiāls ir pēdējā grupā minētais, t. i. stāsti piemēri. Mazliet konkrētizējot stāsta norisi (ar kultūrvēsturisku un citu datu palīdzību), turot priekš acīm stāsta drāmatiskos momentus un pēc iespējas izejot dziļāk stāsta saturā, skolotājam un skolēniem rodas laba izdevība,

*) Izvēlēties šim didaktiskajam mēģinājumam virsrakstā minēto līdzību mani pamudinājis novērojums, ka šī līdzība skolas praksē skolotājiem, it sevišķi iesācējiem, sagādā zināmas grūtības ar savu paradoksālo noslēgumu, kas atrodas pretrunā ar mūsu parasto taisnības jēdzienu.

vērtēt cilvēkus, izturēšanos dažādos gadījumos un kontrolēt arī sava pašu dzīvi, savu iekšējo cilvēku un savu rīcību. Paidaogāiskais mērķis līdz ar to visumā sasniegts: Lielā mācītāja klasiskie piemēri izraisījuši dzīvus impulsus mūslaiku topošo cilvēku psichē. Protams, arī šīs „vieglās“ mācāmās vielas pasniegšana prasa no skolotāja zināmu iestrādāšanos un izpratni. It sevišķi no svara turēt gatavībā un izdevīgā momentā izlietot t. s. „tagadnes vielu“ no bērniem tuvās dzīves sfairas, kas stundai uzreiz piešķir aktuālu nozīmi. Bet kā liekas, pēc zināmas iestrādāšanās šī prasība arī jaunākam skolotājam sevišķas grūtības sagādāt nevar.

Mazliet dziļāku skatu un prasmī nekā stāsti piemēri bez šaubām prasa pirmās grupas vieta — līdzības šī vārda tiešā (šaurākā) nozīmē. Viņām visām kopējs ir viens: ārējais saistošais tēlojums nav pašmērķis. Drāmatiskā vai paradoksālās vietas, kas tanīs sastopamas — piem. pērļu meklētāja gatavība, pārdot „visu“ vienas vienīgas dārgas pērles dēļ, tēva izturēšanās pret mājas pārnākušo skrandaino palaidnīgo dēlu — viņš to skūpstā un spiež pie krūtīm — norāda uz kādu augstāku, pāri laicīgās dzīves plāksnei — ejošu spēku darbību, uz dievišķām jeb „Dieva valstības“ lietām. Ir līdzības, kurām jau Jaunajā Derībā pievienots „izskaidrojums“, t. i. norādījums uz stāsta „isto“, dziļāko jēgu jeb izpratnes veidu. Tādu atrodam piem. līdzībās par sējēju un par nezālēm kviešu starpā. Tomēr šinīs un dažos citos gadījumos zinātniskai eksēģēzei rodas dibinātas šaubas, vai tekstā atrodami izskaidrojumi ir autentiski Jēzus vārdi, vai tikai tie nav vēlāko laiku (draudzes katehētu jeb mācītāju) darbs, kas vairs ne visur saskan ar pirmatnējo Jēzus garu un izpratnes veidu.

Lielāko tiesu J. Derības līdzībām tomēr šo „izskaidrojumu“ nav. Toties pie dažām ievadam sastopam ļoti vērtīgus datus par situāciju, kādā līdzība stāstīta, no kuras tad dabīgi izaug līdzībā ietvertā pamācība. Šie norādījumi uz situāciju ir didaktiskā ziņā visai vērtīgi un pareizās līdzības izpratnes labad nekad nav izlaižami no acīm. Tādus sastopam piem. Luk. 15 sakarā ar līdzībām par pazudušo avi, grasi un dēlu un Mat. 18, 21 sakarā ar līdzību par nepateicīgo kalpu.

Bet pie līdzību vairuma šādu norādījumu uz situāciju, kādā līdzībā stāstīta, neatrodam. Tādā gadījumā līdzības istā

izpratne jeb jēga izlobama, nostādot to Jēzus dzīves, viņa cietieni, cīņu un darbības gaismā. Vienīgi tad, ja šāda gaisma kritis uz līdzību, atvērsies tās īstais, dziļākais saturs.

Sacītais attiecas arī uz apskaitāmo parabolū par strādniekiem viņa kalnā, kurai kā sava apcerējuma galvenajam priekšmetam tagad gribam piegriezties.

2.

Stāsta Mat. 20, 1—16 risinājums, gleznas, kuŗas tas citu aiz citas uzbuŗ lasītāja priekšā, nerada sevišķas grūtības. Ar savu iztēles spēju, intuīciju skolotājs, iejuzdamies jeb „ieslidēdams“ stāsta saturā, skatīs to savām gara acīm pilnīgāku, bagātāku atsevišķiem raksturīgiem konkrētiem elementiem, nekā to uzglabājis tradētais teksts. — Saimniekam viņa dārzs ir viņu rūpju priekšmets, bet reizē viņa prieks un lepnums. Šādu saimnieka attieksmi pret savu dārzu bērniem var darīt saprotamu, aizrādot tiem piem. uz mūslaiku dārzkopja rūpēm un priekiem. Kāds prieks, redzēt augam un plaukstam stādu vai kociņu, ko pats īpašnieks ar rūpēm dēstījis, kopis. Ar kādu nepacietību kopējs vai īpašnieks gaida aizmetamies pirmos augļus, tos attīstamies un nogatavojamies. Tā dziļāk ieejot dārzkopja dzīves saturā, dzīvi tēlojas stāvoklis, kāds iestājas rudenī, kad pēc karstās vasaras saulainām dienām pienāk laiks ievākt gaidītos augļus. Ja raŗa liela, tad pat nepietiek ar nedaudzajiem mājas ļaudīm, vajadzīgas vēl citas palīdzīgas rokas vai pat algoti dienas strādnieki. Tā tas bija dotā gadījumā. Tā kā vīndārza īpašnieks dzīvo mazas pilsētas nomalē, tad viņa turpmākā rīcība kļūst vairāk kā saprotama. Pilsētas tirgus laukumā mēdz jau no paŗa rīta uzturēties ļaudis, kas meklē darbu. Un tieŗām — tādi tur stāv. Rūpju nomāktās sejas rāda, cik ļoti tiem darbs vajadzīgs. Tādos apstākļos viegli iedomāties viņu prieku, kad viņiem tuvojas turīgais saimnieks, piedāvādams tiem darbu. Pēc īsām pārrunām viņi vienojuŗies par darba pienākumiem un algu. Apmierināti tie dodas tuvējā viņa dārzā. Tas pats atkārtojas vēl vairākas reizes tai paŗa dienā. Laiks tik izdevīgs ogu ievākŗšanai, raŗa tik bagāta, ka darba roku nevar bŗt par daudz.

Saulīte slid uz vakara pusi. Viņa ķekariem pildītie grozi rāda padarīta darba svētību. Bet pārlaiŗot acis viņa stādiem,

saimnieks redz, ka daudzi vēl stāv nenovākti. Vai atlikt līdz rītdienai? Kāpēc gan! Un atkal, kaut vakars jau tuvu, saimnieks dodas meklēt darba rokas... Tiešām, tirgus malā stāv vēl kādi gaidītāji. Sejas izteiksme rāda, ka viņi ir drūmu domu putni, gandrīz tuvu izmisumam. Cauru dienu gaidīts uz darbu. Bet mājās sieva, mazi bērni, neēduši, bez santima naudas, bez maizes rieciena. Te no drūmajām pārdomām viņus trauc saimnieka gandrīz asi skanošā balss: „Ko jūs visu dienu stāvat bez darba, nāciet arī jūs strādāt manā vīna dārzā. Un kas jums nāksies, to jums maksāšu...”

Aiz apvāršņa nogrimst sārtā vakara saule... Ātri tumst vakars dienvidos. Darba dienai novilkta dabīga robeža. Gribot negribot jāpaklausa mūžīgajiem likumiem un jāmet miers... Bet par to arī gandrīz viss darbs ir veikts. Dieva bagātās dāvanas saņemtas darbīgām rokām. Tagad patiesi māj salda atpūta, čaklā darbā nopelnīts svētvakars. Pienācis brīdis sākt algas izmaksu. — Bērni ar lielu uzmanību seko skolotājam, kad tas tēlo saimnieka savādo rīcību, liekot izmaksāt algu papriekš pēdējiem un tad tikai pirmajiem. Pārsteigums aug, kad arī vēlā vakara strādnieki dabū apaļu denāriju — sudraba gabalu. Kļūst saprotams iepriekš līgto strādnieku nemiers, un bērni zināmā mērā pievienojas viņu neapmierinājumam: kā tā? vai viņi nav daudz vairāk veikuši nekā pēdējie? Bet saimnieks ar suverēno mieru visam tam iet pāri. Liela skaista labvēlība, kas nešķiro cienīgo no necienīgā, bet reizē noteiktība skan no viņa pēdējiem vārdiem: „Draugs, es tev nedaru pāri. Vai tu ar mani neesi saderējis par vienu denāriju? Nem, kas tev pieder. Bet ja es šim pēdējam gribu dot tikpat daudz kā tev, — vai man nav tiesības darīt ar savu mantu, kā es gribu? Jeb vai tu skaudi, ka es esmu labs?...”

3.

Mēs esam nonākuši pie līdzības pārsteidzošā, paradoksālā punkta. Sal. augšā teikto par pērļu meklētāja vai sirmā tēva rīcību. Līdz ar to ir dots līdzībā par pazudušo dēlu izejas punkts, no kuŗa jāsāk līdzības risinājums. Viegli dabūt no skolēniem atbildi uz to, kāpēc viņi tik pārsteigti. Problēma drīz nostājās klases priekšā visā viņas asumā. Nekur mūsu dienās saimnieciskā dzīvē pie algu izmaksas tā nerikojas. Vi-

sur algu aprēķina pēc paveiktā darba daudzuma vai nostrādātā laika. Dažreiz vēl krīt svarā darba smagums vai darītāja lietpratība („kvalificēts darbs“). Seko piemēri. Bet šē lietota cita mēraukla. Kā tā? Acīm redzot tas viss nav domāts tik reāli. Mums darišana ar līdzību. Darbs viņa dārzā, nostrādātais laiks, agrais rīts, dienas vidus, vakars jāsaprot ne tiešā, bet pārnestā nozīmē. Atgādinot pazīstamus izteicienus („bērnības rīts“, „mūža vakars satumsa“) un dzejoļus vai dziesmas skolotājs skolēnus uzvedina uz pareizā ceļa.

Par visu cilvēka mūžu šeit iet runa, nevis par vienu darba dienu. Un tā nav cilvēka balss, tas nav cilvēka aicinājums, ko strādnieki sadzird tirgus malā, tā ir Dieva balss, ko cilvēks, kas nevar atrast pareizo dzīves ceļu vai dzīves uzdevumu, sadzird no Dieva.

Ar skolotāja palīdzību klase atrod, ka Dievs ir sev aicinājis darbiniekus ar Jēzus Kristus muti. Šādu aicinājumu dzirdējuši Pēteris, Jānis, Jēkabs. Muitnieks Lēvis. Drūmi un nospiesti viņi bija savā bezmērķa dzīvē. Te nāca Jēzus — un dzīve dabūja jaunu mērķi, jaunu saturu. Zauls kļuva par Dieva izredzēto ieroci, par Paulu (Pāvīlu), kad Kristus viņam parādījās pie Damaskas vārtiem un uzsauca: Zaul, Zaul, kāpēc tu mani vajā.

Ieteicams piespraust kādus iespaidīgus piemērus no citiem laikiem. Varbūt Žannu d'Ark no viduslaikiem, aprīnājamo audzinātāju Pestalociju vai tik pat aprīnojamo Matildu Vrēdi (somieti), lielo cietumnieku labdari, no nesenās pagātnes.

Ja cilvēks šādam aicinājumam paklausījis, ja viņš atradis savu vietu lielajā Dieva valstības darbā, vai tad vēl drīkst sīkumaini rēķināt, kas ir agrāk stājies uz jaunā ceļa, kas vēlāk? Protams ne.

Bet sīkā patmīlība aizvien atkal krīt vecajās rindās. Pat mācekļi ir strīdījušies, kuŗš no tiem tas lielākais (Mark. 9, 34) un Jānis ar Jēkabu labprāt gribēja ieņemt pirmās vietas Dieva valstībā. Šādiem strīdiem Jēzus grib darīt galu: viņš zin: Dieva acīs daudzkārt pēdējais nav sliktāks par pirmo.

Tādā jeb tamlīdzīgā veidā jāmēģina izskaidrot skolēniem doma par lielo Dieva taisnību, kam ļaundaris pie krusta, ja tas iet cauri pašapsūdzības atziņām un stājas uz jauna ceļa pē-

dējā dzīves mirklī, ir tik pat vērtīgs un dārgs, kā Jēzus pirmie sekotāji.

Ieteicams, nostiprināt pārrunu beigās līdzības pamatdomu vēl dziļāk bērnu sirdīs un prātos, apstājoties pie kādas analogijas no bērnu dzīves. Zināms, tāda analogija nekad nevar būt pilnīga, jo „aicinājuma“ un „lielās stundas“ jēdziens, kas ir īpatnēja šai līdzībai un kuŗu varam izlobīt no Jēzus mācekļu un dažu lielu Dieva valstības darbinieku dzīves, visā pilnībā bērnam nav pieejama.

Tomēr ir vērts apstāties arī pie mazām izsmelošām analogijām, ja viņas tikai pēc savas jēgas piekļaujas apkārtnei, līdzībai. Gadās dažreiz skolēni — par to dažreiz atklāti der runāt klasē — kas nav tik labi audzināti, kā bērnu vairums: tas redzams bieži no viņu neapkoptās ārienes, nemazgātām rokām, bet dažreiz arī no viņu rupjās uzvešanās. Jā, ir pat gadījumi, kur kāds bērns nācis no pavisam nenormāliem apstākļiem. Tēvs varbūt bijis cietumā, istā māmiņa mirusi, pamāte mācījusi melot un ubagot, varbūt pat zagt. Bērns neko laba nav redzējis, pieradis melot, lietot rupjus vārdus. Godīgākie bērni no tā vairas.

Bet nu viņš sācis apmeklēt skolu. Viņš it kā iegājis no tumsas skaistā saulainā dārzā. Un bērna sirdī sāk notikt pārvērtība. Tā ilgojas būt saulaina un laba, mazais „mežonis“ mēģina būt pieklājīgs, centīgs, izpildīt skolas priekšrakstus. Bet vai citi bērni viņu labprāt grib turēt sev par līdzīgu, uzņemt to savā vidū? Ļoti bieži nē. Dzirdamas pat kodīgas piezīmes: „Ielas puika, zagļa dēls!“ Kā tas gan atsauksies uz zēnu? To viegli iedomāties.

Tā cilvēki bieži neredz, cik karsti arī viena otra sliktāk audzināta bērna sirds ilgojas būt laba, godīga, grib strādāt kopējā, saulainā dzīves dārzā. Cilvēki mēro to ar savu paštaisnības mēru. Mēs esam godīgi jau no mazotnes, bet šis...

Bet mēs tagad no Kristus stāsta zinām, ka Dievs tādas izšķirības nedara. Vai agrāk vai vēlāk kāds kļuvis labs un godīgs, pēc tā viņš tik daudz neprasa, bet vienīgi pēc tā, vai kāds no sirds grib laboties un darīt viņa prātu. Dieva acīs arī mazais „ielas bērns“, ja tas tikai atradis īsto ceļu, ir uz mata tik pat mīļš, kā tie, kas no mazām dienām bijuši godīgi, centīgi un labi.

Cand. phil. Edmunds Šmits

Reliģijas skolotājs

Labs reliģijas skolotājs ir zvejnieks, kas sagūsta jaunos prātus savu ideju tīklos. Šos viņš izmet dabas valstī, lai zvejotu gara valstij.

Cilvēks vispirms ir „dabas bērns“ tāpat kā dzīvnieki, bet viņam jātop arī par „gara bērnu“. Šī tapšana sākas no tiem brīžiem, kad viņš mācās dzīvot nevis šīs dienas tieksmēm, bet rītdienas uzdevumiem, kad viņš sāk skatīties uz iekšpusi, ieraudzīt tur nepilnību, karsti ilgoties tālās pilnības un kad viņš pats sāk sajūst sevi par zariņu pie lielā dzīvības koka, savu dzīvi, centienus par locekļiem kādā lielākā sakarībā. Šādu tapšanu senās reliģijas senie filozofi sauca par otrreizējo dzimšanu vai atdzimšanu.

Daba savam bērnam bija devusi skaļu prasību pēc visa tā, kas uztur dzīvību un sniedz baudas. Šīs prasības aug augumā un tādēļ izceļas cīņas uz dzīvību un nāvi — šīs cīņas dēļ dzīve liekas ļauna, nežēlīga. Cilvēku bērnam ir vēl īpaša nelaime — viņa dziņas ir tik neharmoniskas, savstarpēji pret-runīgas. Dzīvnieki parasti kāro tā, kas nepieciešams paša vai cilts uzturam un vairās tā, kas tai kaitīgs, cilvēks turpretim bieži jo bieži kāro taisni tā, kas apdraud viņa dzīvību, bojā veselību, aptur attīstību, bērns dara visbiežāki to, kas pašam neder, bet citiem kaitē, piem. plēš lietiņas, moka dzīvniekus, sit savus rotaļu biedrus — visu to tikai tīrās patikas dēļ. Bērnam tā jau ļoti agri jāmacās savas daudzās tieksmes savaldīt, un tas nav viegli. No sākuma tikai fiziskas sāpes aptur kādu kustību, tad piedraudējums, vēlāk jau bērns, vecāku maigās mīlestības ierosināts, atturas no aizliegta darba (vai dara pavēlēto) vecākiem (it sevišķi mātei) par prieku. Teiksim, ka no šī brīža sāk mosties viņa gars.

Gars dabai tā tad lielais draugs vis ikreizes nav. Viņa atmoda jau bija ciešanās (neapmierinātas tieksmes), reizēm viņš dabu ierobežo, nomāc, tā baigi dreb un trīc viņas bargās varas priekšā. Tikumu nastas citreiz tik smagas, tā gribas tās novēlēt, visi neapzinīgie dvēseles spēki saceļas dumpīgā

trauksmē, lai sviestu tās projām, tomēr gara pavēle palika tikpat neaizskaņama, nesatricināma. Bērnībā morāles rūgtumu saldināja vecāku maigā mīlestība, bet kas lai to saldinātu augu mūžu, kad tikumu prasa arvienu vairāk un vairāk, un uzdevumi nāk viens par otru sūrāki?

Viens palīgs te tomēr bijis kopš gadu tūkstošiem. Augstā reliģija gan nedara morāli vaļīgāku, gan neļauj novelt pienākumu nastas, reizēm uzliek pat daudz, daudz lielākas, bet viņa, diezi no kurienes ņemusi, sniedz nesējam jaunus spēkus, tā kā tas top par īstu stiprinieku un tek savu ceļu dziedādams. Viņa rāda šim ceļam kādu jauku mērķi, viņa iestāta, ka mēs še redzam mazu, visai nepilnīgu daļu, bet pāri tai izplešus mūžīgā pilnība, aiz šiem sīkajiem purva kociņiem — mūžam ziedošie Dieva dārzi, aiz šī naida un cīņas — lielā mīlestība, aiz šīm mazām būtnēm — to radītājs Labais Tēvs. Šo stāstu ieaijāts cits jūt šo Tēvu kaut kur tālu tālumā un uzplaukst Viņam par prieku jaunā sparā, cits pat To mirkļiem zina jau savā tuvumā un tad viņam šķiet, ka tai laimībai, ko nu izjutis, nav citas līdzīgas zemes virsū.

Reliģijas skolotājam, kaut īsajā klases stundu laiciņā, arī jāpūlas pielikt savas rokas tam milzu darbam, lai audzēkņi spētu vairāk nastu uzvelties, ko morāle liek un baudīt vairāk tā saldumu, ko reliģija sniedz, šo smagumu atvieglinādama. Tas nav viegls uzdevums, ar sviedriem vaigā ir jāpūlas, ja grib šini ziņā sasniegt kādu mazu mazu, bet reālu panākumu (vispārīgi — ārējā disciplīna katram kaut cik veiklam skolotājam tīrā nieka lieta, bet īstā audzināšana...). Pirmā sastapšanā garam ar dabu parasti ir sīva cīņa, tā turpinās ilgi, te atkāpjas viens, te otrs. Iegremdējoties Kanta mācībā liekas, ka gars un daba ir tik lieli pretstati, ka miers viņu starpā pat nedomājams, jo Kants māca, ka morāle ir tikai tur, kur gars (resp. „praktiskais prāts“) ar savu pavēli (katēgorisko imperatīvu) nomācis „empīrisko cilvēku“ vai „juteklību“, turpretim kur dabiskās tieksmes iet vienā virzienā ar morāliskām prasībām, tur darbībai trūkstot īstā morāliskā spožuma, tāda darbība esot tikai „lēgāla“ (ārēji likumīga, pareiza, pieklājīga). Reliģija, iejaukdamies šai cīņā, padara to sākumā vēl niknāku, neatlaidīgāku. Ja tikai mans veselais prāts novērtē kādu darbu

par labu un norāda man tādu pienākumu, tad es vēl varu at-
rast daudz dažādu apstākļu, kā izrunāties, aizbildināties un no
ši pienākuma izsprukt. Ja turpretim es šo morāles normu sa-
jūtu kā „Dieva gribu“, tad es vairs tik viegli nevaru izvairīties,
jo tad bez parastās morāles mazvērtīguma apziņas mani no-
spiedīs vēl smagāka vainas apziņa — grēka apziņa. Tā, lūk,
cilvēku nomāc un apsēž. Cilvēks gan cenšas sevi aizbildināt
garu garos sarežģītos prātojumos, tapdams pats sev par vis-
attapīgāko „kaktu advokātu“, citreiz atkal cenšas būt labi ne-
vērīgs, truls, cinisks, bet tā vaina tomēr grauž, grauž un ne-
rimstas. Reliģija dara morāles prasības vēl specīgākas, asā-
kas, katēgoriskākas, bet aizliegtās, apkaņotās dabiskās tiek-
smes pārvēršas par daimoniem, kas neatlaidīgi, trauksmīgi vēl
grib pretoties.

Ir daži ceļi, kā aiziet projām no reliģiozās morāles, ja tā
šķiet pārāk stingra, neērta, nepatīkama.

Pirmais ceļš ir — tai atklāti pretoties, to skaidri, no-
teikti, apzinīgi noraidīt, piemēram tā: „Tagad nu vairs nav jā-
jautā, kā dzīvību iegūt, bet gan kā viņu iztērēt, nevis tā, ka
īstu „es“ sevī izveidot, bet gan kā iziet un „izdzīvoties“. „Cil-
vēks nav nekam „aicināts“, viņam nav nekāda „uzdevuma“
tāpat kā stādam vai dzīvniekam nē“. „Man nerūp, vai tas, ko
es domāju un daru, ir kristīgi vai nav. Vai tas ir cilvēcīgi, li-
berāli, humāni, vai necilvēcīgi, neliberāli, nehumāni, vai to
vērtes jautāt? Ja tikai tas sniedz to, ko es gribu, ja es tur
gūstu savu apmierinājumu, tad saucat viņu kā gribat, man tas
vienalga“ (Max Stirner „Der Einzige und sein Eigentum“.
Reklāma izd. 376., 382., 418. lpp.).

Tieša opozīcija pret kādu stingru reliģijas vai morāles
mācību visviegļāki uzaust un visplašāki izplešas tad, ja tie, kas
šo mācību sludina, un kā pienākums būtu pirmiem šo mācību
reālizēt savā dzīvē, paši to mazāk dara, bet vairāk cenšas pa-
nākt no citiem. Savas kritikas pamatošanai reliģijas pretinieki
bieži jo bieži lieto to paņēšanu, ko sauc par „argumentum
ad hominem“ — t. i. atzīt zināmus principus par nepareiziem,
nepatiesiem tamdēļ, ka tie ļaudis, kas tos māca, paši nav visai
labi (un paši nepilda ko māca). No tīrās loģikas viedokļa šāds
paņēmiens, saprotams, ir prāva kļūda, bet ļaužu prātus gan tas

spēj ļoti stipri inficēt (ētikas sfairā šāda paņēmiena lietošanu mēs varam arī attaisnot, jo sirdsapziņa jau nav tīra loģika vien, un kas gan lai morāles mācību pareizību labāki pamatotu, ja ne paša morālista skaidrā tikumīgā dzīve! Sk. Epiktēta „Encheiridion“ § 46). Ir senāk, ir tagad ļaudis vismiļāk grib zoboties par garīdzniekiem, ļoti veikli uzmeklējami un smalki atcerēdami to cilvēcīgās vājības. Viena sakne tam ir tāda, ka šos „grēkus“ ļaudis čakli satausta ar to nolūku, lai būtu tiesības pie gadījumo ļaut vaļu arī pašu līdzīgiem „grēkiem“ un iekārēm, viņi izraksta ar to sev zināmu atļauju, kaut arī to vēl pagaidām dzīvē neizlietotu. Saprotams, ka tādējādi garīdznieku netikumi sevišķi stipri irdinās visas sabiedrības tikumību, jo ar šiem netikumiem viņi negribēdami kūdīs pret savu augsto morāles mācību, darīdami to ļaužu acīs par tukšiem, uzbāzīgiem vārdiem bez pamatojuma, dzīva parauga un reāla pierādījuma. (Mat. 5., 13,- 14.). Taisni tas pats ir sakāms arī par skolotājiem. Arī to audzēkņi gaužām uzmana, labi pārredz un ziņa to robus; ja nu skolotājs savā dzīvē un attiecībās ar skolniekiem nav pats savu mācību dzīvs atspoguļojums, tad viņa cieņa drīzi vējā un viņa audzētie tikumiskie principi arī var apvīst kā ziedi salnā.

Ir vēl otrs ceļš, kā atrīvoties no reliģiozās morāles vienkāršās stingrības. Šis ir — sagrozīt un sakropļot ar izsmalcinātu kazuistiku visus tos nepatīkamos secinājumus, kas mums ar loģisku nepieciešamību būtu jāatvasina no šīs morāles pamatprincipiem un uzspiest ar šo kazuistiku arī pašu principu formulējumiem citādu šķidrāku vai greizāku saturu nekā agrāk domātais. Šo ceļu vairāk iet piekritēji, ne pretinieki (vismaz paši teicas būt pirmie). Vispārīgā reliģiju vēsturē mēs redzējām, kā mācekļi ar laiku samežģīja skaidros, spēcīgos Zaratustras domu metus, sašķetinādami visdīvainākos šķīstīšanas likumus un rītus, kur no ētikas maz kas pāri palicis; mēs atcerēsimies, kā vecā Laotse's brīvi intuitīvo domu spulgās, augsti lidojošās dzirkstis gadu simteņos sasala un pārrogļojās par maģijas formūlām (vēl pat radās viņa pēcniekos kāds Huainantse, kā šai varai un patvaļai cienīgi nostājas blakus Machiavelli, Stirnera un Nicšes vārsēm), mēs iedomāsimies arī, ka Budas smalkā psihologa gudrība ilgajos gados sakalta formā-

lismā, un mums radiesies acu priekšā vēl daudz citu tamlīdzīgu paraugu. No kristīgo dogmatu vēstures mēs savukārt labi zinām, kā gan tikuši grozīti un staipīti Kristus teicieni visvisādās iespējamās interpretācijās un bieži vien ar tīri labi redzamu nolūku — piemērot tos laikmeta vajadzībām (nevis laikmeta patvaļu absolūtās morāles prasībām!) un dažu ļaužu vai šķiru ērtībām. Ļaudis visās tautās un visos laikmetos ir labi pratuši ar pārgudriem, šķietami pareiziem prātojumiem uzvest maldu plīvuru sirdsapziņas skaidrajam skatam, lai šis tas netīrs tam varētu paiet garām nepamanīts, bet ja vēl pēc tam slepšus plēnēja vainas apziņa, tad prata ir to apslāpēt ar visādiem lētākiem līdzekļiem (izlīdzināšanas upuri, šķistišanas ceremoniāls, atlaižas, lūgšanas u. t. t.), lai tikai parāds nebūtu pa pilnu cenu jāatmaksā. Mēs zinām, cik asus vārdus Pestītājs runāja pret jūdu kazuistiem un šķiet tikpat asi viņš runātu arī par tiem, kas dēvējas Viņa ļaudis esam un Viņa mācību aizstāvam, jo arī tie ir ļāvuši svinēt trakās dzīras vismelnākiem pazemes gariem.

Tīrasiņu morālistam nekas neliekas tik riebīgs kā „svētā liekulība“, tomēr gribētos ir to no tīri psiholoģiskā viedokļa drusku attaisnot. Īsti zems un neattaisnojams būtu tāds liekulis, kas savu tikumu un svētībiju pilnīgi simulētu tīri savtīgos nolūkos, bet viņam pašam nebūtu it nekāda kautruma, ne reliģisko ilgu un savu sirdsapziņu viņš tā būtu notrulinājis, ka tā vairs nekā nerunātu, vai arī viņš gluži vienkārši tās neklausītos. Tāda tipa liekuļu gan redzēsim maz, bet biežāki citu tipu, kas savā dvēselē neviengabalains, salauzts, saraustīts, garna nespēka nomākts, noguris ciņās ar savām iegribām, zemapziņas varām, nevarēdams un nevarēdams tās uzvarēt. Viņa dvēselē briesmīga plaisa starp tāliem gaišiem ideāliem un tuviem tumšiem nolūkiem, šim bezdibenam viņš grib pārmetēt pāri kādu nožēlojamu tiltiņu ar savu kazuistiku. Nav jau viņš vienkāršs apzinīgs blēdis, bet pats sapinies savās iekārēs, nespēkā, un pats savā kazuistikā. Ne jau velti daimons izslavēts par smalkāko tiklu vijēju, kur iesprūk tie lielākie gudrinieki. S. Freuda līdzībā runājot, mūsu aizliegtās iekāres dažkārt līdzinātos tiem nepieklājīgiem, pārāk uzbāzīgiem viesiem, ko saimnieks (mūsu apzinīgā persona) gan metot pa

durvīm laukā, bet kas lienot atpakaļ pa sāndurvīm vai logiem, iepriekš uzposušies, uztaisījušies, lai tos tik labi vairs nepazītu. Tā arī nav brīnums, ka tie „svētie liekuļi“ sev tik ļauni vis neliekas kā citiem, jo viņi, nabagi, jau nemana tā velna, kas viņos atkal pa klusiņām ielīdis.

Vēl trešais ceļš, kā atsvabināties no reliģiozās morāles nepatīkamiem pienākumiem vienkārši — šo pienākumu un principu aizmiršana un tāda vieglprātīga nevērība (bez tā niknā opozīcijas gara). Var spriest, piemēram, tā: „Formas pēc jau varu skaitīties par kristīgu, ir savas konfesijas cilvēku, kas par vajadzību taisni naidoties ar vecām tradīcijām, kuŗas varbūt ir arī drusku noderīgas! Citādi gan — labāk jo tālāk no visa tā, kam kāds sakars ar kristīgo ticību, morāli, svētjūtām — tas taču viss tik neinteresanti, garlaicīgi. Ja jau kāda mūžīga gaisma pār ļaudīm spīdot, tad jau labi vien ir, un ja jau cilvēcei gaidāma kāda pestīšana, gan ir es savu tiesu dabūšu, vai tad es sliktāks par pārējiem. Vārdu sakot, nav vērties galvu lauzīt, bet labāk pameklēties kādu taustāmu jāukumu!“ Tāds ir tas vecu vecais parocīgais „platais ceļš“, pa kuŗu staigā vislielākā vairumā ir jaunatne, ir tā sauktā intelligence.

Par šiem trim ceļiem aicinātie grib maldīties projām no gara valsts, šie maldi draud katram ikdienišķīgam reliģiozām cilvēkam un tādēļ viņam ir nepieciešami pastāvīgi atdzimt, arvienu atjaunoties. Centīgais reliģijas skolotājs ikstundas mēģinās iztēloties, it kā viņa jaunie draugi būtu jau par vienu celiņu projām aizslidējuši un ikstundas viņš centīsies tos it kā no jauna iegūt gara valstij.

(Turpmāk beigas.)

D o m u i z m a i ņ a i

Oskars Štrīters

Kristīgās sludināšanas pamats

(Pārdomas pie priv.-doc. Edg. Rumbas raksta „Kristīgās ārmisijas reliģiskais pamats“, Ceļā Nr. 1. un 2.)

Apustuļu, viņu palīgu, viņu darbu turpinātāju un visas kristīgās baznīcas amata nesēju un locekļu darbs ir sludināt kristīgo ticību visiem cilvēkiem un visām tautām. Svētās lūgšanas pirmajos vārdos atskan kristīgo ilgas: „Lai nāk tava valstība.“ Ar saucienu, ka Dieva valstība tuvu atnākusi, sākas kristīgās ticības vēsture, ar vārdiem: „Nāci, Kungs Jēzu!“ noslēdzas kristīgo kanoniskie raksti un tikai baznīcas pagrimšanas laikos apklusā prasība pēc kristīgās ticības universālītātes. Ārpus kristīgās ticības, labāki sakot ārpus kristīgās baznīcas, kas ir neviltotās kristīgās ticības sargātāja, nav glābšanas un laimes, ne kaut kādam atsevišķam cilvēkam, ne kādai tautai, nedz arī visai pasaulei! Ja kaut kur, vai kaut kad, vai kaut kā atrastos cits ceļš pasaules, cilvēces, vai arī kaut viena cilvēka glābšanai, ja atrastos kaut viena cita taciņa pie īstās dvēseles laimes vai miera, pie mūžīgās svētlaimības, tad mēs būtu mulķi, ja mēs pa šo taciņu neietu, un būtu noziedznieki, ja mēs šo taku nerādītu citiem.

Priv.-doc. Rumba saka, ka tāda pārlicība piemīt visām misionējošām reliģijām un tā nav dibināta intelektuālās dabas spriedumos, bet esot „tīri reliģiskas dabas“.

Pret to gribu iebilst, ka ne visas tagad misionējošās reliģijas nes sevī no paša sākuma tieksmi izplatīties visā pasaulē un grib aptvert visus cilvēkus. Budisms ir ceļš atsevišķam cilvēkam, atteikšanās ceļš katram par sevi un tikai vēlāk pieņēmis „baznīcas“ veidu un ar tādu attīstījis misiju. Vai var apgalvot, ka citās reliģijās izņemot parsismu ir kaut kāds jēdziens līdzīgs tādām, kā: „Dieva valstība?“ Bet „Dieva valstība“ ir kristīgās ticības iesākums un piepildījums. Judaismā un islamā mēs varam novērot, kaut ko tam līdzīgu, bet tuvāk aplūkojot redzam lielu starpību. Judaisma universālisms at-

tiecas vienīgi uz jūdu tautas politisko un saimniecisko pārākumu pār citām tautām, kas pasaules gala dienās jūdu tautai kalpos (sal. Tritojezaju). Bet islāms grib panākt uzvaru pār visām tautām un reliģijām nevis lai glābtu pazudušo cilvēci, bet lai to pakļautu Allaha universālai varai, pie kam atsevišķās dvēseles liktenis islāma misionāram nerūp. Tamdēļ arī islāma misijai, liekas, ir vairāk politiskās vai saimnieciskās cīņas raksturs, kā tas novērojams gan Āfrikā, gan Austrumindijas salās.

Kristīgā ticība nav domājama bez misijas, un kur un kad viņai misijas gars apsīka, viņa nīkuļoja vai pat pavisam pānīka, kā p. p. Nestoriāni un Kopti.

Lai gan pārākuma apziņa piemīt visām reliģijām, tāpat kā visām tautām piemīt nacionāla pārākuma apziņa, tad tomēr attiecībā uz kristīgu ticību nevar teikt, ka tās pamatā neesot „objektīvi pārbaudīts teorētisks atzinums“ un kā prasība, piegriezt šai ticībai visu pasauli, „nāk kā gatavs dogmats“, kas „nav izaudzis no novērojumiem, objektīvās salīdzināšanas vai vērtēšanas ceļā“.

Kristīgās ticības pārākumu ir pierādījuši visai daudz baznīcas apoloģēti, dogmātiķi un zinātnieki. Sevišķi misijas laukā ikdienas skaidri uzrādams kristīgās ticības pārākums pār ikvienu nekristīgu reliģiju. Kristīgā ticība nevien kā sociālas sadzīves veidotāja vai tikumisku atzinumu paudēja pārspēj tālu visu, ko kaut kuŗa cita reliģija spēj uzrādīt, bet īpaši viņas tīri reliģiskās mantas, viņas misticisma, viņas dievbijības veids, viņas kults ir pārāks par visu, ko spēj citas reliģijas sniegt. Kristīgās ticības pārākums ir absolūts, viņa ir pilnīga, kamēr viss cits ir maldī un tumsība. Ja arī kādā citā reliģijā pazib kāda patiesības dzirkstele, ja arī daudzos nekristīgo rakstos atskan cēlas domas, tas vēl nenozīmē, ka nekristīgie pārspēj kristīgās ticības patiesību. Gan bieži novērojams, ka kristīgās baznīcas un ticības pārstāvji nedzīvo saskaņā ar kristīgās ticības mācību un ka tie velk cēlo ticību pa dubļiem, bet zelts arī dubļos paliek par zeltu, kamēr nevērtīgu pamatu kāds iekaisīts dārgakmens par zeltu nepataisa. Nav pareizi spriests, ka kristīgās ticības tieksmes misionēt nekristīgās tautas un zemes nav intelektuālās dabas, tamdēļ ka ortodoksijas gad-

simtā, vai labāk sakot līdz pietisma laikmetam evaņģeliskie teologi deva noraidošas atbildes par ārmisiju. Tiešām XVI. un XVII. gadsimta evaņģeliskā teoloģija bij vienpusīgi noskaņota un atradās cīņas stāvoklī gan pret katolicismu, gan pret sekstantu novirzieniem. Tas nevien apgrūtina vispāri izmantot šī laikmeta teoloģiskos atzinumus kristīgās ticības izpratnei, bet pat padara visu šo laikmetu neizprotamu mums, kas vairs necīnamies ap to laiku problēmām. Bet visur un vienmēr, kur un kad kristīgā draudze veda mierīgu baznīcas dzīvi, kad sāka realizēt kristīgās ticības dzīves prasības, tur sākās ārmisijas darbs. Tādu strādāja gan ar maz sekmēm pirmie franciskānieši, bet pēc baznīcas reformācijas ar labiem panākumiem jezuīti, kapucinieši un citi katoļu ordeņi, bet it sevišķi pēc ilgstošiem reliģiju kara laikiem evaņģeliskās baznīcas.

Rosība misijas darbībā ir pozitīva baznīcas gara veselības pazīme un ciešā sakarā ar baznīcas intelektuālo vai teoloģisko rosību. Tamdēļ priv.-doc. Rumbas otrs piemērs, ka liberālas teoloģijas un „brīvas kristietības“ pārstāvji, un citi zinātnieki — tā sauc. „reliģiju-vēstures skolas“ piekritēji negātīvi izteikušies par misiju nekā nepierāda. Liberāli teologi un viņu domu biedri no sākta gala tā rīkojušies, it kā viņiem piederētu monopoltiesības zinātnē un, it kā visi, kas viņiem nepiekrīt, nepelna zinātnieka vārda. Bet ja mēs arī atzīstam liberālu un modernu, vai kā viņus citādi varētu saukt zinātniekus, tad viņu nopelns pa lielākai daļai ir tas, kā viņi izstāģājuši visādus maldu ceļus un, ar kaleidoskopisku ātrumu nozuzdami no zinātnes skatuves, mācījuši cienīt paliekošo, kam mūžības vērtība.

Ar viņu atzinumiem nevar apmierināt cilvēku ilgas pēc īstās patiesības, nevar dziedināt dvēseles brūces, nevar nest gaismu tumsībā. Viņu lampiņas par vājām, viņu pūriņš patukšs. Viņu atzinumi nav objektīvi pārbaudīti, vismaz nav pārbaudīti vēstures ugunī.

Zinātnieki, kas strādā teoloģijas ieročiem, kā Alberts Šveicers, nevien atzīst kristīgās ārmisijas vajadzību par pamatotu un nepieciešamu, bet iet un paši strādā šo darbu bez ierunām un bez liekām frazēm. Tā tas ir mūsu evaņģeliskā baznīcā, tāpat arī tagad jau plašajā katoļu baznīcas misijā.

Tā ir nepiedodama kļūda, ja mēs kaut kuŗu sveŗu ticības atzinumu, kaut kādu sveŗu reliģiju uzskatam līdzvērtīgu savai. Ja mēs hindoismā, budismā vai kaut kur citur atzīstam kādu reliģisko vērtību, tad viņa tomēr nekad nevar būt tāda, kas pārspētu attiecīgu domu kristīgā ticībā, viņa, — to varam vēl pielaist, — var vienīgi būt palīglīdzeklis attiecīgās kristīgās atziņas izskaidrošanai un saprašanai, illūstrācija, bet arī nekas vairāk. Ja mēs ar to gribam atvietot kristīgās ticības patiesību, tad mums vispirms, ja gribam patiesi būt, jāpaziņo, ka izstājamies no kristīgās baznīcas un draudzes un nodibinājam savu jaukto kristīgi-pagānisko. Ja to nedara, tad iznāk uzskatu juceklis un tam sekos baznīcas sabrukums. Labi, ka tas tomēr nenotiks, jo mūsu baznīca ir vienmēr pārvarējusi visu svārstīgo un laikmetīgo un mūsu baznīcas un viņas misijas pamats ir vienmēr bijis objektīvi pārbaudīts atzinums, ko dod kristīgās baznīcas dievzinātne no baznīcas pirmajiem gadsimtiem līdz pat mūsu dienām.

Redakcijas piezīme. Priv.-doc. E. Rumbas atbildi uz augšā iespiesto māc. Štrītera rakstu ievietosim nākošā burtnīcā.

Grāmatu apskats

Studia theologica I. Izdevusi Latvijas Universitātes Teoloģijas fakultāte. 1935. g. 227. lpp.

Ar augšējo virsrakstu Teoloģijas fakultāte izdevusi rakstu krājumu, godinot Vecās Derības profesoru Dr. Im. Bencingeru viņa 70. mūža gadu atceres dienā. Krājumā ietilpst deviņi raksti, no kuriem trīs ir devuši ārzemju zinātnieki, bet pārējos mūsu pašu fakultātes mācības spēki. Izņemot vienu rakstu, visi sarakstīti vācu valodā. Še atreferēsim šo rakstu saturu, kritiku atstājot speciālistiem.

Iesākas krājums ar Lundas universitātes profesora J. Lindbloma reliģiski psiholoģiski interesanto rakstu par praviešu redzēm (Die Gesichte der Propheten), kurā viņš aplūko tās revelācijas parādības, aiz kurām stāv pravieša vizuālais pārdzīvojums. Autors izšķir divas ekstātisko vīziju grupas: 1) plastiskas vīzijas, kurās galvenais ir gluži vizuālais, tēlu un priekšmetu redze, un 2) drāmatisks vīzijas, kurās galvenais ir darbība, drāmatisks spraigums. Šīm praviešu redzēm tuvu stāv sublimētie noģiedumi, kuŗos pravietis jūtekliskā pasaulē redzēto paceļ augstākā sfairā un saprot kā Dieva atklāsmi, un 4) revelatoriskās fantazijas tēli, kas neceļas ekstāzē, bet radišanas spēka pilnā fantazijā, reliģiskā inspirācijā. Šādā veidā autors mēģina klasificēt Vecās Derības praviešu vīzijas un tas viņam arī veiksmīgi izdodas.

Helsinki universitātes profesors A. Puko (A. Puukko) sniedzis rakstu 46. psalma ekseģēzes jautājumā, īsumā uzrādot psalmā atrodamās augstās reliģiskās vērtības un kā Lutera Vecās Derības domas pārkausēja kristīgās skaņās. Psalmā reliģisko vērtību viņš atrod atziņā: ja Dievs ir ar mums un mēs viņam ļaujames savā ticībā, tad varam būt droši, kaut arī visa pasaule būtu pret mums. Psalmā nacionālās un kosmoloģiskās domas Lutera uztvēris kā tīri garīgas notikumības gleznas. Raksts ir ļoti īss un nevar pretendēt uz psalma pilnīgu ekseģēzi, kaut gan autors pats atzīmē, ka viņa nolūks neesot bijis radīt kādu jaunu hipotēzi psalma izcelšanās jautājumā.

Abo Teoloģijas fakultātes profesors R. Gilenbergs (R. Gyllenberg) raksta par paulinisko taisnošanas mācību un Veco Derību. Autors analizē Pāvila uzskatus par taisnošanu un noskaidro to kopsakarību ar Vecās Derības domām. Taisnošanu Pāvils nesaprot kā jūrisku spriedumu, bet gan kā aktīvu spēku, kas jāsaprot izejot no Vecās Derības.

Latvijas universitātes profesors Dr. L. Adamovičs raksta par latviešu brāļu draudzes pirmo vajāšanas laiku no 1743.—45. g. Raksts uzlūkojams par 1934. gadā iespiestā raksta: „Latviešu brāļu draudzes sākumi un pirmie ziedu laiki 1738.—1743.“ turpinājumu, kurā, dibinoties mūsu Valsts arhīva (un arī HERNHÜTES brāļu unitādes arhīva) materiālos, autors sniedz sīku pētījumu par izmeklēšanas komisijas darbību Vidzemes latviešu daļā,

kuŗu, saziņā ar landrātu kollēģiju, iecēla virskonsistorija; raksturo personas no muižniecības un garīdzniecības aprindām, kas nostājās par vai pret brāļu draudzi un apraksta apstākļus, kuŗus veido daudzās muižnieku intrigas un politiskās bailes. Izmeklēšanas gala rezultātā radās atzinums, ka brāļu draudze ir pret baznīcu noskaņota sekte un neko pozitīvu nav radījusi (pat lielai garīgai atmodai neesot bijusi nozīmes). Virskonsistorija uz izmeklēšanas datu pamata iesniedza valdības iestādēm priekšlikumus: 1) izraidīt hernhūtiešu brāļus, kas ienākuši no ārzemēm, 2) aizliegt sarakstīšanos ar morāviešu brāļiem, 3) atcelt visus viņu ievestos iekārtojumus, iznīcināt lūgšanas namus, 4) atņemt un iznīcināt necenzētās hernhūtiešu mācības un dziesmu grāmatas, 5) visus kopīgus naudas krājumus un citās kopmantas atdot nabagiem, un 6) mācītājus — brāļu draudzes piekritējus — saukt pie atbildības. Raksts dod mums nevien sausus datus, bet arī dzīvu pirmās brāļu draudzes vajāšanas ainu, kuŗā redzam kustāmie spēkus, ko raisa muižnieku un tiem uzticīgo mācītāju pašaisardzības un stāvokļa noturēšanas intereses no vienas puses un zemnieku un tiem uzticīgo mācītāju garīgās atmodas, dziļas reliģiskas ētiskas dzīves un patstāvības intereses no otras puses.

Latvijas ūniversitātes profesors Dr. K. Kundziņš sniedz rakstu: Autopsija vai draudzes tradīcija? (Autopsie oder Gemeindeüberlieferung?) Šinī rakstā viņš pārbauda evaņģeliju jeruzālemiskās ziņas pēc viņu topografiskiem datiem. Par Marka evaņģeliju autors ir tādās domās, ka tas sniedz Jeruzālemes draudzes tradīciju, kuŗā gan izceļas dažas vietas (kā piem. Pēterļa aizliegšanas un svētā vakarēdiena iestādīšanas stāstos), kas vedamas sakarā ar situācijas personīgo pazīšanu, un kas var dibināties Pēterļa vai Jāņa Marka autopsijā. Matveja evaņģelijā topografiskie izteicieni dibinājas sekundāros avotos. Lukasa evaņģelija autors ir pārņēmis Marka ev. tradīciju un tikai mazāk svarīgās vietās (kā piem. sarunā par tempļa greznumu) viņš ienesis stāstījumā kaut ko no sevis, ko viņš pazina no Jeruzālemes personīgās apmeklēšanas. Jāņa evaņģelija autors nostādāms vienā līnijā ar Lukasa evaņģelija autoru, tikai ar to starpību, ka 4. evaņģelija autors skata izpostīto Jeruzālemi. K. Kundziņa gala slēdziens ir tāds, ka tikai nedaudzos gadījumos ir konstatējama autopsijas atskaņas (reminiscences), bet visvairāk evaņģeliji uzņem vietējās draudzes tradīcijas materiālu, kas saglabājas pateicoties dievbijīgai nodziļināšanai Kristus pestīšanas darbā, kuŗa savukārt saistījās ar tām vietām, kur Kristus bija darbojies un cietis.

Latvijas ūniversitātes profesors Dr. Vold. Maldonis dod krājumam pētījumu par latviešu tautas tradīcijas Dievu (Dievs, der Gott der lettischen Volkstraditionen). Autors še vēlās sniegt īsu latviešu tautas tradīcijas dieva fainomenoloģiju, rādot kā dieva priekšstata attīstībā ir vairāki slāņi, kas atkarīgi zināmā mērā no kultūras slāņiem. Vispirms no šī pētījuma redzam, kā dieva tēlu veido gaismas vara (dievs — vizošais, gaisma, dieņa, debess, ūdens), zemes vara (dievs — auglības nesējs, zemes māte), dvēseles vara (dievs — vecītis, tēvs, dieviņš, mīļš dieviņš, velis). Pēdīgi izveidojas dievs kā debesstēvs, aiz kuŗa slēpjas viena vienīgā vara, bet

kuŗam ir daudz tēlu. Otrkārt šis pētījums uzrāda tos daudzos dieva tēlus, aiz kuriem stāv astrālās pasaules vara (saule, mēnesis, pērkons), kultūras cīņas vara (velns un dievs), cilvēcīgās iekārtas vara (dievs — gans, mednieks, dravnieks, amatnieks), dzīvības vara (jumis, Ūsiņš, Jānis, Laima, Māra), bagātības vara (dievs — zemnieks, bajārs, kaŗavīrs, dzērājs un uzdzīvotājs), nabadzības vara (dievs — ubags, diedelnieks, bāriņu draugs). Interesanti ir autora aizrādījumi uz dieva priekšstata īpatnībām. Tā piemēram svētuma jēdzienam latvieši piešķir septiņas nozīmes: svinīgumu, sakāpinātību, sasprindzinājumu, ražīgumu, briedīgumu, daiļumu, darba tikumu un gaišumu. Maldoņa rakstam pieder svarīga nozīme senlatviešu dievticējumu noskaidrošanā, jo sniedz vispirms mums jau pareizu fenomenoloģisku skatu latviešu dieva jautājumā un otrkārt sniedz spriedumus, kas, šķiet, ļoti tuvu pieiet tautas tradīciju dieva faimenoloģiskai īstenībai. Šis pētījums jāatzīst par vērtīgu publicējumu. Visi, kam tuvas mūsu senču reliģijas problēmas, jau sen tādu pētījumu gaidīja.

Latvijas ūniversitātes docents Dr. Jānis Rezevskis raksta par Mateja un Lūkas evaņģelīju makarismiem, to vēsturisko fonu un savstarpējām attiecībām. Autors šē koncentrēti atkāŗto to, ko plašāki jau zinām no viņa disertācijas: „Pirmkristietības un Jēzus attiecības pret īpašumu“. Viņš domā, ka Mateja un Lūkas ev. makarismi nav atkarīgi no viena literāriskā avota, un atzīst, ka aiz Lūkas ev. makarismiem stāv ebionitu aprindas.

Latvijas ūniversitātes docents Dr. Ed. Zicāns raksta par saules un mēneša kāzām latviešu mītoloģijā. Viņa rakstā raksturīgi ir tas, ka dieva dēliena, saules meitām nav jāmeklē vienmēr kāds pamats dabā vai sadzīvē, bet ka tās uzskatāmas kā dzejnieciskās fantazijas augļi. Tā pēdīgi visu var viegli izskaidrot, bet vai vienmēr tas saskanēs ar īstenību. Zicāns sniedz labu mītoloģisku saules un mēneša ticējumu aprakstu un attēlo mums pārskatāmi saules un mēneša kāzu mīta problēmas, it īpaši laika jautājumā. Lai izlīdzinātu pretrunas mītā, autors pieņem, ka tautas fantaziju, kas rada mītus, ietekmē vairāki motīvi. Mītam ir vairāki slāņi, aiz kuriem stāv maģiski kultiskais, sociāli ētiskais un aistētiskais motīvs. Arī Zicāna raksts ir ierindojams labākā mūsu mītoloģijas pētniecības literātūras vietā.

Rakstu krājums noslēdzas ar Latvijas ūniversitātes privātdocenta F. Treija (Treu) rakstu franču valodā, par Ras-Šamra (Ras-Shamra) izrakumiem, kas metīšot jaunu gaismu uz Vecās Derības pētišanu.

Alb. Freijs.

Dr. Visvalds Sanders, **Jēzus augšāmcelšanās**. Liepājā, 1935. („Reliģisku rakstu virkne“, 1. burtnīca.)

Apsveicams pasākums, izdot vērtīgākus, zinātniski pamatotus priekšlasījumus un studijas par reliģijas jautājumiem plašākai publikai viegli pieejamā veidā. „Reliģisku rakstu virknes“ 1. burtnīca aptver vienu iespiedloksni un šīnī nelielajā apjomā apskata Jēzus augšāmcelšanās jautājumu, tā tad vienu no tām kristīgās ticības problēmām, kas atrodas uz empīriskās

dzīves (vēstures pieredzes) un metafizikas robežām un tāpēc pastāvīgi nodarbina kritiski domājošu kristīgu cilvēku prātu un sirdi. Autora pieeja jautājumam ir metodiski pareiza, vienkārša un cienīga. Isi, gribētu teikt: pārāk isi — viņš skicē literārisko avotu liecības, lai pēc tam lielos vilcienos lasītājus iepazīstinātu ar zinātnisko diskusiju, ko izsaukuši J. derības teksti par tukšo kapu un Jēzus parādīšanos mācekļiem. Tiek pieminēti minējumi par notikušo „pia fraus“, par Jēzus pamiršanu, subjektīvām un objektīvām vīzijām, kā arī miesas pārvēršanās un materiālizācijas (spiritisma) hipotezes. Nav minēta interesantā Rud. Otto pieeja Jaunās Derības tekstiem par Jēzus parādīšanos mācekļiem. Zem jautājuma zīmes lai paliek, vai autors pareizi sapratis ap. Pāvila augšāmcelšanās uztveri. Uzskats, kuŗu aizstāv pats autors — Jēzus augšāmcelšanās saprotama garīgā veidā, to dokumentē neapšaubāmi mācekļu pieredzējumi — stāv tuvu objektīvi-vīzionārajam (Lotze's) uzskatam. Teikumam (pēdējā lp.) „ticību uz dzīvo pestītāju ir radījusi kristietība“ pareizi jāskan: „Ticība uz dzīvo pestītāju radījusi kristietību“.

Šķiet, ka daudzi sajūtīs kā trūkumu, ka autors nav attīstījis savu metafizisko (ontoloģisko) uzskatu, ko tas liek pamatā sniegtai faktu interpretācijai. Pirmkristietības uzskati par augšāmcelšanos būtu ieguvuši lielāku skaidrību, nostādot tos reliģiju vēstures (parsisma, jūdaisma, hellēnisma) gaismā. Bet mēs saprotam, ka visas šīs prasības bija grūti izpildāmas viena priekšlasījuma rāmjos.

Gaidīsim „Rel. rakstu virknes“ turpmākās burtņīcas!

Prof. K. Kundziņš.

Adolphe Lods, **Les prophetes d'Israël et les débuts du judaïsme**
Paris: La Renaissance du Livre 1935.

Serijā, kuŗā ietilpst Sorbonnas semītu vālodas un vēstures pārstāvja nule izdotais darbs, grib inteliģenci iepazīstināt ar jaunākiem atzinumiem plašajā vēstures disciplīnā. Sintētiskā pārskatā nav viegli iekļaut atsevišķo nozaŗu izsmelošus aplūkojumus. Franču jaunais izdevums, kas šos dzeltenī brūnos vākos brošētos sējumus ar kopējo tituli „L'Évolution de l'Humanité“ sniedz saviem lasītājiem, šo grūto uzdevumu veic ar labākām sekmēm.

Kristīgās ticības pirmsākumiem izdevēji veltī pienācīgu uzmanību. Hellēnismam veltīti seši, jūdaismam trīs un tieši kristietībai atkal trīs sējumi. Visi darbi vēl nav iznākuši. Atsevišķo sējumu autori ir Sorbonnas un citu augstāko mācības iestāžu profesori. Autori neslēpj savus personīgos uzskatus un atsevišķo rakstu starpā konstatējama arī uzskatu atšķirība. Tomēr tieksme vēstures attīstības gājumu izlobīt no dažādiem dokumentiem un saskatīt cilvēces idejisko evolūciju, ir visiem viena.

Profesors A. Lō's (Lods) 1932. gadā pabeidza darbu par Izraēļa vēsturi no pirmsākumiem līdz astotam gadu simtam. (Israël dès origines au milieu du VIII-e siècle). Šo darbu, kas ir pirmais sējums jūdaismam veltītā sējumu rindā, viņš ir turpinājis un iesāktu pasākumu arī savā ziņā no-

slēdzis. Abu rakstu kopīgais tēmatas būtu Izraēļa vēsture no sākumiem līdz Makabeju laikiem. Jaunā grāmata attēlo notikumus kopš astotā gadu simta vidus līdz augšā minētam laikmetam. Pirmatnēji bija paredzēts, ka šo darbu rakstīs divi autori — Lō's un Giņebērs (Guignebert) kopā un tēmatas bija izraudzīts „No praviešiem līdz Jēzum“. Vēlāk, domājams, ne tikai tehnisku iemeslu dēļ, šis nodoms atmests un katrs autors nolēmis rakstīt savu darbu patstāvīgi, vārdus „Dès prophètes à Jésus“ paturēdami kā blakus virsrakstu.

Autors savā 434 lapas puses biezā darbā tēlo Izraēļa vēsturi sākot ar lielo praviešu laikmetu. Ievada nodaļā apskatīti archaioloģijas, epigrafikas un literatūras avoti, kas likti darba pamatā (1.—16. lapp.). Autors stingri turās pie vēsturiskās metodes un sāk savu tēlojumu ar lielā politisko konfliktu laikmeta (760.—586. g.) aprakstu. Šeit (17.—54. lapp.) sastrādāts ļoti plašs materiāls. Otrā grāmatā (55.—194. lpp.) Lō's apskata reliģiskos konfliktus, vai viņa vārdiem runājot „praviešu opozīciju pret nacionālo reliģiju“ (les prophètes en opposition avec la religion nationale). Praviešu inspirācijas problēmā aizrādīts uz jaunākiem pētījumiem un moderno reliģijas psiholoģiju. Pravieti (nābī) autors salīdzina ar cilvēku, kas senatnē darbojās kādas lielas varas „mana“ vārdā. Ekstāzei ierādīta diezgan plaša vieta. Konkrētu ekstātisko fainomēnu klasifikāciju autors tomēr nedod (61. lpp.), bet ļoti zīmīgi viņš pratis izcelt Izraēļa praviešu reliģiski ētisko inspirācijas motivāciju. Nekad inspirētais savu spriedumu nav grozījis materiālo labumu dēļ, nekad viņš gara ekstāzi nav izsaucis fiziskiem līdzekļiem u. t. t. Praviētis klausā tikai sava Dieva balsij (sal. Jeremija 42,7) „Vienu gadu simtu pirms Konfūcija un Buddas un divi gadu simti pirms Aischila un daudz katēgoriskāki nekā šie reformātori jeb reliģiskie domātāji, lielie Izraēļa pravieši ir deklarējuši, ka Dievs neprasa upurus, bet šķīstu dzīvi“ (67. lpp.), raksta autors. Augstais reliģiskais ideāls ļauj praviešu reliģijā saskatīt universālisma dīgļus, kaut gan arī Lō's atzīst, ka Izraēļa reliģija savos pamatos arī tad nezaudē nacionālās reliģijas raksturu (82. lpp.). — Ļoti pilgts ir atsevišķo praviešu raksturojums — īsts meistara darbs. Komplicētās problēmās — piemēram par Josijas attiecībām ar Deuteronomu — iztirzātas atsevišķā pielikumā. Lasītājs var viegli orientēties jaunāko uzskatu labirintā, sekojot autora mierīgai vadībai.

Grāmatas otrā daļā (195.—361. lpp.) apskatīts jūdaisms sākot ar ek-silu. Šeit ievērota plašāki arī sociālā dzīve persiešu un grieķu virskundzības laikmetā (grieķu laikmetam veltītas tikai četras lapas puses). Īsumā skicēta vēstures norisa, lai plašāki apskatītu reliģisko dzīvi. Jūdaismu Lō's tver ļoti plaši, tajā pēc viņa grāmatas iedalījuma ietilpst arī pēceksila pravieši. Dažu komplicētu problēmu — atrisinājumā Jahves kalpa interpretācijā un Nehemijas datēšanā pirms Ezras (var domāt arī citādi). Kalps, pēc Lō's domām, ir Izraēls (kollektīvs).

Trešā, visīsākā darba daļa (363.—403. lpp.) veltīta tieši jūdaisma reliģiskās dzīves apskatam. Autors otrā nodaļā rāda, ka šis laikmets ne-

māz nav tik vienmuļš un bāls, kā to parasti mēdz attēlot. Par to liecina Psalmi, Ijāba grāmata un citi darbi. Pēdējā lapas pusē citēti 73. psalma vārdi, kas liecina par reliģiskās dzīves dziļumu.

Plašais literatūras saraksts un daudzās piezīmes tekstā rāda, cik daudz rūpīga darba veltīts šim rakstam. Grāmatas beigās pievienotas astoņas tabulas. Viens nobildējums ņemts no Bencingera archailoģijas.

Mūsu lasītājus var interesēt, ka profesors Lō's ir luterāns, ordinēts mācītājs, kas tagad sava praktiskā darba pienākumus atstājis saviem dēliem, kas abi stāv mūsu baznīcas darbā, viens Madagaskarā, otrs Francijā.

Priv. doc. F. T r e u's.

Redakcijai piesūtītas šādas grāmatas.

Jaunatnes Ceļš. 1935. g. 5. n. Maksā 20 sant.

Iekšmisija. 1935. g. 5. n. Maksā 10 sant.

Bitīte. 1935. g. 5. n. Maksā 10 sant.

Izglītības Ministrijas Mēnešraksts. 1935. g. 4. n. Maksā Ls 1,—.

Daugava. Literatūras, mākslas un zinātnes mēnešraksts. 1935. g. 1.—6. n.
Burtņica maksā Ls 1,20.

Autorus, kas vēlētos atsaukumi par savām grāmatām, lūdzam tās piesūtīt redakcijai.

Ch r o n i k a

L a t v i j a

Jaunas dziesmas un melodijas.

Baznīcas virsvaldes izdevniecības un redakcijas komisija ierosinājusi Baznīcas virsvaldē izdot dziesmu grāmatas pielikumu, kurā uzņemtu jaunsacerētās garīgās dziesmas. Tāpat viņa ierosinājusi jaunu garīgu melodiju radīšanu, aicinot šinī darbā mūsu vecos un jaunus komponistus.

Jaunais Jaunās Derības tulkojums.

Jaunās Derības emendācijas komisija 1932. g. jau izdeva četrus evaņģēlijus jaunā tulkojumā. Tagad šī komisija nolēmusi pārējos rakstus pārtulkot līdz jūnija mēneša beigām, lai 22. septembrī, kad paies 250 gadi no mācītāja Glikā pirmā tulkojuma iespiešanas, varētu laist tautā visu Jauno Derību jaunā tulkojumā. Tulkojumu iespiedīs Britānijas un ārzemju bībeles biedrība.

Kalsnavas baznīcas 100 gadi.

Svētdien, 19. maijā, Kalsnavas draudze atzīmēja savas baznīcas 100 gadu iesvētīšanas jubileju (iesvētīta 3. martā 1835. g.). Baznīca sāka celt 1827. gadā.

Teoloģijas fakultāte.

Šī gada pavasara semestrī Latvijas Universitātes Teoloģijas fakultātes pilnu kursu beidza šādi studenti:

1) Volfgangs B e k e r s, zinātniskais darbs — „Antīkā medicīna un Jēzus dziedināšanas brīnumi“.

2) Konrāds H e n z e l s, zinātniskais darbs — „Izmeklējums par eucharistijas lūgšanām Didachē IX un X nod.“.

3) Kristaps H e r m a n i s, zinātniskais darbs — „Dievs un Pērkons“.

4) Artūrs K r a u k l i s, zinātniskais darbs — „Brāļu draudzes izmeklēšanas komisija 1843. g.“.

5) Arnolds L i e p i ņ š, zinātniskais darbs — „Jāņa Husa mācība“.

6) Artūrs - N i k o l a j s V o i t k u s, zinātniskais darbs — „Indra un Pērkons“.

7) Paulis Ž i b e i k s, zinātniskais darbs — „Mat. ev. 6, 13“.

8) Bez tam fakultātes padomes priekšā Kārlis B i l z ē n s aizstāvēja savu zinātnisko darbu: „Tagadnes cilvēce Dieva lemtajā gaitā — ceļā uz kristīgo cilvēci“, iegūdamas cand. theol. gradu ar atzīmi „loti sekmīgi“.

Docents G. Menšings

ar š. g. 1. jūliju atstāj Latvijas universitātes Teoloģijas fakultāti un aiziet uz Kīles universitāti. G. Menšings dzimis 6. maijā 1901. g. Hanoverā. Līdz 1920. g. apmeklējis turpat Ģētes ģimnaziju. 1920. g. vasaras un 1921./1922. g. ziemas semestrī studējis Ģētingenā galvenām kārtām filozofiju. 1921. g. vasaras semestrī nonācis Mārburgā. Šeit profesoru R. Otto un Fr. Heilera ietekmēts, piegriezies reliģiju vēstures studijām, sevišķi specializējoties Indijas reliģiju vēsturē. 1923. gadā ieguvis par darbu „Das heilige Schweigen“ lic. theol. gradu. 1925. un 1927. g. pavasarī nolīcis abus teoloģiskos amata eksāmenus. Pēc lic. theol. grada iegūšanas studējis 1923./24. g. Berlīnē un sapēmis no Prūsijas Mākslas-zinātnes un tautas izglītības ministrijas Berlīnē stipen-

diju, devies 1924. g. atkal uz Marburgu, strādāt kā privātasistents pie prof. R. Otto. M. atstājis Marburgu un strādājis 1926./27. g. ziemā kā palīgmācītājs Lukas baznīcā Hanoverā, blakus nodarbotamies ar liturģisko jautājumu pētīšanu. Ar savu rakstu „Glaube und Werk bei Luther“, 1927. gadā habilitējies par Techniskās augstskolas Braunšveigā, kur docējis vienu semestri. Bet jau 1927. g. rudenī M. pārnāk uz Latviju, kad arī ievēlēts Latvijas universitātes Teoloģijas fakultātē par štāta docentu reliģiju vēsturē. Sākot ar 1928. g. apstiprināts pie šīs katēdras par vecāko docentu. 1932. g. pavasarī G. Menšings aizstāvējis doktora disertāciju „Die Idee der Sünde“, iegūdam Dr. theol. gradu.

Mācītājs Dr. Paulis Bērents. †

4. aprīlī, pēc ilgākas slimības savas acis uz mūžību slēdzis bijušais Āraižu draudzes mācītājs Dr. Paulis Bērents. Viņš dzimis Rīgā, kā pilsētas mērnieka dēls, 27. oktobrī 1866. gadā. Studējis teoloģiju Tērbatas universitātē no 1886.—1891. g., ordinēts 16. maijā 1893. g. par Āraižu draudzes mācītāju, kurā vietā viņš uzcītīgi nokalpojis 40 gadus, ar 1. decembri 1933. g. aiziedams atpūtā. Sava mūža beidzamo posmu viņš pavadīja Rīgā, dedzīgi strādādams pie sava mūža darba — Vidzemes mācītāju leksikona, ko nobeigt tomēr Dievs viņam nebija vēlējis.

Mācītājs Bērents pazīstams arī kā ievērojams mūsu dzimtās baznīcas vēstures pazinējs un pētnieks. Savu pētījumu augļus viņš publicējis dažādos periodiskos izdevumos un arī atsevišķās brošūrās, no kurām ievērojamākā ir viņa monogrāfija par Āraižu draudzi viņas 700 gadu pastāvēšanas gadījumā. Kā jau minēju, viņa

mūža darbs bija Vidzemes mācītāju leksikons, pie kura viņš strādāja ilgus gadus, pētīdams gan iekšzemes, gan arī ārzemju arhīvus. Materiāli savākti visam darbam, bet drukai sagatavots tikai viens sējums līdz H burtam. Būtu no visas sirds jāvēlās, kaut šis ievērojamais darbs tiktu no kādas spējīgas rokas pabeigts un kaut atrastos līdzekļi šī darba izdošanai, jo viņš to tiešām pelna. — Latvijas universitāte savos 10 gadu pastāvēšanas svētkos, nelaiķa nopelnus godinādama, iecēla viņu par savu Dr. theol. honoris causa.

G. Šaurums.

Stud. theol. Jānis Zellītis. †

14. XI 1913. — 30. V 1935.

Debessbraukšanas dienas rītā Sarkanā Krusta slimnīcā miris teoloģijas students Jānis Zellītis. Nelaimīgi kritot, viņš dabūja smagu ķermeņa satricinājumu, kas izdzēsa jaunā censoņa elpu pašā dzīves ziedonī.

Jānis Zellītis dzimis Palsmanē, kā rokpelņa dēls. Pēc Smiltenes ģimnazijas absolvēšanas viņš 1931. gadā uzsāka studijas teoloģijas fakultātē. Šeit Zellītis ne tikai apzinīgi veica kārtējo studiju darbu, bet strādāja arī savu uzskatu padziļināšanā, sevišķi Jaunās Derības zinātnēs. Lielā darba griba un apzinīgums bija viņu stipri tuvinājuši ilgotam mērķim — pirmajam zinātniskajam gradam. Tā sasniegšanai vajadzēja vēl tikai dažus semestrus.

Intensīvi strādājot fakultātes darbu, jaunais teologs aktīvi darbojās vēl teoloģijas studentu brālībā Betānijā, kur ieņēmis dažādus amatus. Bez tam vēl arī Rīgas Brāļu draudzē un L. Ū. Atturībnieku biedrībā. Jānim Zellītim nebija sveša arī dzejnieka intīmā pasaule. Tuvākie draugi

un studiju biedri mājās novērtēt un cienīt viņu nevien kā čaku un darbīgu studentu, bet arī kā cilvēku, kam pieder skaidra, atklāta un silta sirds.

Baznīcas nodaļa Valsts vēsturiskajā muzejā.

Šī gada 2. janvārī Valsts vēsturiskajā muzejā atklāja Baznīcas nodaļu. Ar šīs nodaļas atvēršanu ir likts pamats mūsu baznīcas mākslas pētniecībai.

Tautas mākslas veidojumi pauzt reliģisko pārdzīvojumu visā savā vienkāršībā un naivitātē, kurā nav ne vēsts no tās intelektuālās un racionālās pieejas, kādu, piem. vērojam renesanses lielmeistaru darbos. Te arī tautas mākslas darbu lielā psiholoģiskā vērtība. Ticīgās dvēseles reliģisko pārdzīvojumu šē skatām tieši, bez aplinkus ceļiem, kurus noved intelektuālais ballasts, refleksija un nobrieduša mākslinieka tehniskie principi. Tīri reliģiskais pārdzīvojums šeit būtiskais, tas runā uz mums vienkāršāko, bet tajā pašā laikā arī patiesāko valodu. Darba formālās un tehniskās problēmas, kas nodarbina meistara prātu līdzās pārdzīvojumam, šeit noslid perifērijā. Tāpēc, aplūkojot muzejā bagātīgi izstādītos tautas rokas cirstos svēto tēlus, līdzās vēsturiskai mērauklai, šeit ievērojams attēlotā pārdzīvojuma patiesīgums, kas tērpts bieži gandrīz aizkustinošā naivitātē.

Koktēlniecības pieminekļiem, kas muzeja Baznīcas nodaļā ieņem galveno vietu, izcelšanās laiks datējams XVII g. s. robežās. Ar maz izņēmumiem tie visi ietilpināmi baroka stilā. XVII g. simtenis ir tas laikmets, kas Latvijā ievadīja intensīvu mākslinieciskas radīšanas posmu. Tam impulsu deva Kurzemes herco-

gi, kas pirmie nodarbināja latviešu māksliniekus un amatniekus dekoratīviem izrotājumiem (portāli, epitafrījas, baznīcu izgreznojumi). Arī Latgales koktēlniecība, poļu ietekmēta, dzimusi XVII g. simtenī.

Šī laikmeta Latgales tautas māksla muzejā reprezentēta bagātīgi, jo Latgalei pieder apmēram puse no visiem izstādītiem koktēlniecības darbiem. Viņu vidū ievēribu saista divi apustuļu tēli, kuŗu baroka formas it kā pielāgojušās Latgales īpatnībām. Šo īsto tautas mākslas darbu sejās tipiski latgaliski vilcieni, pat tērpā zināmas lokalizācijas pazīmes. Šīs lokalizācijas pēdas raksturīgas tieši Latgalei, jo līdz turieni nenonāca ceļojošie vācu koktēlnieki, un tīrais tautas mākslas kulta veidojās neskārt. Latgalei pieder arī divas nekrāsotas eņģeļu figūras, barokam īpatnējās formās, un neliels eņģelītis ar tīksmēm uz rokoko grāciju. Ievērojams ir arī nekrāsotais apustuļa tēls ar bagātīgi krototām tērpā piedurknēm, kas veidotas no vairākām atsevišķām daļām, kas ar ķīti nostiprinātas. Šim darbam pārsteidzoša līdzība ar otru nekrāsotu apustuļa tēlu, kas piedēvēts Kurzemei. Galvas veidojums, divas pamatnes plāksnes, virsas apdare un līdzīgi cirstie izdobumi tēlu mugurpusē liek domāt, ka tie ir viena tēlnieka darbi. Noteiktus slēdzienus, protams, varēs gaidīt tikai tad, kad izstādītie materiāli būs jau sistematiski pētīti. Baznīcas nodaļas galvenajā telpā Latgali vēl reprezentē gluži neveiklas rokas veidots mazs krucifikss — tautas mākslas paraugs šī vārda īstākā nozīmē. Šī elementāri drāztā krucifiksa autoram gluži sveša bijusi citu Latgales koktēlnieku relatīvi veiktā tehnika.

Veselu sienu aizņem Bauskas baznīcas piemiņu lietas. Te uzmanību

no tiem apsudraboti. Četrus apustuļus devusi Stende, divus eņģeļu tēlus Ikšķile. Zīmīgākie ir divi Latgalē veidotie pravieši kaņavīru apģērbos. Šeit ārējam tērpam jāizteic profēta dažkārt kareiviskais raksturs. No Valtaikiem atvests mūzeja vienīgais Madonnas tēls ar bērnu. Tas diemžēl galīgi ķirmju sabojāts un grūti pat identificējams.

No glezniecības pieminekļiem jāmin epitafija Cēs upilsonim Kristoforam Dammam, kā pateicības zīme par altārim dāvāto eņģeļa tēlu 1759. gadā, tad Stendes baznīcas „Pastarā tiesa“ un no Jelgavas sv. Annas baznīcas iegūtie gleznojumi uz skārda: „Jāņa sapnis“ un „Krustā sistais“. Izcilākā vieta ierādāma Krustā sistā gleznai no Palsmanes. Diemžēl še saskatām vienīgi meistariskā gleznojuma pēdas, jo audekls kaut kur gulējis vairākkārtīgi salocīts un locījuma vietās stipri bojāts. Šis gleznojums ir viens no vērtīgākiem garīgās glezniecības paraugiem.

Arī izstādītie metalla izstrādājumi pieder jau XVIII g. simtenim. Lielākā etnografiskā vērtība ir īpatnēji latviskajiem bībeles vāku apkalumiem. Pa daļai arī kādam vēja rādītājam ar gada skaitli 1786., kam nav atzīmēta atrašanās vieta. Mākslinieciskā izstrādājuma ziņā ļoti nozīmīgas ir Latgales miniātūrās metalla svētbildītes. XVIII g. simta vidū veidotas arī divas ovālas vara kapu plāksnes.

Divām altāra segām no Burtņieku baznīcas ar uzrakstu: „GOTT ALLEIN DIE EHRE ANNO 1751“ (un 1752), nav ne sevišķas mākslinieciskas, ne etnografiskas vērtības. Nozīmīgāks ir šķietami vecākais izšuvums no Kaldabruņas baznīcas.

Drustos, Lodē un Bērzaunē iegūti

baznīcu upurmaki virpotiem rokturem. Vērtīgākais ir Drustu — kalts misiņā. Pārējie — samta ar zeltā un sudrabā šūtiem gada skaitļiem (XVIII g. s. vidus).

Mūzeja Baznīcas nodaļas trešajā telpā vairāki gleznojumi, kas nav pieskaitāmi vērtīgākajiem. Tā Skripju saiešanas nama primitīvajam Krustā sistajam nav tā gaumīguma, kas iezīmē šī laikmeta mākslas pieminekļus. Te varbūt darišana ar kādu vienkāršu ceļojošu „mālderī“. Vāji apstrādāta arī kādas nezināmas baznīcas altārglezna — Krustā sistais. Turpretim no Katrīnas brāļu draudzes iegūtais ovālais koka gleznojums „Kapā guldīšana“, savā kompozīcijā liecina par istu talantu. Jāmin vēl Rubenes altāra glezna „Kristus pie krusta“ (232 × 218 cm) un „Augšāmcelšanās“ (187 × 101 cm).

No Biķernieku baznīcas pārvestā kancele rāda neveiklu rokoko stila rotājumu atdarinājumu. Ja atceramiem brīnišķīgos kokgriezumus Kandavā, Lestenē, Piltenē un citur, tad jāatzīst, ka šī kancele maz attaisno viņai veltīto uzmanību.

Liela etnografiska vērtība turpretim īpatnējām latviešu kapu zīmēm no Rucavas (1861, 1847), kuŗu raksturīgo formu mūsu grafiķi jau daudzkārt izlietojuši kapu kalniņa simbolizēšanai. Ja atkal godā celts ir seno latviešu tautiskais tērps, tad atcerēties vajadzētu arī šīs kapa zīmes, kas mākslinieciski daudz vērtīgākas par šabloniskajām un nelatviskajām akmens kapu plāksnēm.

Dārgs senās pagātnes liecinieks ir veļu baŗojamais galdiņš. Tāpat seno kāzu parašu relikvijas: panāksnieku zobeni, maska, āmurs un mūzikas instrumenti (tiem gan vieta etnografiskajā nodaļā).

Mūzejā novietotie baznīcas mākslas paraugi protams sniedz tikai vāju nojēgumu par tām lielajām vērtībām, kas izkaisītas visu mūsu dzimtenes novadu dievnamos. Bet šai krātuvei tā nozīme, ka viņa paglābj dažu labu novārtā liktu mākslas darbu no bojā ejas, kur tas jau gulējis aizmirstībai un iznīcībai. Bez tam — viņa dod iespēju sistēmiskai un rūpīgai pētišanai, darbam, kas vēl nākotnē darāms. Beidzot — sniedz skatu tautas ticīgajā dvēselē, rāda nevilnotu un tiešu reliģiskā pārdzīvojuma izpausmi, jaunas atziņas latviešu psīches izpratnei.

Stud. theol. R. S k r ā b ā n s.

Viktora Igo piemiņas stunda.

Latvijas universitātes Filoloģijas un filozofijas fakultāte kopā ar sevišķu Viktora Igo 50 gadu nāves dienas piemiņas Latvijas komiteju, 28. V universitātes svētku aulā sarīkoja Viktora Igo svinīgu piemiņas aktu. Aktu ievadīja rektors, prof. Dr. J. Auškāps ar uzrunu: „Šodien mēs redzam 50 gadu attālumā vīrs Francijas gara dzīves līmeņa paceļamies grandiozo Viktora Igo tēlu. Tas tikpat labi saredzams tā laimīgajā zemē, kas viņu var saukt par savu, kā katrā citā zemē, kas pieskārusies Eiropas kultūrai. Nosaukdams franču tautu par laimīgu, ka tai ir tādi gara milži, daru to kā ikviens latvietis ne ar skaudību, bet ar dziļu simpātiju un pateicību, jo patiesie gara milži tik lieli, ka viņu ģēnija spožums apstaro un silda visas tautas. Viņu sasniegumi un darbi pieder visai cilvēcei. Tā gara gaisma un siltums vieno draudzības saitēm tautas ciešāk kā jeb kas cits.“

Rektora uzrunai sekoja Latvijas un Francijas valsts himnas, ko izpildīja universitātes koris. Tad referātus par Viktora Igo literārisko man-

tojumu un viņa personību nolasīja prof. A. Dauge un prof. A. Švābe.

Dažādi ir svērtā un vērtēta Viktora Igo personība kā pašā Francijā, tā ārzemēs, savā referātā teica prof. A. Švābe. Vairāk nekā 50 gadus Igo bija intelektuālās Francijas nekronētais karalis, vēl vairāk — līdzīgi Napoleonam, šis Napoleona ģenerāļa dēls iekaņoja Eiropu, bet pretēji viņam — ne ar zobenu, bet ar savām idejām un grāmatām, uzceldams sev troni, kas pacēlās daudz augstāk nekā viņa kopoto rakstu 48 sējumi. Līdzīgi Napoleonam, Igo pavada savu trimdu uz 2 salām, bet pretēji viņam valda pār pasauli arī trimdā: Gernsejas salā 1862. g. Igo pabeidzis savu romānu „Nožēlojamie“, un tā vienā laikā parādījās desmit valstu galvas pilsētās. Kad beidzot pēc apm. 20 gadiem Igo atkal var atgriezties dzimtajā zemē, tad viņa mūža atlikušie 15 gadi bija nepārtraukta apoteoza. „Dzīvs būdams iegāja nemirstībā,“ tā var raksturot Igo likteņa drāmas pēdējo cēlienu. Nu smaidot piedeva viņam visas divainības un runāja par viņu kā par Danti vai Šekspiru, lai gan viņš vēl bija dzīvs, un 22. maijā 1885. g., kad Igo bija miris, Parīze uzsāka desmit dienu ilgas bērū svinības, kas ceļā uz Panteonu izvērtās par ģēnija uzvaras gājienu, kurā piedalījās 1170 delegācijas un apm. miljons pavadītāju. Tas nevarēja būt tikai literārisks triumsfs vien, Igo bija vairāk nekā rakstnieks un vairāk nekā liels cilvēks. — Viņa personā franču nācija 19. g. s. otrā pusē redzēja sava paša ģēnija pilnīgāko attēlu, sava gara īstāko tulku, savu politisko un sociālo ideju pravieti. Kā bieži ģēniju vēsturē, arī Igo ir vienas dzimtas daudzu paaudžu laikā uzkrātās enerģijas vulkānisks izverdums. Viņa senči cēlušies no vienkāršiem ļaudīm Norman-

dijā. Uzvārds Igo, kas senvācu valodā Hugo, nozīmē — gars, pastiprina aizdomas, ka šai dzimtā rit vikingu asinis. Lai šo ģermānisko skarbumu papildinātu ar romanisko maigumu, viņam kristībā deva vārdu „Viktors“, t. i. uzvarētājs. Tā Igo personības vārdiskais simbols — Uzvarētājs Gars — it kā noteica viņa nākotni. Igo tēvs — ģenerālis un pārējie dzimtas vīrieši kārtas locekļi bija kareivīgi ļaudis. Pats Igo saka par sevi kādā pantā: „Es būtu kļuvis par zaldātu, ja es nebūtu dzejnieks“. Patiesībā arī Igo bija Lielās revolūcijas zaldāts, kas visu mūžu cīnījās literatūras frontē pret veco feodālo režīmu gara dzīvē — pseidoklasicismu. Viņš uzvarēja ieskatus, kas aizliedza dzejniekam dzejot tautas valodā, jo tā esot par prastu aristokrātu ausīm. Galma rakstniecības vietā viņš pašķīra ceļu tautas rakstniecībai, radot jaunu demokrātisku franču valodu, kur visiem vārdiem, tāpat kā Francijas pilsoņiem, bija jābūt brīviem, līdzīgiem un pilngadīgiem. No saviem senčiem Igo bija mantojis istu normaņa auguma uzbūvi: plecīgs, stiprs, izturīgs, jaunībā skūtu, vecumā sārtu seju ar baltu bārdu, gaišiem garšiem matiņiem, milzīgu galvu, lielu monumentālu pieri. Par Igo kādreiz Parīzē runāja: viņam esot lūša zobi, kas pārkož pat firziņu kauliņus, un tik cieta bārda, ka bārdzinis skujot nolauž nazi. Savukārt Flobers to raksturoja šādiem zīmīgiem vārdiem: „Tas ir dabas spēks, kam asiņš rit koku sula. Tam bija apskaužama apetīte un apbrīnojamas darba spējas: lielo romānu „Parīzes dievmātes katedrāle“ viņš sarakstīja 5 mēnešos. Neskatoties uz pārmērīgo darbu, Igo nodzīvoja 83 gadus. Novērtējot Igo morālisko personību,

pastāv diezgan vienprātīgs spriedums, ka viņš bijis liels mākslinieks ar ļoti pilsonisku dvēseli. Igo jūtu dzīve nebija sevišķi bagāta. Lielas kaislības viņu aizrauj vairāk iztēlē, nekā patiesībā. Bez naida, Igo bija stipras mīlestības jūtas — netik daudz pret sievieti, kā pret saviem bērniem un pret visiem apspiestiem un grūtdieņiem. Nevar noliegt, ka viņa sociālās romantikas pamatā ir dziļas, īstas sociālās mīlestības jūtas. Turpretim draudzība viņam bija gandrīz sveša. Viņam esot gan bijuši „pavalstnieki“, bet neviena īsta drauga. Viņš bija labvēlīgs daudziem, bet padevīgs nevienam. Toties Igo jūteklība bija ļoti liela. Tas sevišķi sakāms par viņa redzi, kas bija ārkārtīgi attīstīta: tik skaidra pasaules un lietu redzēšana visumā un sīkumos diezin vai jebkad ir bijusi kādam franču dzejniekam. Domāšana nav Igo ģenija stiprā puse, lai gan Igo nodibināja romantisma doktrīnu, tomēr viņš nav domātājs: viņa literāriskās idejas ir neskaidras un pretrunīgas. No filozofu sistēmām viņš uztver dažas atsevišķas idejas, kurās viņš noreibst un no kurām netiek vairs valā visu mūžu. Pagājuši 50 gadi no lielā meistara nāves un vesels gadu simtenis no viņa slavas pirmā cēliena. Nodibinātā romantisma skola palikusi bez meistara un bez mācekļiem. Naturālisti, simbolisti, dekadenti, impresionisti ir nākuši ar savām skolām un saviem uzskatiem. Bet visi šie nepateicīgie pēcnieki ir reizē arī Viktora Igo parādnieki. Un netikai viņi vien, ne tikai franču nācija, bet arī mēs visi. — Viņa lielā ticība mākslinieka augstākai misijai, viņa personības suģestējošais spēks runā uz mums tik saprotamu valodu, it kā viņš šodien būtu mūsu vidū.

Ā r z e m e s

Profesors Dr. theol. R. Patrī (Patry)
1875.—1935.

Parīzes teoloģijas fakultātes jaunā žurnāla 1./2. numurs, līdzīgi mūsu „Ceļam“, nes sēru ziņas, par kāda fakultātes mācības spēka pāragro nāvi.

Profesors Rauls Patrī ir saļimis turpat fakultātes telpu tuvumā pēc no-lasītas lekcijas. Šo ziņu saņēmu arī no kāda studiju biedra. Viņa šķita neticama, jo baznīcas vēstures profesors ar savu laipno un dzīves un dar-ba prieka pilno seju bija arī man pār-rāk spilgti ierakstījis atmiņā. Viņš piederēja pie tā zinātnieku tipa, kas neapmierinās ar sava aroda šaurāko aploku, bet jo dzīvi piedalās arī sa-biedriskajā dzīvē un seko laikmetam un viņa prasībām, augstāki par visu vienmēr paceldams kristīgās ticības vērtības un reformācijas atziņas.

Viņš jaunībā (pēc iesvētīšanas) bi-ja apmeklējis Svēto zemi, studējis Pa-rīzē un Gettingenā, studiju laikā dar-bojies aktīvi līdz kristīgā studentu pulciņā un rakstura un gara dāvanu dēļ saistījis ne tikai savu studiju biedru, bet arī skolotāju — īpaši J. Vienō (Vienot) — uzmanību. Kandi-dāta rakstā topošais baznīcas vēstur-nieks bija aplūkojis attiecības starp Jēzus mācību un Jēkaba vēstuli 2), tad divos darbos veltījis uzmanību svētā vakarēdiena mācībai 3). Baznīcas vē-sturei tiešākā nozīmē pieder divi god-algoti darbi 4): viens par reliģisko dzīvi Kalvados departamentā (1921.) un aizpērn izdotā doktora disertācija par Filipu du Plessis-Morneju (Du Plessis-Mornay), hugenotu un valsts vīru (1549.—1623.). Vēl jāpiemin pētījums par franču reformācijas sāku-miem 5) un Vienō plašā pētījuma re-dakcija un korrektūras 6). Lielos vil-

cienos augšā pieminētie darbi ļauj la-šītājam iepazīties ar netaiņa interešu aploku un darba prasmi. Tur atspo-gulojas franču tautai tik raksturīgie elementi — gars un gaume — vēstu-risko faktu un datu sakausējumā.

Klausoties baznīcas vēstures pro-fesora lekcijas Parīzē un asistējot dažām promocijām, kur aizgājējs pie-dalījās kā žurijas loceklis jeb sava (doktora) darba aizstāvis, patīkami pārsteidza ļoti smalkais stils un veids, ar kādu viņš prata pieiet savam uz-devumam. Vēsturiskiem pētījumiem kā palīgavotus viņš allaž — blakus dokumentiem un vēsturiskiem mate-riāliem — ņēma talkā arī daiļliterātū-ru, mākslas darbus un visu to, kas varēja palīdzēt izcelt laikmeta jeb at-sevišķas vēsturiskas personas rakstu-rīgākos vaibstus. Profesors Patrī prata ar īpatnēju smalkjūtību zīmēt arī tagadējā laikmeta seju: divi dar-bi 7) pieskaitāmi mūsu laikmeta reli-ģiskās dzīves tēlojumiem un viņi lie-cina, cik dzīvu dalību vēsturnieks var ņemt arī aktuālās dzīves problēmati-kā.

Viņa studenti un visi tie, kas ap-meklēja kādu lekciju jeb uz kādu īsu brīdi iegriezās kā viesi viņa viesmī-līgā namā Parīzes vasarnīču novadā, (Neuilly), varēja pārliecināties, ka šī līdzdalība nav aprobežota akadēmiskiem jautājumiem vien, bet sirsnīgā un atklātā veidā attiecas arī uz katru ienācēju un to zemi, no kuŗas tas ir nācis.

Tādēļ mēs par šo nāves gadījumu nevaram klusēt un gribējām šim rin-dām pievienoties tiem, kas sēro par viņa ātro nāvi.

Priv. doc. F. T r e u's.

Šveices baznīca.

Šveici nav skārušas pasaules kara pārbaudījumu smagās dienas. Tāpēc arī baznīca ir varējusi mierīgi turpināt savu darbu. Jau ar 1907. gadu baznīca ir šķirta no valsts. Šī šķiršana tomēr nav pilnīga, jo valsts neliedz, kur tas vajadzīgs, savu atbalstu — sevišķi materiālā ziņā. Baznīcas ēkas ceļ valsts uz baznīcas pārvaldes ierosinājuma pamata. Tāpat, tā sauktos, baznīcas nodokļus ievāc pašvaldības reizē ar citiem nodokļiem, pēc kam tos pārskaita baznīcas rīcībā. Baznīcas pārvaldes organus algo valsts. Protestantisms ar baznīcas šķiršanu no valsts ir zaudējis tanī ziņā, ka līdz ar to tika dota brīvība visām konfesijām. Ja agrāk dažos kantonos katoļiem pastāvēja zināmi ierobežojumi, tad tagad tie atkrita. Katoļi tagad attīsta ļoti rosīgu darbību un tāpat Cvinglija Cīriches kantonā sāk atkal ieviesties diezgan lielā skaitā katoļi. Nav svešas arī visas mums pazīstamās sektes. Šveices baznīcā vēl līdz šai dienai nav uzpeldējis nacionālais jautājums. Šveice sadalīta gan trijos valodu iecirkņos — franču, itāļu, vācu — tomēr tas nav radījis baznīcas dzīvē nekādus sarežģījumus, kaut gan itāļu valodu runājošā Šveices daļa uzrāda lielāku katoļu skaitu, franču un vācu Šveice ir vienādi stipras protestantismā. Katoļu baznīca pakļauta vispārējiem katoliskās baznīcas noteikumiem. Protestantisms demokratiskajā Šveicē arī savā pārvaldē ir uzticīgs demokratismam. Visā baznīcas pārvalde, sākot ar atsevišķās baznīcas valdi un padomi, līdz augstākai pārvaldei (Oberkirchenrat), radīta vēlēšanu ceļā un ir atbildīga vēlētāju — draudzes locekļu priekšā.

No praktiskās baznīcas dzīves viņi savas cīņas pārnesuši teoloģiskā laukā. Šeit tad mums arī jāpieskaņas

teoloģiskās izglītības problēmām. Kaut arī Šveicē jau ilgāku laiku pastāv mācītāju trūkums, tomēr nav pacelts jautājums par akadēmiskas izglītības atcelšanu vai samazināšanu. Katrs, kas grib iegūt mācītāja tiesības, iztura pārbaudījumus divos paņēmienos. — Pirmo teoloģisko pārbaudījumu pēc sekmīgām pirmo divu gadu studijām un otro mācītāja amata kandidāta pārbaudījumu pēc četrus gadus studijām. Pēc šo pārbaudījumu izturēšanas, nokalpojot praktisko kandidāta gadu, kandidāts iegūst tiesības uz mācītāja vietu. Pārbaudījumi jātura pie kantonālās baznīcas pārvaldes un teoloģijas fakultātes mācības spēku sastādītas komisijas. Tāds pārbaudījums dod tiesības darboties tikai zināmos kantonos ar kopēju teoloģijas fakultāti. Pārejot citā rajonā — un nav jāaizmirst, ka Šveicē ir 6 teoloģijas fakultātes, jāiztura attiecīgs papildu pārbaudījums.

Šveices baznīca ar savām 6 teoloģijas fakultātēm — Bāzelē, Bernē, Cīrichē, Lozannā, Neušatelē, Ženevā — protams, nevar teoloģijā ieturēt vienu noteiktu virzienu. Tas redzams jau pirms simts gadiem, kad blakus Šleiermachera kongeniālākam skolniekam Aleksandram Šveiceram darbojas D. Strauss Cīriches teoloģijas fakultātē. Tas tā palicis arī vēlākā laikā. Dažādo teoloģijas fakultāšu profesoru uzskati ir dažādi, pat pilnīgi pretēji. Tas arī devis dažādu mācītāju saimi. Bet šīs dažādības, pat uzskatu pretešķības, nav kavējušas kopējo darbu. Tās gan mācījušas vienam otru saprast un cienīt. Nav nekāds sevišķs pārsteigums, ja vienā lekcijā dabūjam dzirdēt ticību eņģeļiem, hērubiem un sērafiem (Hauheer's), bet nākošā lekcijā tanī pašā auditorijā, ka Jēzus ir grēcinieks, kas stāv zem Dieva dusmām (Brunner's),

vai ka Apostolicum's nav nemaz saistošs evanģeliskai baznīcai (W. Gut's). Tomēr šādu uzskatu dēļ viņi nedomā viens otru kavēt vai vajāt, jo zina, ka ticība un gars nav ūniformējami.

Pašreiz ir valdoši divi virzieni — kultūrprotestantisms, ko pārstāv Bernes teoloģijas fakultāte un vecākā mācītāju paaudze. Šim virzienam tagad piesienas arī reliģiskie sociālisti ar L. Ragacu priekšgalā. To viņi dara otra, pašreizējā spēcīgākā teoloģiskā virziena, — dialektiskās teoloģijas spiesti. Vēl joprojām nospiedošs vairākums Šveices baznīcā pieder brīviem teoloģiskiem uzskatiem.

Tauta baznīcai uzticīga, kaut arī dažreiz šī uzticība ir tīri konvencionāla. Baznīcu un mācītāju skaits ir procentuāli lielāks kā pie mums. Tā, piem., Cīrihē, kur iedzīvotāju skaits ir par piektdaļu mazāks kā pie mums, protestantu baznīcu ir 37, kamēr mūsu Rīgā tikai 19 baznīcas un lūgšanas nami. Tad mēs arī sapratīsim, ka mācītājiem ir dzīvs sakars ar draudzi, kas skaitā pa lielākai daļai ir mazas. Tāpat mazas ir lauku draudzītes ar savām ciema baznīcām (Dorfkirche), kurām katrai tomēr ir savs mācītājs. Tāpēc arī mazajai Šveicei ir 1600 mācītāju pretim mūsu pāris simtiem.

H. B.

Baznīcas stāvoklis Vācijā.

Vācijas baznīcas strīdus vēl nav izbeigts. Joprojām vēl pastāv sprīgas attiecības Apliecības baznīcas un Vācu kristiešu starpā. Lai gan kādu laiku šajā cīņā bija iestājies klusāks posms, tad tomēr par strīdus izbeigšanos vēl nav ko domāt. Zināms, ka netrūkst arī cenšanās, atrast kopēju bazi, kompromisu, bet pagaidām tās vēl nav rasts. Strīdus, kas sākumā bija tikai administratīvas dabas, t. i.

grozījās ap Vācijas zemes baznīcu pārorganizēšanu un apvienošanu vienā lielā valsts baznīcā, šis strīdus pieņēmis tik plašus apmērus un kļuvis tik komplicēts, tā kā pati baznīca vairs nespēj viņu likvidēt.

Pēdējā laikā vispārības uzmanību saista jauns faktors, ar kuŗu būs jā-rēķinās Vācijas baznīcas strīdus partijām. Tā ir t. s. Vācu ticības kustība (Deutsche Glaubensbewegung). Viņu sauc arī par Jaunvācu pagānismu. Šīs kustības piekritēji nav identiski ar Vācu kristiešiem, bet ir pavisam īpatnējs virziens. Par Vācu ticības kustības idejām un mācību sk. H. Reinhardes rakstu Vācietība, Ceļš Nr. 2. Vācu ticības kustības dedzīgā aktivitāte, viņas neatlaidīgā propaganda plašajās tautas masās, it sevišķi jaunatnē, saista kr. preses uzmanību. Šķiet, ka Vācijas baznīca kļūs par to kaujas lauku, kur sadursies daž. pasaules uzskati, jo mums nevajaga aizmirst, ka šeit lieta grozās ap reliģiskās dzīves centrālākiem jautājumiem. Ja Vācu ticības kustības garīgais vadonis V. Hauers (Wilh. Hauer) atklāti paziņo un uzsver, ka šī kustība apzināti ir nekristīga un kristiānismu un viņa vērtības noliedz, tad skaidrs, ka evanģ. baznīca nevar un nedrīkst kļusot ciest. Viņai jāuzsāk cīņa pret šo bīstamo ienaidnieku. Un tas Vācijā jau noticis. Zinātnieki un garīdznieki iet roku rokā, gan zinātniski atspēkodami Vācu ticības kustības uzstādītās mācības, gan rādīdami kristīgās ticības lielās, nenoliedzamās vērtības.

Te būtu jājaudā: Kā Vācijas valdība skatās uz šo kustību? Jākonstatē, ka Vācijas valdības attiecīgās iestādes nav nekādus šķēršļus likušas Vācu ticības kustībai ceļā. Valdība kļusē. Vispār reliģijas jautājumos Vācijas

valdība ir ļoti atturīga. Viņa oficiāli paskaidro, ka nac. sociālistiskais pasaules uzskats norobežojas no rel. jautājumiem un tādēļ valdība principiāli neiejaukšoties reliģiskos strīdos, nedz nostāsies par vai pret kādu reliģiju. Valsts iekšl. ministris Friks (Frick) pasvītrotis, ka nedz valdības, nedz nac. soc. partijas nodoms neesot, kristīgo ticību apkarot, vai jaunu ticības kustību pabalstīt. Reliģijas jautājumos ikvienam cilvēkam atstāta personīgās izšķirības brīvība.

Šajā valdības paskaidrojumā saskatām zināmu Vācu ticības kustības sankciju. Ir vēl zīmīgi tas, ka Vācu ticības kustība veiklā kārtā prot saistīt savas idejas ar nac. soc. pamatidejām, tādā kārtā radīdama zināmu simpatiju nac. soc. uzskatu paudējos.

Lielu saviļņojumu Vācijas ev. baznīcā un it sevišķi Apliecības baznīcas aprindās radīja pēdējā laikā notikušās garīdznieku apcietināšanas un novietošanas koncentrācijās nometnēs. Valdības oficiozs paskaidro: Attiecīgie mācītāji esot nelietīgi izmantojuši savu amatu, sludinādami no kancelēm nac. soc. valdībai kaitīgas idejas. Tas ārdot tautas kopgribas centienus, traucējot iekšējo mieru. Tādēļ valdība esot bijusi spiesta, paralizēt šo nevēlamo elementu darbību, novietojot rindu mācītāju koncentrācijās nometnēs. — Tik tālu valdības oficiālais paziņojums.

Tā tad patreizējais baznīcas stāvoklis Vācijā ir tāds: stāv viena otrai pretī — Apliecības baznīca, Vācu kristieši (Vācu ev. valsts baznīca) un Vācu ticības kustība (jaunvācu pagānisms). Kāds būs konflikta iznākums, nav nosakāms. Bet varam noteikti konstatēt, ka šis cīņas un spraiguma pilnais stāvoklis Apliecības baznīcas aprindās atraisījis sastingušos spēkus.

Par to liecina Apliecības baznīcas un Luteriskās padomes sanāksmes Leipcigā un Hallē, kur šo jauno dzīvību un rosību sevišķi spilgti manīja, jo no visām zemes malām ienākuši ziņojumi par draudžu garīgās rosības pieaugšanu.

E. K.

Baznīcas būtības jauniekārtojums Igaunijā.

Igaunijas ev.-lut. baznīcas jaunie nolikumi, kurus izstrādājusi konsistorija, ir ļoti plaši (249 paragrafos). Tie rēgulē visu baznīcas dzīvi: baznīcas organizācijas, draudzes darbību, prāvestu iecirkņus un baznīcas tiesas.

I daļa noteic baznīcas sastāvu, mērķus, tiesības un uzdevumus, kā arī tās organus un amatu personas.

Igaunijas ev.-lut. baznīcas tiesības pamati nav grozīti. Baznīcas iespaids, kas līdz šim parādījās ticības sludināšanā, garīgā darbībā, labdarībā un misijas darbā, kā arī atsevišķu draudzes locekļu vadīšanā, — tagad paplašinājies. Pievienota vēl darbība, kas saistīta ar diasporu (pie ticības brāļiem, kas dzīvo izkaisīti starp citu konfesiju laudīm).

Baznīcai tiesības pašai sevi pārvaldīt. Tā var izdot baznīcas likumus un saistošus noteikumus. Baznīcas galva ir bīskaps. Viņam palīdz vikāri, kuriem katram savs iecirknis. Tā pēc jaunajiem nolikumiem Igaunija sadalīta 2 vikāru iecirkņos: viens ietver ziemeļu, otrs dienvidus Igauniju. Vikārus izrauga bīskaps no konstistorijas locekļiem.

Augstākais baznīcas likumdošanas orgāns ir baznīcas sapulce (Kirikukogu), kurā ietilpst bīskaps, konsistorijas locekļi, visi prāvesti, ik pa 3 pastāvošām prāvestu sinodēm, ik pa pārstāvim no ārpus prāvestu iecirkņiem pastāvošām draudzēm, 3 pārstāvji no teologu konferences un 1

no Tartu universitātes teoloģijas fakultātes.

Visiem baznīcas sapulces ievēlētiem locekļiem jābūt vismaz 30 gadus veciem, labi jāpilda baznīcas pienākumi un jāinteresējas par baznīcas būtību. Baznīcas sapulce sanāk vismaz reizi gadā un nozīmes ziņā var tikt pielīdzināta parlamentam baznīcas dzīvē. Viņa izdod saistošus noteikumus un likumus, kas attiecas uz baznīcas būtību, apstiprina baznīcas budžetu, iecel veselu rindu garīdznieku amatos u. t. t. Šī ir arī vienīgā instance, kas var lemt par vainīgo bīskapu nodošanu tiesai.

Bīskapam ir tiesība apturēt Baznīcas sapulces lēmumu izvešanu dzīvē (ja tās nav pret viņu personīgi vērstas sūdzības) līdz nākošās Baznīcas sapulces sanākšmei, kuŗas lēmums tad ir galīgs.

Baznīcas pārvaldes izpildorgans ir konsistorija, kuŗas locekļu skaits ir no 7—11. Konsistorijas prezidents ir bīskaps, viņa palīgs — laicīgs viceprezidents. Baznīcas sapulces sanāksmju starplaikos konsistorija vajadzības gadījumā var izdot saistošus noteikumus vai likumus, bet tie vēlāk jādod Baznīcas sapulcei apstiprināšanai. Kas attiecas uz baznīcas īpašumu pārvaldīšanu, tad vērojamas dažas pārgrozības. Baznīcas saimnieciskās lietas joprojām vada sevišķs konsistorijas loceklis (asesors) kopā ar padomi, kas sastāv no 4 locekļiem. Turpmāk tiks iecelti revidenti-instruktori, kas dos draudzēm saimnieciskā ziņā padomus.

Kā augstākā instance ticības jautājumu izšķiršanā paredzēta jauna institūcija — bīskapu kapituls (piiskoplik noukogu), kuŗā bez bīskapa un viņa 2 vikāriem, pieskaitāmi vēl konsistorijas garīgie asesori, visi prā-

vesti, mācītāji un ārpus prāvestu iecirkņiem pastāvošām draudzēm un visi teoloģijas fakultātes ordinētie mācības spēki.

Tāpat kā līdz šim, paliek vēl teologu konference.

Jauns organs — Baznīcas kongress, kas ietver vairāk kā līdzšinējais Kichentags un tiks saukts pēc vajadzības svarīgu un izšķirošu jautājumu un parādību apspriešanai.

II — jauno nolikumu daļa, attiecas uz draudzēm un prāvestu iecirkņiem. Katras draudzes priekšgalā atrodas bez mācītāja draudzes valde, draudzes padome un draudzes sanāksme (koguduse paiv), no kuŗiem vislielākā noteikšana draudzes padomei. Viņas locekļi tiek ievēlēti uz 5 gadiem. Draudzes apvienojas prāvestu iecirkņos. Prāvestu ievēl līdz 70. dzīvības gadam (līdz šim uz 6 gadiem), viņa palīgs, kā arī prāvestu sinodes locekļi uz 5 gadiem. Prāvestu sinode sastāv no visiem iecirkņa mācītājiem un ķesteriem, kā arī ik pa 2 pārstāvjiem no katras draudzes valdes.

Nolikumu III daļā paredzēta baznīcas tiesa sastāv no augstākās un zemākās instances. Zemākās instances tiesu iestādes atradīsies galvas pilsētā un Tartū (katrā 3 locekļi), kamēr galvenās instances (5 locekļi) sēdekļis būs Tallinā. Tiesneši, kuŗiem jābūt vismaz 30 gadus veciem, tiek vēlēti uz 5 gadiem. Priekšsēdim jābūt jūridiski izglītotam.

Pārkāpumi, kas ieskaitāmi baznīcas tiesas kompetencēs ir noteiktās diekalpojumu kārtības un noteikumu neievērošana, morāliiski pārkāpumi, kā arī nepareizas mācības sludināšana. Paredzētie sodi ir atgādinājums, rājiens, pārceļšana citā draudzē, atstādīšana no amata, izslēgšana no

garīdznieka kārtas un garīgās cieņas jeb goda atņemšana.

Kas attiecas uz amatpersonu vēlēšanās, tad ķesteri ievēl baznīcas padome, mācītāju — draudzes sapulce, prāvestu — prāvestu sinode, konsistorijas locekļus — baznīcas sapulce un bīskapu — sevišķa padome.

Bīskapam jābūt vismaz 40 gadu vecam un 15 gadus garīgā amatā, prāvestam — 35 gadus vecam un 10 gadus amatā, mācītāja minimālais vecums 25 gadi.

Maksimālais vecums visām baznīcas amatpersonām, ieskaitot ķesteri, 70 gadi.

Pēc konsistorijas ziņām pašreiz Igaunijā 165 ev.-lut. draudzes ar 848.179 personām.

Tulk. no „Revalsche Zeitung“
Nr. 86, 1935. R. Z.

Antirelīģiskā kampaņa Krievijā.

Š. g. 20. martā Krievijā noticis bezdievju kongress. Pavisam Krievijā skaitoties 5 milj. bezdievju, to starpā 2 milj. dodot jaunatne. Bez tam no 180 Padomju republikā ietilpstošām tautām, esot apm. 100 nacionālas bezdievju organizācijas. Antirelīģiskai kampaņai kalpojot 10 dienas laikraksti un 23 žurnāli 14 valodās. Visā laikā izplatītas 37 milj. brošūras un 600 grāmatas, kopā vairāk

miljonu eksemplāros. Propagandas rīcībā esot 80 mūzeji un pāri par 100 ceļojošām izstādēm, kā arī 4500 darbinieki. Pagājušā gadā zemūdenes „Bezdievīs“ vajadzībām savākti 2 milj. rubļi. 1928. g. tādā pat nosaukuma lidmašīnai savāca tikai 55.000 rubļus.

*

Sakarā ar Francijas ārlietu ministra L a v a l a audienci pie pāvesta, atzīmējams, ka tā ir pirmā Francijas ministra viesošanās Vatikānā kopš 1871. gada, kad Francijā baznīcu šķīra no valsts.

*

St. Gallenā, Šveicē, atrasti karolinga laika klostera (apm. no 820. g.) pamati, kas labi uzglabājušies un dod bagātīgu materiālu slēdzieniem par tā laika baznīcu būvēm. — Angļu pētnieki, kas pēti Betlēmes dzimšanas baznīcu, atraduši kādu labi uzglabājušos, līdz šim neievērotu mozaiku.

Vācijā atbrīvoti visi 18 Saksijas luterāņu mācītāji,

kas pēdējos mēnešos bija apcietināti un ievietoti koncentrācijas nometnē. Tos licis atbrīvot iekšlietu ministrs Friks, kurš saņēmis ļoti daudzas peticijas no visdažādākām reliģiskām organizācijām.

Atbild. redaktors: māc. G. Šaurums.

Izdevēja: Latvijas Ev.-lut. Baznīcas Virsvalde.
